

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE
ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mehmet Kaan UYANIK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA / 2010

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ÇUKUROVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI**

**YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE
ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Mehmet Kaan UYANIK

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gamze VURAL

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ADANA /2010

Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu çalışma, jürimiz tarafından İşletme Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Gamze VURAL
(Danışman)

Üye : Prof Dr. Hatice DOĞUKANLI

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ebru ÖZGÜR GÜLER

ONAY:

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.
...../...../2010

Prof. Dr. Azmi YALÇIN
Enstitü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tâbidir.

ÖZET

YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİNİN DEĞERLERNDİRİLMESİ

Mehmet Kaan UYANIK

Yüksek Lisans Tezi, İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Gamze VURAL

Eylül 2010, 105 Sayfa

Dünya’da hızlanan küreselleşme akımlarıyla beraber mal ve hizmetler sınır ötesine hareket etmeye başlamış ve uluslar arası yatırımlar özellikle gelişmekte olan ülkelerde 1990’lı yıllarla beraber önemli derecede artış göstermiştir. Mal ve hizmet hareketlerinin uluslar arası nitelik kazanması mali piyasaların da dış piyasalara açılımını zorunlu hale getirmiş, mali piyasaların en önemli oyuncusu olan bankalar da dünyadaki trende, öncesinde müşterilerini memnun etmek sonrasında etkin ve karlı olabilmek üzere uymuşlardır. Uluslar arası bankacılık yatırımlarının ulusal piyasalarda artış göstermesinin karşılıklı pozitif etkileri olmakla beraber, ev sahibi ülkeler açısından bazı sakıncaları da olabilmektedir. Ekonomik ve finansal istikrara katkı sağlanması, yeni bankacılık ürünlerinin ve teknolojilerinin artması, gözetim ve denetim uygulamalarının gelişmesi, kalitenin yükselmesi yabancı bankaların başlıca önemli avantajları olarak görülmektedir. Finansal sistemde daha fazla yabancı varlığının başlıca muhtemel sakıncaları olarak da küçük ve orta ölçekli işletmelerin kredi imkânlarından dışlanabilmesi, yerel bankaların daha riskli alanlarda faaliyet gösterme ihtimalleri, yabancı bankaların kriz dönemlerinde ulusal piyasadan çıkabilmeleri ve ulusal politikalara uymayabilmeleri gösterilebilir. Özellikle kriz dönemlerinde yabancı bankaların davranışlarında değişiklik görülebilmekte, ulusal piyasalara muhtemel etkileri daha şiddetli veya farklı yönde olabilmektedir. Bu çalışmada yabancı bankaların, bankacılık sektörünün finansal yapısı üzerindeki etkilerinin incelenmesinde finansal oran göstergeleri kullanılarak, zaman içindeki değişimlerin banka grupları bazında gözlenmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Küreselleşme, Yabancı Bankacılık Yatırımları, Kriz, Finansal Rasyolar

ABSTRACT**ANALYSING THE EFFECTS OF FOREIGN-OWNED BANKS TO THE
TURKISH BANKING SECTOR****Mehmet Kaan UYANIK****Masters Thesis, Department of Business****Supervisor: Yrd. Doç. Dr. Gamze VURAL****September, 2010, 105 Pages**

With the intensifying globalization trends in the world, goods and services have started to move across borders, thus by 1990s cross border investments have increased significantly especially in the developing countries. The globalization movement of goods and services has forced the financial markets to move to the overseas markets and the banks, being the most prominent players of the financial markets, have adapted themselves to these trends in the world firstly by just monitoring in order to satisfy their customers and secondly, by becoming more efficient and more profitable. Although the increase of the international banking investments in the national markets has mutual positive effects, this could have some drawbacks for the home countries. The main advantages of the foreign banks are seen as supporting the economical and the financial stability, development and improvement of the new banking products, technologies, surveillance and inspection applications and increases in quality. On the other hand, possible disadvantages can be listed as: foreign banks start dominating / ruling the financial system, small and medium –sized businesses can be excluded from the credit facilities, the local banks could find themselves acting in more risky areas, foreign banks can withdraw themselves from the national markets in a crisis period and they may not comply with the national policies. Especially during a crisis period, one can observe changes in the attitudes of the foreign banks and their possible effects on the national markets could be fiercer than before or these effects could be realized in a different way. In this research, financial ratio indicators are used in order to evaluate the effects of foreign banks to the financial structure of banking system, therefore being able to observe the changes in time subject to banking groups.

Keywords: Globalization, Foreign Banking Investments, Crisis, Financial Ratios

ÖNSÖZ

Dünyada özellikle 1990'lı yıllarla beraber artan yabancı sermayeli bankacılık yatırımlarının özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere etkileri, olumlu veya olumsuz çok daha fazla olabilmektedir.

Ülkemizde de 2000 ve 2001 kriz yıllarından sonra gerçekleştirilen düzenlemelerle birlikte yabancı sermayeli bankaların giderek arttığı görülmektedir. 2001 Ekonomik Krizi'nin ardından oluşmaya başlayan istikrar sürecinde, hâlihazırda faaliyet gösteren ve piyasaya yeni giriş yapan yabancı bankaların oynadıkları rol ve sergiledikleri tutum, sektördeki finansal etkileri bakımından önemli ipuçları verecektir.

Yabancı sermayeli bankaların, Türk bankacılık sektörünün finansal göstergelerindeki bu etkileri görebilmek amacıyla hazırlamış olduğum çalışmam esnasında hoşgörüsünü, sabrını ve bilgilerini benden esirgemeyen kıymetli hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Gamze VURAL'a teşekkürü bir borç bilirim. Ayrıca bu süreçte, yönlendirmeleriyle çalışmanın derinleştirilmesine katkıda bulunan değerli hocalarım Sayın Prof. Dr. Hatice DOĞUKANLI ve Sayın Yrd. Doç. Dr. Ebru ÖZGÜR GÜLER'e de teşekkür ederim.

Mehmet Kaan UYANIK

ADANA - 2010

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT	iii
ÖNSÖZ	v
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
TABLolar LİSTESİ	ix
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
EKLER LİSTESİ	xi
GİRİŞ	1

BÖLÜM 1

YABANCI BANKACILIK

1.1. Finansal Doğrudan Yatırımlar ve Yabancı Bankalar.....	4
1.2. Yabancı Banka Yatırımlarında Etkili Olan Faktörler.....	6
1.2.1. Finansal Liberalizasyon.....	6
1.2.2. Yapısal Gelişmeler.....	8
1.2.3. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Bankacılık Krizleri.....	8
1.2.4. Gelişmiş Piyasalardaki Artan Rekabet.....	9
1.2.5. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Büyüme ve Fon Baskısı.....	10
1.2.6. Farklılaştırma ve Riski Dağıtma Stratejisi.....	10
1.2.7. Ev Sahibi Ülkelerin Beklentileri	10
1.3. Yabancı Bankaların Yerel Bankacılık Sektörüne Etkileri.....	11
1.3.1. Yabancı Bankaların Olumlu Etkileri.....	12
1.3.1.1. Etkinlik, Kalite ve Rekabet Artışı.....	12
1.3.1.2. Gözetim ve Denetim Uygulamaları, Şeffaflığın Artması.....	12
1.3.1.3. Teknoloji ve Bilgi Transferi.....	13
1.3.1.4. İstikrarlı Kredi Sunumu.....	13
1.3.2. Yabancı Bankaların Olumsuz Etkileri.....	13
1.3.2.1. Maliyet Ve Risk Artışı.....	13
1.3.2.2. Yerel Firmaların Dışlanması.....	14

1.3.2.3. Kar Transferi.....	15
1.3.2.4. Kredilendirmenin Yani Pazarın El Değiştirmesi.....	16
1.4.Yabancı Banka Yatırımlarıyla İlgili Literatür Özeti.....	16

BÖLÜM 2

TÜRKİYE’DE YABANCI BANKA YATIRIMLARI

2.1. Yabancı Bankacılığın Tarihi Gelişimi.....	25
2.2. Kasım 2000 – Şubat 2001 Krizleri Sonrası Türk Bankacılık Sektörü.....	28
2.3. Kasım 2000 – Şubat 2001 Krizleri Sonrası Yabancı Bankalar	33

BÖLÜM 3

YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Araştırmanın Amacı	42
3.2 Araştırmanın Önemi	43
3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları.....	44
3.4. Araştırma Verileri	45
3.5. Araştırmada Uygulanan Analiz Yöntemi: Bağımsız Örneklem T-Testi.....	46
3.6. Bağımsız Örneklem T-Testi İle 2002-2005 ve 2006-2008 Dönemlerinin Banka Grupları Bazında Karşılaştırılması.....	48
3.6.1. Sektör.....	48
3.6.2. Yerli Bankalar.....	50
3.6.3. Yabancı Bankalar.....	51
3.7. 2002-2005 Döneminde ve 2006-2008 Döneminde Yerli-Yabancı Bankalar Karşılaştırması.....	52
3.7.1. Sermaye Yeterliliği Rasyoları	55
3.7.2. Kredi Rasyoları	55
3.7.3. Likidite Rasyoları	56
3.7.4. Kaynak Rasyoları	56
3.7.5. Gelir - Gider Rasyoları	57
3.7.6. Bilanço Dışı Yükümlülükler	58
3.7.7. Özkaynak Karlılığı	58

SONUÇ	59
KAYNAKÇA	64
EKLER	69
ÖZGEÇMİŞ	105

KISALTMALAR LİSTESİ

UNCTAD	: United Nations Conference on Trade and Development
YASED	: Uluslararası Yatırımcılar Derneği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
IMF	: International Monetary Fund
VZA	: Veri Zarflama Analizi
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TL	: Türk Lirası
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
DYY	: Doğrudan Yabancı Yatırımlar
BIS	: Bank for International Settlements

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1.1. Dünya Genelinde Doğrudan Yabancı Yatırımlar.....	4
Tablo 1.2. Yabancı Bankacılık Sahipliği (%).....	5
Tablo 2.1. Türk Bankacılık Sektörü Büyüklükleri.....	32
Tablo 2.2 Türk Bankacılık Sektörü Rasyoları	32
Tablo 2.3. Türkiye’de Banka Grupları Bazında Aktif Payları (%).....	33
Tablo 2.4. Türkiye’de Banka Grupları Bazında Kredi Payları (%).....	33
Tablo 2.5. Türkiye’de Banka Grupları Bazında Mevduat Payları (%).....	34
Tablo 2.6. Türkiye’de Yabancı Bankacılık Yatırımları.....	35
Tablo 3.1. Sektör Geneli 2002-2005 Dönemi ile 2006-2008 Dönemi Karşılaştırması.	48
Tablo 3.2. Yerli Bankalar 2002-2005 Dönemi ile 2006-2008 Dönemi Karşılaştırması	50
Tablo 3.3. Yabancı Bankalar 2002-2005 Dönemi ile 2006-2008 Dönemi Karşılaştırması	51
Tablo 3.4. Yerli ve Yabancı Bankalar Arasında Anlamlı Derecede Farklılık Gösteren Finansal Oranlar 2002 – 2005.....	53
Tablo 3.5. Yerli ve Yabancı Bankalar Arasında Anlamlı Derecede Farklılık Gösteren Finansal Oranlar 2006 – 2008.....	54

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 2.1. 1999 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Sayısı.....	34
Grafik 2.2. 2000 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Aktif Büyüme (%)...36	36
Grafik 2.3. 2000 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Kredi Büyüme (%)...37	37
Grafik 2.4. 2000-Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Mevduat Büyüme (%)	37
Grafik 2.5. 2000-Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Özkaynak Büyüme(%)	38
Grafik 2.6. 2000 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Personel Sayısı Büyüme (%).....	39
Grafik 2.7. 2000 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Şube Sayısı Büyüme(%).....	39
Grafik 2.8. 2000 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Faiz Geliri Büyüme(%).....	40
Grafik 2.9. 1999 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Net Kar (Zarar) Durumu (Bin TL).....	41

EKLER LİSTESİ

EK 1: 1999 – Eylül 2009 Dönemi Bankacılık Göstergeleri Büyüklükleri.....	69
Ek 1.1. Toplam Krediler (Bin TL).....	69
Ek 1.2. Toplam Mevduatlar (Bin TL).....	69
Ek 1.3. Toplam Özkaynaklar (Bin TL).....	70
Ek 1.4. Personel Sayısı.....	70
Ek 1.5. Şube Sayısı	71
Ek 1.6. Faiz Gelirleri (Bin TL.....	71
Ek 1.7. Net Faiz Dışı Gelirler (Bin TL.....	71
Ek 1.8. Net Kar(Zarar) (Bin TL.....	72
EK 2: Çalışmaya Dâhil Edilen Bankalar (2002-2008).....	73
Ek 2.1. 2002 Yılı Bankaları	73
Ek 2.2. 2003 Yılı Bankaları	74
Ek 2.3. 2004 Yılı Bankaları	75
Ek 2.4. 2005 Yılı Bankaları	76
Ek 2.5. 2006 Yılı Bankaları	77
Ek 2.6. 2007 Yılı Bankaları	78
Ek 2.7. 2008 Yılı Bankaları	79
EK 3: Dönemler Ve Banka Grupları Arası Anlamlı Arklılaşan Rasyolar.....	80
Ek 3.1. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Sermaye Yeterlilik Oranı	80
Ek 3.2. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması: Sermaye Yeterlilik Oranı, Özkaynaklar/Toplam Aktifler, (Özkaynaklar-Duran Aktifler)/Toplam Aktifler	80
Ek 3.3. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Toplam Krediler/Toplam Aktifler ...	80
Ek 3.4. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması: Toplam Krediler/Toplam Aktifler .	80
Ek 3.5. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Kredi Payı	80
Ek 3.6. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması: Kredi Payı	80
Ek 3.7. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Kredi/Mevduat	81
Ek 3.8. 2005-2005 Yerli Yabancı Karşılaştırması: Kredi/Mevduat	81
Ek 3.9. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler	81
Ek 3.10. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması:Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler	81

Ek 3.11. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması: Likit Aktifler/Toplam Aktifler ...	81
Ek 3.12. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Mevduat Payı	81
Ek 3.13. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Özkaynak Payı	82
Ek 3.14. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması: Mevduat Payı	82
Ek 3.15. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması: Özkaynak Payı	82
Ek 3.16. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Toplam Mevduat/Toplam Pasifler ..	82
Ek 3.17. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması: Toplam Mevduat/Toplam Pasifler	82
Ek 3.18. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Alınan Krediler/Toplam Pasifler ...	82
Ek 3.19. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması: Alınan Krediler/Toplam Pasifler .	82
Ek 3.20. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Net Faiz Geliri/Toplam Aktifler	83
Ek 3.21. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Net Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler	83
Ek 3.22. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Bilanço Dışı Yükümlülükler/Toplam Aktifler	83
Ek 3.23. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması: Bilanço Dışı Yükümlülükler / Toplam Aktifler	83
Ek 3.24. 2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma: Net Takipteki Krediler/Toplam Krediler.....	83
Ek 3.25. 2006-2008 Yerli-Yabancı Karşılaştırması: Dönem Net Karı (Zararı)/Toplam Özkaynaklar	84
EK 4: Sektör Geneli İçin 2002 – 2005 İle 2006 – 2008 Dönemleri Karşılaştırmasının Spss Çıktıları.....	85
EK 5: Yerel Bankalar İçin 2002 – 2005 İle 2006 – 2008 Dönemleri Karşılaştırmasının Spss Çıktıları.....	88
EK 6: Yabancı Bankalar İçin 2002-2005 İle 2006-2008 Dönemleri Karşılaştırmasının Spss Çıktıları.....	92
EK 7: 2002-2005 Dönemi Yerli-Yabancı Banka Grupları Karşılaştırması Spss Çıktıları	96
EK 8: 2006–2008 Dönemi Yerli -Yabancı Banka Grupları Karşılaştırması Spss Çıktıları	101

GİRİŞ

Son yıllarda küreselleşen dünya ekonomisiyle birlikte, ulusal ekonomilerde çok önemli yerleri olan bankalar faaliyet alanlarını sınır ötesine genişletmişler ve son derece rekabetçi olan bankacılık sektöründe yeni stratejik yatırımlar gerçekleştirmeye başlamışlardır.

1980'lerde sermaye hareketlerinin serbestleşmeye başlaması ve 1990'lı yıllarda gelişmekte olan ülkelerdeki finansal liberalizasyon süreciyle beraber yabancı sermayeyi teşvik edici düzenlemeler hızlanmış ve gelişmiş ülke ekonomilerindeki bankalar firma değerlerini arttırmak, çeşitlendirme yapmak ve artan rekabette stratejik bir konum elde edebilmek amacıyla kar marjı yüksek ülke bankacılık sektörlerine yatırımlarını hızlandırmışlardır. Gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşen bankacılık krizleri sonrasında, bu ülkelerdeki bankacılık sektörlerinin yatırım yapan ülkeler açısından avantajlı hale gelmesi de bir diğer nedendir. Kriz sonrası dönemlerde gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sektörlerinde fon ve büyüme ihtiyacı ortaya çıkmış, dolayısıyla da yabancı sermayeyi ülkeye çekecek düzenlemeler gerçekleştirmişlerdir.

Bu süreçte gelişmiş ülke ekonomilerindeki reel sektör firmaları, maliyetlerini düşürmek ve ölçek ekonomilerinden yararlanmak için gelişmekte olan ekonomilere girişlerini hızlandırmışlardır. Finansal sektör yatırımları da bu paralelde gelişme göstermiştir. Artan uluslararası finansal sektör ve bankacılık yatırımlarıyla birlikte, gelişmekte olan piyasalarda etkinlik ve kalite artışının gerçekleşmesi, yerel bankaların da artan rekabet dolayısıyla etkinlik yönünden ilerleme kaydetmesi beklenmektedir. Yabancı bankaların girdikleri piyasaya yeni ürünler ve teknolojiler getirmeleri de yine göze çarpmaktadır.

Yabancı sermayeli bankaların gelişmekte olan ülkelerdeki olumlu etkileri yanında olumsuz etkileri de söz konusu olabilmektedir. Bankacılık sektöründeki artan rekabetten kaynaklanan maliyet artışı bunlardan bir tanesidir. Yabancı bankaların kredilendirmede uluslararası ve büyük firmaları tercih etmeleri neticesinde, küçük ve yerel firmaların yabancı bankaların sundukları avantajlardan ve kredilerden yararlanamamaları bir diğer olumsuz etkendir. Ayrıca yabancı bankaların yerel piyasada elde ettikleri karları

yurtdışına çıkarma durumları söz konusu olabilmektedir. Yurtdışına kar transferi yapmaları ülkeden kaynak çıkışına neden olduğundan, gelişmekte olan ülkelerde makroekonomik açıdan sıkıntılara yol açabilmektedir.

Türkiye gelişmekte olan ülkelerden bir tanesi olarak yabancı banka varlığının önemli oranda hissedildiği ülkelerdendir. 1980’li yıllarda başlayan finansal serbestleşme dönemiyle birlikte Türk finansal sektöründeki sayılarını arttıran yabancı bankaların aktif payları 2000’li yıllara kadar esasında pek değişmemiştir. Ancak Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleriyle birlikte Türkiye ekonomisi ciddi sarsıntı geçirmiş ve bankacılık sektörü de bundan çok ciddi biçimde etkilenmiştir. Krizlerin hemen ardından gerçekleştirilen reformlar ve yeniden yapılandırma politikalarıyla birlikte sektör büyüme ve istikrar sürecine girmiştir. Bu istikrar ve büyüme süreciyle beraber yabancı bankalar Türkiye’deki yatırımlarını hızlandırmışlardır. Aynı şekilde yabancı bankaların aktif payları da kriz sonrası yıllarda sürekli büyüme göstermiştir.

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinden sonra yabancı bankaların önemli oranda Türk bankacılık sektörüne yatırım yaptığı yıllar olarak 2005 ve 2006 yılları görülmektedir. Bu dönemde önemli yabancı bankalar Türk bankalarının hisselerini satın almışlardır. Bu satın alımlardan sonra doğal olarak kredi, mevduat ve özkaynak gibi temel bankacılık büyüklüklerini de arttıran yabancı bankaların, kamusal ve özel yerli bankalarla kıyaslandığında çok daha fazla büyüme kaydettikleri görülmektedir.

Yabancı bankaların Türk bankacılık sektörünün profiline olan etkilerini analiz edebilmek için 2005 öncesini ve sonrasını karşılaştırmak gerekmektedir. Bu amaçla çalışmada 2002-2005 ve 2006-2008 olarak iki dönem oluşturulmuştur. Bu dönemler ise yabancı ve yerli bankalar açısından karşılaştırılarak yabancı bankaların Türk bankacılık sektörüne ne gibi etkileri olduğu, finansal oranlar yoluyla belirlenmeye çalışılmıştır. Karşılaştırma yapılırken, iki farklı örneklem grubunu mukayese eden ve istatistikî bir analiz yöntemi olan bağımsız örneklem t-testi kullanılmıştır. Çalışmaya 2009 yılının dâhil edilmemesinin nedeni, dünyada Eylül 2008’de meydana gelen konut kredileri kaynaklı küresel krizin Türk bankacılık sektörüne muhtemel etkilerinin hariç tutulmak istenmesidir. Bu sayede 2001 ile 2008 arasındaki istikrar ve büyüme sürecinde yabancı bankaların katkıları daha açık şekilde ölçülebilecektir. Türkiye’de 2000’li yılların

başında gerçekleşen iki önemli krizden sonra yabancı bankaların Türk finansal sektörüne girmelerinin istikrar ve büyüme dönemindeki net etkileri görülmek istenmiştir.

Çalışmanın birinci bölümünde genel olarak yabancı sermayeli bankaların ulusal piyasalara yatırım yapmalarının nedenleri, olumlu ve olumsuz etkileri incelenmiş, bununla ilgili çeşitli literatür özeti verilmiştir. İkinci bölümle birlikte yabancı sermayeli bankaların Türk bankacılık piyasasındaki tarihi gelişimi belirtilmiştir. Özellikle Kasım 2000-Şubat 2001 krizlerinden sonraki bankacılık büyüklükleri ve yabancı bankaların artan yatırımlarının finansal göstergelerdeki durumu yansıtılmıştır. Üçüncü bölümde ise analiz gerçekleştirilmiş ve 2002-2005 ile 2006-2008 dönemleri karşılaştırılarak hem yerel bankalarla Türk bankaları arasındaki hem de dönemler arasındaki finansal oranların farklılıkları irdelenmiştir. Bu farklılıkların irdelenmesi neticesinde yabancı bankalarla ilgili olarak çeşitli bulgular elde edilmeye çalışılmış ve bulgularla ilgili olarak değerlendirmeler yapılmıştır.

BÖLÜM 1

YABANCI BANKACILIK

1.1. Finansal Doğrudan Yatırımlar ve Yabancı Bankalar

Dünyada doğrudan yabancı yatırımlar içerisinde özellikle 1990'larla beraber hizmetler sektörünün önemi reel sektöre oranla artış göstermiştir. Hizmetler sektörünün önem kazanmasının nedenleri olarak, firmaların artık birçok hizmeti şirket dışından karşılamaya yönelmeleri ve iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte, yurtdışında gerçekleştirdikleri yatırımlarıyla ihtiyaçlarını daha kolay temin edebilmeleri gösterilebilir (UNCTAD, 2003, 4).

1990 yılında hizmetler sektörünün dünya genelinde uluslararası doğrudan yatırım pastasından aldığı pay % 49 iken, 2007 yılında gelindiğinde bu oran % 65,5'e yükselmiştir (YASED, 2009, 16).

2007 yılı itibariyle dünya genelinde hizmetler sektöründeki doğrudan yabancı yatırımlar 10.020 milyar dolar iken, bu rakamın içerisinde finansal hizmetler sektörü 3.042 milyar dolar ile birinci sıradadır. Daha da önemlisi finansal hizmetler sektörü 1990 dönemindeki 384 milyar dolardan, 3.042 milyar dolara yükselerek % 692'lik bir büyüme gerçekleştirmiştir (UNCTAD, 2009, s.218).

Tablo 1.1. Dünya Genelinde Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Doğrudan Yabancı Yatırımlar	1990	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Hizmetler (milyar dolar)	948	4.363	5.154	5.883	6.111	7.720	10.020
Finans (milyar dolar)	384	1.249	1.555	1.824	1.877	2.435	3.042
Yıllar itb. Finansal DYY Büyüme (%)		225	24	17	3	30	25

Kaynak: UNCTAD – World Investment Report 2009

Belirtmekte fayda vardır ki, Birleşmiş Milletler Ticaret ve Kalkınma Örgütü (UNCTAD) tarafından hazırlanan Dünya Yatırım Raporları'na göre finansal sektör doğrudan yabancı yatırımları sektörel bazda her yıl ilk sırada yer almaktadır.

Ülkelerin finansal hizmetler sektöründe en önemli unsur ise bankalardır. Bankalar finansal aracılığın temel kurumları olup, ulusal ekonomilerde önemli finansal ve ekonomik etkilere sahip olabilmektedirler. İlerleyen bölümde nedenlerine ayrıntılı değinileceği üzere ve Tablo 1.2’de görüldüğü gibi, özellikle 1990’lı yıllardan sonra gelişmekte olan ülke bankacılık sektörlerine yabancı bankacılık yatırımları artış göstermiş ve finansal sektör içerisindeki bankacılığın sahiplik yapısında ciddi değişimler yaşanmıştır.

Tablo 1.2. Yabancı Bankacılık Sahipliği (%)

	1990	2004
Orta ve Doğu Avrupa		
Bulgaristan	0	80
Çek Cumhuriyeti	10	96
Estonya	-	97
Macaristan	10	83
Polonya	3	68
Asya		
Çin	0	2
Hong Kong	89	72
Hindistan	5	8
Kore	4	8
Malezya	-	18
Singapur	89	76
Tayland	5	18
Latin Amerika		
Arjantin	10	48
Brezilya	6	27
Şili	19	42
Meksika	2	82
Peru	4	46
Venezuela	1	34

Kaynak: BIS 2005,s.72

Gelişmekte olan ülkelerdeki artan bu yabancı bankacılık yatırımlarının nedenleri ve etkileri açıklanmadan önce çokuluslu bankacılık veya yabancı bankacılık yatırımlarının tanımını yapmak faydalı olacaktır.

Uluslararası bankacılık ile çokuluslu bankacılık kavramları arasında bazı farklılıklar bulunsa da, bu iki kavram genellikle birbirinin yerine kullanılmaktadır. Uluslararası bankacılıkta asıl işlev, ülkede yerleşik olmayanlarla ulusal para biriminde iş

ticaret finansmanı yapmak ve ülkedeki yerleşiklerle veya yerleşik olmayanlarla yabancı para cinsinden değiş tokuş yapmaktır. Çokuluslu bankacılık ise birden fazla ülkede şube veya bağlı ortaklıklara sahip olmak veya bunları kontrol etmek olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla çokuluslu bankacılık kavramının temelinde doğrudan yabancı yatırım niteliği aranmaktadır (BDDK,2005, 2).

1.2. Yabancı Banka Yatırımlarında Etkili Olan Faktörler

1.2.1. Finansal Liberalizasyon

1970’li yıllarda başlayan dünya genelindeki ekonomik dalgalanmalar, petrol şokları, büyüme ve verimlilikte ortaya çıkan problemlerle birlikte Amerika Birleşik Devletleri’nin öncü olduğu faiz oranlarının ve kur sisteminin serbest bırakılması gibi gelişmeler, dünyada başlayan finansal serbestleşme hareketlerinin ilk adımlarıydı. Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik daralmalar daha açık şekilde hissedilmekte ve artan enflasyon ve işsizlikle birlikte giderek daha fazla sermayeye ihtiyaç duyulmaktaydı (Çakar, 2003, 1).

Gelişmiş ülkeler, 1970’li yıllarda yaşanan bu duraklamaların üstesinden gelebilmek için ve uzun vadede sürdürülebilir bir ekonomik yapıyı sağlamak amacıyla, sermaye hareketlerinin uluslararasılaşması yönünde politikalar uygulamışlardır. Bundaki amaç, yatırımların artık kendi kabuklarından çıkarak küresel bir niteliğe büründürülmesi ve yatırımcıların risklerini dağıtarak farklı yatırım fırsatlarından yararlanma isteğidir.

Gelişmiş ve sanayileşme sürecini tamamlamış olan ülkeler, dünya genelinde makro istikrarın sağlanması açısından fon arz ve taleplerinin coğrafî sınırlamalara maruz kalmadan gerçekleştirilmesini arzulamış ve ekonomik politikalarını bu yönde belirlemişlerdir. Az gelişmiş ülkelerin dışa kapalı aktivitelerde bulunmaları ekonomik durağanlığın bir nedeni olarak görülmüş, finansal serbestleştirmelerin giderek artan sermaye ihtiyacına bir çözüm olacağı vurgulanmıştır. Finansal liberalizasyon kavramına göre, az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde finansal baskı ve düzenlemelerin kalkması veya azalmasıyla birlikte, ekonomik gelişmenin ve verimliliğin sağlanabilmesi için finansal açıdan serbestlik hâkim olmalıdır (Karaçor, 2006, 380).

Bu doğrultuda, birçok gelişmekte olan ülke özellikle 1980'lerin sonlarıyla beraber sermaye hareketlerini teşvik edici düzenlemeler gerçekleştirmiş, kısıtlamaları azaltmış ve piyasa odaklı politikalar üretmişlerdir. Asya, Doğu Avrupa ve Latin Amerika bölgelerindeki gelişmekte olan ülkeler başta olmak üzere, finansal işlemlerdeki engeller kaldırılmış, ulusal piyasaların rahatlatılması yönünde düzenlemeler gerçekleştirilmiştir (Çakar, 2003, 2).

Finansal serbestleşme hareketleri ile birlikte, dünyanın farklı yerlerine farklı kanallardan yatırım yapılabileceği olgusu gündeme gelmiş, portföy çeşitlendirmesi ile risklerin azaltılmasına ve aktif kalitelerinin yükselmesine olanak tanınmıştır. Fakat sermaye farklı ülkelere gittikçe, risklerin bulaşma etkisinin ve sermayenin hızlı hareketinden kaynaklanan artı maliyetlerin olabileceği unutulmamalıdır. 1994 Meksika, 1997 Asya, 1998 Rusya ve 1999 Brezilya krizleri finansal kırılganlığın artan sermaye hareketleriyle birlikte yükseldiğini, krizlerin de artık bulaşıcı bir etkisi olduğunu ve riskin durağan olmadığını göstermektedir. Bu krizlerin oluşmasını önlemek veya oluştuktan sonra gerekli tedbirlerin zamanında gerçekleştirilmesini sağlamak açısından, gerekli gözetim ve denetim uygulamalarının önemi ortaya çıkmaktadır (Çakar, 2003, 3).

Artan serbestleşme hareketleriyle birlikte finansal piyasalar, ekonomik ve siyasi parametrelere daha duyarlı hale gelerek, risk olgusunun tekrar tanımlanmasını gerekli kılmıştır. Sermaye ve ticaret akımlarının serbestleşmesiyle beraber risk, iç ve dış faktörlerin birleşimiyle artış göstermiş, ekonomik yapı daha da karmaşık hale gelerek gelişmemiş piyasalara sahip olan ülkeleri dış oyunculara bağımlı duruma getirmiştir.

Gerçekleştirilen sermaye hareketleri doğal olarak finansal sistemlerin en önemli payını oluşturan bankacılık sektöründe de kendini göstermiştir. Doğrudan yabancı yatırımların ve ticaret akımlarının oluşmasıyla beraber, bankacılık sektörü de küresel hale gelme konusunda önemli aşamalardan geçmiştir. II. Dünya Savaşı'nın ardından ABD ekonomisi ciddi bir sermaye birikimine sahip olarak yeni global düzenin öncülüğünü yapmıştır. Amerika Birleşik Devletleri, IMF ve Dünya Bankası gibi kuruluşların oluşturulmasına vesile olarak, bu kurumlar vasıtasıyla Avrupa ülkelerine finansal serbestleşme koşuluyla mali yardımda bulunmuştur. Bu çerçevede bankacılık faaliyetleri de uluslararası bir boyut kazanmıştır (BDDK,2005, 5).

Savaş sonrası Avrupa'ya gerçekleştirilen yardım sürecinde Amerikan şirketleri uluslararası alanda faaliyet göstermeye başlamış, önceleri sanayi alanında yürüttükleri faaliyetlerini sonrasında finans kesimine de kaydırdıklarından, ekonomik ilişkilerde finans sektörü de söz sahibi olmaya başlamıştır. 1960'lı yıllarla beraber uluslararası yatırımların artmasına bağlı olarak, bankalar da müşterilerinin işlemlerini takip edebilmek için yurtdışında şube açma gereği duymuşlardır. Özellikle Amerikan şirketlerini takip eden ABD bankaları Avrupa'da şubeler açarak faaliyet alanlarını genişletmişlerdir. 1973 yılında yaşanan enerji krizi sonrasında petrol fiyatlarının yükselmesiyle birlikte, petrol ihraç eden ülkelerde döviz fazlası oluşmuş ve bu döviz fazlası uluslararası finans kurumlarının vasıtasıyla döviz darlığında olan petrol ithalatçısı ülkelere aktarılmıştır. Dolayısıyla yaşanan bu krizle birlikte uluslararası bankacılık faaliyetleri daha da yaygın hale gelmiştir (TBB, 2005, 2).

1.2.2. Yapısal Gelişmeler

Yine 1990'lı yıllarla beraber birçok gelişmekte olan ülkede, özel sektörün rolünün artması, finansal sektörlerin büyüyerek gelişmesi, uluslararası standartlara yaklaşılması, uluslararası bütünleşme ve rekabet kavramının oluşmaya başlaması gibi yapısal değişiklikler gerçekleşmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde görülen bu gelişmeler sadece mal ve hizmet hareketleri ile ilgili olmayıp, aynı zamanda sermaye hareketlerine de yansımıştır. Öncesinde resmi kanallar yolu ile devam ettirilen sermaye hareketleri, daha sonrasında bankalar üzerinden gerçekleştirilmeye başlanmış, nihayetinde de banka dışı özel sektöre ve sermaye piyasalarına yönelik hareketler oldukça hız kazanmış ve daha öncesinde olmadığı bir büyüklüğe ulaşmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde bankacılık sektörlerinin korumacı yapısı değişmiş, sistemde konsolidasyonlar ve devirler, yükselen rekabetle birlikte artmaya başlamıştır (TBB, 2005, 3).

1.2.3. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Bankacılık Krizleri

Gelişmekte olan ülkelerde gerçekleşen bankacılık krizleri, ekonomik sıkıntılara rağmen yabancı bankalara önemli avantajlar da sunabilmektedir. Kriz ve sonrası dönemlerde yabancı bankalar, problemlili olan ulusal bankalarla düşük maliyetlerle birleşerek ya da mevcut pozisyonlarını koruyup büyüme stratejisi uygulayarak önemli oranda piyasa paylarını arttırmayı başarmışlardır. Yabancı bankaların gayeleri, kriz sonrasında, bu birleşmelerden kaynaklanan kazançlarını arttırmaktır (Şanlı,2006).

Kriz dönemlerinde ev sahibi ülkelerde çeşitli etkilere sahip olan yabancı bankaların, yerel piyasada oluşan krize karşı çeşitli şekilde olumlu tepkiler de verdiklerini belirtmek gerekir. Örneğin De Haas ve Van Lelyveld (2006), 1993-2000 arasında 10 Orta ve Doğu Avrupa ülkesinden 250'den fazla bankanın gelir tablosu ve bilançolarını kullanarak, yerel ve yabancı bankaların krizlere karşı tepkisini incelemeye çalışmışlardır. Yazarlar, kriz dönemlerinde yerel bankaların kredilerini kısarken, doğrudan yabancı yatırımların kredilerini sabit tutarak istikrarı sağlayıcı rol oynadıklarını gözlemlemişlerdir.

1.2.4. Gelişmiş Piyasalardaki Artan Rekabet

Satınalmalara dayalı dışa açılma politikaları izleyen Avrupalı bankalar arasındaki oligopolistik rekabet, Türkiye dâhil gelişmekte olan ülkelerdeki finans sektörünü yaşanan serbestleşmelerle beraber onlar için çok cazip hale getirmektedir. Avrupalı bankalar rekabetçi dengelerin kendileri aleyhine değişmemesi bakımından gelişmekte ve potansiyeli olan ülkelere yatırım yapmayı bir strateji olarak görmektedirler. Dolayısıyla bir ülkeye yabancı banka girişinin gerçekleşmesi, diğer yabancı sermayeli girişleri de teşvik etmekte, hatta adeta zorunlu hale getirmektedir (Akçaoğlu, 2005).

Berger (2007), pazar paylarıyla ölçülen yabancı banka rekabetinin neden “Eski Avrupa” denilen gelişmiş ülkelerde zayıf, “Yeni Avrupa” denilen gelişmekte olan ülkelerde ise çok daha güçlü olduğunu araştırdığı çalışmasında, yabancı bankaların karşılaştırmalı dezavantajlarının gelişmiş ülkelerde baskınken, karşılaştırmalı avantajlarının da gelişmekte olan ülkelerde baskın olduğu sonucunu elde etmiştir. Yabancı bankaların gelişmiş ülkelerdeki ekonomik dezavantajları, kendileriyle aynı düzeyde olan yerel bankalarla rekabet etmek zorunda kalmalarıdır. Buna karşılık gelişmekte olan ülkelerdeki yabancı bankalar, yerel bankaların rekabetçi baskısına çok daha az maruz kalırlar. Ayrıca gelişmiş ülkelerin yabancı girişlerini ertelemeleri ve yerel finansal kurumlarını ulusal şampiyon yapma yönünde teşvik etmeleri, yabancı rekabetini dışlayacak biçimde devlet bankalarına destek vermeleri gibi örtülü kamu engellemeleri, yabancı bankaların neden gelişmiş ülkelerde az olduğunun bir kanıtıdır. Özellikle kamu bankalarının payını azaltan gelişmekte olan ülkelerde ise, yabancı bankaların hareket alanını sınırlayan engellemelerin az olması, yabancı sahiplik oranında artışlara neden olmaktadır.

1.2.5. Gelişmekte Olan Ülkelerdeki Büyüme ve Fon Baskısı

Günümüzün rekabetçi ekonomik şartlarında ekonomisi dışa kapalı olmayan bütün ülkelerde ayakta durabilmek için kesinlikle dış kaynaklara ve büyüme gereksinim vardır. Rakipleri izlemek ve onların açıldığı pazarlara açılmak bir zorunluluk halini almaktadır. Aksi durumda bir süre sonra satılma riskine maruz kalınması söz konusudur. Ulusal bankalar için tespit edilen değerlerin giderek artması da esasında buna dayanmaktadır. Bu biçilen değerlerin bir stratejik değer olduğu göz ardı edilmemelidir. Nihayetinde ulusal yatırımcılar kendi varlıklarının stratejik değeri düşmeden önce yabancılara satış konusunda isteklidirler. Eğer satıştaki zamanlama yanlışsa, bankanın stratejik değeri azalabilir (Akçaoğlu, 2006).

1.2.6. Farklılaştırma ve Riski Dağıtma Stratejisi

Giderek artan rekabet, yeni pazarlara girme arayışında olan bankaları sadece ürün ve hizmet bakımından değil, bölgesel temelde de farklılaşma çabalarına itmiştir. Bunun neticesinde yeni riskler üstlenerek, risk yönetimlerini geliştirmişler ve büyük ölçekli bankalar kendi piyasalarının getiri yönünden doyuma ulaştığını görüp, kıyı bankacılığına da yönelmeye başlamışlardır. Tecrübe yönünden ileri düzeyde bulunan bankalar uluslararası yatırımlara girerken, tecrübesi yeterli olmayanlar bölgesel olarak kurumsallaşmışlardır. Bunda yatırım yapılabilecek pazarın ve kültürel farklılıkların yeteri kadar bilinmemesinin de etkisi vardır (TBB, 2005, 4).

Uluslararası bankaların dış yatırımlarında nihai sebepler ülkeden ülkeye farklılıklar da gösterebilmektedir. Öncesinde uluslararası bankaların dışarıya açılmasındaki temel etken finansal araçların çeşitlendirmesini sağlamak ve hizmet kalitelerini yükseltmek olmasına rağmen, günümüzde kar olgusu en önemli faktör durumundadır. Yine giriş yapılan ülkedeki serbestlik, sektörün etkinliği, aktif karlılığı ve faiz dışı gelirlerin toplam gelirler içerisindeki payı gibi sebepler de ülkeden ülkeye farklılık göstermekte ve bankaların davranışlarını belirlemektedir (Çakar, 2003, 14).

1.2.7. Ev Sahibi Ülkelerin Beklentileri

Yabancı bankalar ulusal piyasalara adım atarken, bankanın türü (mevduat, yatırım bankası vb.), hangi iş kollarında faaliyet göstereceği, şube ağı kurup kurmadığı gibi

konular, sektöre ne oranda rekabet getireceği ve piyasaya ne şekilde uyum sağlayacağı hususunda önemli bilgiler verir. Yatırım yapılan ülkelerin gelişmişlik ve rekabet düzeyi, bankacılık sektöründeki oyuncuların büyüklükleri, etkinlikleri ve yoğunlaşma oranları gibi faktörler de ev sahibi ülkelerin yabancı girişlerine ne oranda tepki vereceklerini belirleyebilmektedir.

Kraft (2004), yabancı bankaların uluslararası yatırım yapmalarındaki en önemli etkenlerden birinin “Cherry-Picking” olduğunu ileri sürmektedir. “Cherry-Picking” yabancı bankaların gittikleri ülkelerde en karlı müşteri ve piyasaya hizmet etmek istediklerini ifade eder. Kendi ürünlerinin piyasaya girdikleri andan itibaren alıcı bulacağını düşünen yabancı bankaların 1998 yılında Hırvatistan’daki payları sadece % 10 civarında iken, 2000 yılında % 90'lara ulaşmıştır. Hırvatistan’daki bu kadar yoğun ve hızlı bir piyasa girişinin temel nedeni, mevcut müşterilerin ve öncesinde bankacılık hizmeti almamış yeni müşterilerin, yeni ürünlere olan talebidir.

Ev sahibi ülkeler, gerçekleşen yabancı katılımlarıyla beraber, yabancı bankaların doğrudan yabancı sermaye girişine yardımcı olmalarını, uluslararası ticareti kolaylaştırmalarını ve geliştirmelerini beklemektedir. Ayrıca yatırımları ve dolayısıyla büyümeyi, mümkünse uzun vadeli ve düşük maliyetle finanse etmeleri ve tasarrufu özendirmeleri ev sahibi ülkelerin bekledikleri diğer etkilerdir. Bankacılık teknolojileri sağlayarak, ürün, çeşit, verimlilik, hizmet ve otomasyon artışıyla beraber ulusal bankacılığın modernizasyonuna ve rekabet artışına katkıda bulunmaları, aynı zamanda uluslararası ve bölgesel finansman faaliyetlerinin geliştirilmesi gibi hususları yerine getirmeleri de yabancı bankalardan beklenen diğer önemli hususlardır (Aksoy,1998).

1.3. Yabancı Bankaların Yerel Bankacılık Sektörüne Etkileri

Dünyada yabancı banka yatırımlarına yönelik farklı görüşler mevcut olmakla birlikte, her ülkenin veya her bir yabancı banka katılımının kendine özgü durumları da olabilmektedir. Dolayısıyla bir ülkedeki yabancı banka katılımının somut şekilde yararları veya zararları görülse dahi, bunun farklı ülkelerde aynı sonuçları vermesi beklenmemelidir.

1.3.1. Yabancı Bankaların Olumlu Etkileri

1.3.1.1. Etkinlik, Kalite ve Rekabet Artışı

Genel olarak bakıldığında, yabancı bankaların yeni finansal hizmetler sunarak ulusal bankaların finansal aracılık etkinliklerini arttırmaları ve ulusal bankaları, kendi pazar paylarını koruyabilmeleri için ürün ve hizmet geliştirmeye ve kalite artışına mecbur kılmaları, bu bankaların avantajları olarak görülebilir. Yabancı bankalar, yerel bankaların etkinliklerini arttırarak maliyetlerini azaltma yönünde teşvik de etmektedirler (Yücel, 2007, 9).

Buch (2000), 1995-1999 arasındaki Macaristan, Çek Cumhuriyeti ve Polonya bankacılık sektörlerinin faiz marjlarını karşılaştırdığı çalışmasında, yabancı bankaların uzun dönemde rekabetin artmasına vesile olarak faiz marjlarının düşmesine sebep olduklarını ileri sürmüştür.

Mathieson ve Roldos (2001) da, Buch ile paralel olarak, yabancı bankaların sağladığı etkinlik artışının temelde azalan işletme giderleri ve faiz marjları dolayısıyla olduğunu belirtmektedir.

Goldberg (2003) ve Song (2004) sektöre yabancı banka girişlerinin, yerli bankaları özellikle yabancılarla rekabet edilen alanlarda daha etkin olmaya yönelttiğini ve yerel bankaların tekeli konumlarını zayıflattığını belirtmektedirler. Ayrıca yabancı bankaların gelişmekte olan ülkelerde yerli bankacıları eğiterek ve müşteriler için detaylı piyasa analizleri kullanarak, bankacılık sektörüne katkıda bulduklarını vurgulamaktadırlar.

1.3.1.2. Gözetim ve Denetim Uygulamaları, Şeffaflığın Artması

Yabancı bankalar, gelişmiş içsel kontrol mekanizmalarıyla iç denetim etkinliğinin artırılması ve operasyonel risklerin azaltılmasına neden olabildikleri gibi, kredi derecelendirme kuruluşları, reyting ve denetim şirketlerinin ülkede faaliyet göstermelerini teşvik ederek gözetim uygulamalarının kalitesinin yükselmesine katkıda bulunmaktadır. Gelişmiş ve kapsamlı risk yönetim teknikleri uyguladıklarından, müşteri portföyünün ve risklerin düzenli takibinin yapılarak daha sağlıklı banka bilançolarının oluşmasını sağlamaktadırlar. Diğer bir görüşte, yabancı banka katılımları

özelleştirme sürecinin de etkisiyle, ulusal bankacılık sektöründe kamu bankalarının ağırlığını azaltmaktadır. Yine yabancı bankalar insan kaynakları potansiyelini ve kalitesini arttırmaktadırlar (Şahin, 2005).

1.3.1.3. Teknoloji ve Bilgi Transferi

Yabancı katılımlarla beraber finansal piyasalarda teknoloji transferi söz konusu olduğundan, daha fazla yabancı sermaye ulusal piyasalara girmeye başlar, bu da rekabeti arttırdığından yoğunlaşma oranını azaltır. Böylelikle sektörden marjinal bankaların çekildiğine inanılmaktadır (Beşinci, 2005, 1).

Moshirian (2006), global finansal istikrarsızlığı azaltmanın faktörlerinden bir tanesinin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasındaki finansal pazarların bütünleşmesini arttırmak olduğunu vurgulamıştır. Bütünleşme sürecinin en önemli parçalarından bir tanesi de, gelişmiş ülkelere gelişmekte olan ülkelere teknoloji ve bilgi transferini gerçekleştirmek suretiyle bankaların birbirleriyle entegrasyonunun sağlanmasıdır.

1.3.1.4. İstikrarlı Kredi Sunumu

Genel kabul görülen kaniya göre yabancı bankalar daha istikrarlı kredi kaynağı sunmaktadırlar. Daha istikrarlı kredi kaynaklarıyla birlikte, ulusal bankacılık sisteminin olası şoklara karşı direncinin artacağı beklentisi söz konusu olmaktadır. Bu beklenti, esasında yabancı bankaların ihtiyaç duyulduğu anda ek bir fonlama ve sermaye katkısı yapacakları varsayımıyla doğru orantılıdır. Kriz zamanlarında yabancı bankaların yerel bankalara göre finansal olarak daha az kırılabilir olmaları, portföylerini daha fazla çeşitlendirmeleriyle birebir ilişkilidir (Çakar, 2003, 35).

1.3.2. Yabancı Bankaların Olumsuz Etkileri

1.3.2.1. Maliyet ve Risk Artışı

Yabancı banka girişlerinin yararlarının olduğu kadar, potansiyel sakıncalarının da olduğu unutulmamalıdır. Ulusal bankalar yabancı bankalarla rekabet etmek zorunda kaldıklarından, bu rekabetin maliyetleri arttırabildiği gerçeği gözardı edilmemelidir. Artan rekabet ortamından dolayı da ulusal bankalar daha riskli şekilde çalışmaktadırlar.

Yabancı bankalar ellerindeki olanaklar ve finansal enstrümanlar sayesinde daha karlı ve verimli alanlarda çalışabilirken, yerel bankalar bu ortamdan dışlanabilmektedirler.

Ayrıca gelişme döneminde olan yerli bankalar, yabancı bankaların piyasaya erken girişleri neticesinde oluşacak yoğun rekabet baskısı dolayısıyla iflaslarla da karşı karşıya kalabilir. Bu tür banka iflaslarının tüm sisteme yayılması ve finansal piyasaları tehlikeye atması da mümkündür (Song, 2004, 5-12). Yabancı bankaların, görece olarak düşük sermayeli bankacılık sektörlerinde faaliyette bulunan yerli bankaların karlarını düşürerek daha büyük finansal dalgalanmalara neden olabileceği ve finansal sektördeki işgücünü olumsuz etkileyebileceği belirtilmektedir (Claessens ve Glaessner, 1998, 15).

1.3.2.2. Yerel Firmaların Dışlanması

Çokuluslu bankalar ulusal piyasalara adım attıklarında genelde çokuluslu firmalara hizmet sunmayı tercih ettikleri için, yerli işletmeler gelişen finansal hizmetlerden yararlanma imkânı bulamayabilir. Yine yabancı bankalar ulusal çıkarlara daha az esnek davranabilirler ve kendi çıkarlarına ters düşebilecek durumlarda isteksiz olabilirler (Şahin, 2005).

Gelişleriyle beraber, muhtemel yoğunlaşmaya bağlı olarak sistemik risk yaratabilecek büyük ölçekli bankaların sayısında artış yaşanabilmesi de dezavantajlardan biri olarak görülmektedir. Ayrıca yabancı bankalar sadece ana ülkelerinin başka ülkelerde gerçekleştireceği projeleri desteklemek anlamında ulusal piyasaya yatırım yapmış olabilir. Dolayısıyla faaliyetlerini belirli alanlarla sınırlama söz konusu olabilmektedir (Sabah Gazetesi, 2007 Arşiv).

Mali durumu iyi olan büyük şirketlerin finansmanı ile ilgilenmeleri ve yerli bankalara, sadece düşük getirili veya yüksek riskli kredilerin verilebildiği şirketleri bırakmaları, yabancı bankalarla ilgili çekincelerden bir diğeridir. Uluslararası muhasebe standartlarını benimsemeyen küçük yerel şirketlere yabancı bankalar ilgi duymamakta ve bu şirketlerin kredi alma olanakları büyük oranda sınırlanmaktadır (Song, 2004, 17).

1.3.2.3. Kar Transferi

Yabancı bankalarla ilgili endişe duyulan konulardan bir tanesi de, bu bankaların karlarını yurtdışına transfer etmeleri ve dolayısıyla ülkenin kaynak kaybına uğrama ihtimalidir. Fakat ister yabancı ister yerli her girişimin sermayesini en güvenilir noktaya götürmek istemesi düşüncesinden hareketle, şayet yurtiçinde de istikrarlı, güven verici ve karlı bir piyasa yapısı sağlanabilirse, yabancı bankaların kazançlarını dışarıya transfer etmeleri beklenmemelidir (Beşinci, 2005, 1).

Bir diğer olumsuz görülebilecek etken ise cari açıktır. Yabancılar banka satın aldıklarında veya ortak olduklarında para getirmekte ve bu da cari açığı olumlu etkilemektedir. Ancak krizden dolayı veya başka bir sebepten faaliyetlerini sona erdirdiklerinde ya da kar transfer ettiklerinde, yurtdışına para çıkışı olacağından cari açık olumsuz etkilenir. Türk bankacılık sektöründe üretilen gelir yurtiçinde üretildiğinden ve bankacılıkta dışarıdan sağlanan ihracat geliri olmadığından, herhangi bir tasarruf veya gelir transferi direkt olarak cari açığa negatif yansır (Dura, 2007).

Muhtemel yararlar veya sakıncalardan bahsedilirken sahiplik oranlarının da göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Bankalardaki yabancı payının % 50'nin altında olduğu durumlarda, bankaların yabancı sayılmayacağı düşüncesi tartışmalıdır. Zira sahiplik oranı olarak azınlıkta kalınsa dahi yönetimde söz sahibi olunabilmekte, yönetim kurullarındaki operasyonel kararları daha ziyade yabancı ortaklar alabilmektedir. Bu bağlamda önemli olan sahiplik oranlarının yüzdesel olarak ifadesi değil, kontrol ve söz sahibi olma gücüdür. Ulusal piyasalarda faaliyet gösteren çokuluslu bankaların doğal olarak sermayeleri yabancı kökenli olmakla birlikte, sorumlulukları ülkeye getirdikleri sermaye ve varlıkları ile sınırlıdır. Bir başka deyişle, maddi problemlerden dolayı banka zor duruma düşer ve ülkedeki faaliyetlerini sonlandırır, yurtdışındaki ana sermaye grubunun herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Böyle bir durumda, bu bankalara paralarını yatıran mevduat sahiplerine devlet tarafından % 100 güvence verilmesi zorunlu hale gelmektedir. Yine yabancı banka sahiplerinin mal varlıklarına el koyma olanağı olmadığından, sermayeyi ülke dışına çıkarmaları durumunda yük kamunun sırtına binebilmektedir (Şanlı, 2006, 3-4).

1.3.2.4. Kredilendirmenin Yani Pazarın El Değiştirmesi

Bir diğer dikkat edilmesi gereken husus ise kredilendirmedir. Genel kanı, bankaların sahipliği yabancı ortakların eline geçtikçe, kredilendirme olanaklarının da yabancıların eline geçtiğidir. Bu durumda yurtiçinde birikmiş olan tasarruflar başka ülkelerin finansmanında kullanılabilir. Dünyanın gelişmiş ekonomileri yabancı bankacılığı asıl olarak iki açıdan sınırlandırmıştır. Bunlar genel olarak bankacılığa yabancıların hâkimiyeti ve kullanılan kredilerin başka ülkelere kaymasıdır. Yaygın görüş ise hisse oranından ziyade, hâkimiyet ve kontrol açısından yabancı bankaların durumuna bakmak gerektiğidir. Bu konuda da birçok gelişmiş ülkede sınırlamalar vardır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde eyaletler arası sınırlamalar olup, bankalar istedikleri eyaletlerde şube açamamakta veya kredi kullandıramamaktadır (Dura, 2007).

Yabancı bankalarla ilgili genel bilgiler, ulusal piyasalara yatırım yapmalarındaki etkenler ve olumlu, olumsuz olası etkileri verildikten sonra bir sonraki bölümde yabancı bankalarla ilgili çeşitli bilimsel çalışmaların özetlendiği literatür bilgisi yer alacaktır.

1.4.Yabancı Banka Yatırımlarıyla İlgili Literatür Özeti

Uluslararası bankaların ulusal piyasalara yatırım yapma nedenleri, şekilleri ve bunların etkileri konusunda akademik çevrelerce değişik görüşler mevcuttur.

Dopico ve Wilcox (2001), 1999 yılında Dünya Bankası ve Amerikan Para Kontrol Bürosu verilerini kullanarak 100'den fazla ülkede yabancı bankacılığın gelişimini, yerel ekonomik hayat ve bankacılık düzenlemeleri açısından incelemişlerdir. Çalışmalarında yabancı bankacılığın daha fazla türde ve sayıda finansal hizmetlere sahip olan ve uluslararası ticarete açık olan ülkelere yaygınlaştığı sonucuna ulaşmışlardır. Bir ülkede menkul kıymetler, sigorta ve gayrimenkul alanlarında yapılan yerel yatırımlarda kısıtlamalara gidildiğinde, yabancı bankacılık yatırımlarının da azaldığı bulgusunu elde etmişlerdir. Yine yabancı bankalar, bankacılığın karlı olduğu ve yerel bankacılık sektörünün toplam aktiflerinin gayri safi yurtiçi hâsıla'ya oranının düşük olduğu ülkelere daha yaygın şekilde faaliyet göstermektedir.

Levine (2003), çalışmasında yabancı banka girişlerini kısıtlamanın banka faiz marjları üzerindeki etkisini araştırmıştır. 47 ülkeden 1165 bankanın verileri kullanılarak yapılan çalışmada, yabancı banka girişlerini kısıtlamanın banka net faiz marjlarını

yükselttiği düşüncesi vurgulanmıştır. Çalışmadaki sonuçlar göstermektedir ki, yabancı banka girişlerine daha yüksek kısıtlamalar net faiz marjlarıyla pozitif ilişkilidir. Yani yabancı banka girişlerini kısıtlamak faize tabii varlıklardan alınan gelirle, faize ödenen gider arasındaki farkı arttırır. Aynı ülke grupları kullanılarak yapılan sağlamlık ölçümlerinde de yabancı banka girişlerini kısıtlamanın net faiz marjları üzerinde ekonomik olarak büyük bir etki yaptığı teyit edilmiştir. Reddedilen yabancı başvurularıyla banka net faiz marjları arasındaki pozitif ilişki, enflasyon, banka riski ve her ülkedeki bankacılık sektörü yoğunlaşmaları dâhil edildiğinde de anlamlıdır.

Lensink ve Hermes (2004), yabancı banka girişlerinin yerel bankacılık sektörlerine kısa vadedeki etkilerini incelemiştir. Çalışmalarında bu etkilerin ev sahibi ülkenin ekonomik gelişmişliğiyle ilişkisi olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmaları göstermektedir ki, gelişmekte olan ekonomilerdeki yabancı banka girişi, yerli bankalarda daha yüksek maliyetleri ve daha yüksek marjları beraberinde getirmektedir. Lensink ve Hermes, gelişmekte olan ülkelerdeki yabancı banka girişleri neticesinde yerel bankaların karlılık düzeylerinin belirsiz olacağını savunmakta, bunun nedeni olarak da hem maliyetlerin hem de marjların yükselebileceğini belirtmektedirler. Yüksek ekonomik gelişmişliğe sahip ülkelerde ise yüksek rekabetçi baskı dolayısıyla karların düşeceğine inanılmaktadır. Gelişmiş ekonomilere sahip ülkelerdeki yabancı banka girişlerinin teknolojik yayılma etkisi, yabancı bankalarla yerel bankaların arasındaki fark az ve bankacılık sektörü daha rekabetçi olduğu için çok önemli görülmemektedir.

Uiboupin (2004), 1995-2001 arasındaki 10 Orta ve Doğu Avrupa ülkesinden 219 banka kullanarak yaptığı çalışmasında, yabancı banka girişlerinin bu ülkelerdeki bankaların kısa vadedeki performanslarına etkisini uygulamalı olarak ölçmektedir. Çalışma sonuçları göstermektedir ki, yabancı banka girişleri bu ülkelerdeki yurtiçi bankaların faize tabii varlıklardan elde edilen gelirlerini, faiz dışı gelirlerini ve karlılıklarını negatif olarak etkilemektedir. Aynı zamanda yabancı bankaların piyasaya girmeleri neticesinde bu ülkelerde daha düşük kredi faiz oranları ve kredi zarar karşılıkları görülmeye başlanmıştır. Yabancı banka girişleri kısa vadede yurtiçindeki bankaların genel giderlerini yükseltebilmektedir. Ayrıca çalışma, misafir ülkelerdeki rekabetin arttığı yönünde bulgular da içermektedir. Yabancı bankalar daha az özsermaye oranı ve daha yüksek kaldıraç ve risk ile çalışmaktadırlar. Bu bulgu da ana bankaların

ününü kullanabildiklerini ve yerli bankalara kıyasla daha yüksek risk ve karlılığa sahip olabildiklerini göstermektedir.

Di Patti ve Hardy (2005), Pakistan'daki liberalizasyon süreciyle birlikte bankacılık sektörünün kar ve maliyet verimliliğinin nasıl değiştiğini araştırmışlardır. Pakistan'da son 15 yılda yeni özel bankalar sisteme dâhil olmuş, kamu bankaları özelleştirilmiş ve ihtiyatlı düzenlemeler sıkılaştırılmıştır. Bunların sonucunda kar anlamında banka verimliliği artmış ve yeni girişler etkin gerçekleşmiştir. Özelleştirilen bankalar, özelleştirmelerinin hemen ardındaki dönemde kar etkinliklerini arttırmışlardır. Çalışmada özel yerli bankaların etkinliğinin bazı dönemlerde yabancı bankalardan dahi yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Yazarların çalışmalarına göre kamu bankaları ise en az etkindir. Liberalizasyon ve reform sürecinin, önemli bankaların özelleştirilmeleriyle beraber, özellikle 1993-1997 arası daha iyi banka performansları sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. 1997'den sonraki reform sürecinin ise beklenen etkiyi sağlamadığı görülmüştür. Ancak bunun özellikle genel ekonomik durumun kötüleşmesinden ve kredi kalitesiyle ilgili sıkı yasal düzenlemelerin etkisini geç göstermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Clarke, Cull ve Shirley (2005), bankacılık sektöründe gerçekleştirilen özelleştirmelerin banka performanslarını nasıl etkilediğini araştırmışlardır. Yaptıkları çalışmada banka özelleştirmelerinin genellikle banka etkinliğini arttırdığı sonucuna ulaşmışlardır. Ancak hükümetin kontrolü tam olarak devredip rekabeti özendirmesinin, bankaların stratejik yatırımcılara özelleştirilmesinin ve yabancı bankaların özelleştirme sürecine dâhil edilmesinin kazanımlarının daha da çok olduğunu vurgulamaktadırlar. Toplam 16 ülkenin bankacılık sektörlerinden oluşturulan panel veri setleri aracılığı ile her bir ülke için çalışmalar yapılmış olup, ilk etapta yüksek devlet bankası oranlarına sahip olan fakat sonrasında bunların birçoğunu özelleştiren Doğu Avrupa, Doğu Asya ve Güney Amerika ülkeleri kullanılmıştır. 16 ülkenin bankacılık sektörü üzerinde yapılan karşılaştırmalı analizlerde, özelleştirmelerin banka performanslarını ve rekabeti arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Özelleştirmeler sonucunda azalmış olsalar da faaliyetlerine halen devam eden kamu bankaları ve yabancı bankaların özelleştirme sürecinden uzak tutulmaları, özelleştirmelerden beklenen rekabet ve etkinlik artışını kısıtlayabilmektedir. Ayrıca sektördeki oligopol bankacılık anlayışı ve yabancı bankaların direkt yatırımlardan

ziyade yerli bankalarda hisse satın alarak piyasaya girmeleri de özelleştirmelerin beklenen etkilerini azaltabilmektedir.

Eleren ve Özgür (2006), yabancı sermayeli bankaların 2001-2005 yıllarına ait verilerini kullanarak, veri zarflama analizi (VZA) ile beraber bu bankaların verimliliklerini ölçmeye çalışmışlardır. Eleren ve Özgür'e göre, yabancı sermaye riskin yanı sıra karlılığa da önem vermekte ve gittikleri ülkelerde yapacakları yatırımın karlı olmasını beklemektedirler. Karlılık ise etkinlik ve verimlilik ile alakalı bir kavramdır. Etkinliğin ve verimliliğin olduğu süreçler karlılığı da beraberinde getirecektir. Türkiye'de mevcut yabancı sermayeli mevduat bankalarının finansal etkinlikleri, yabancı sermayeyi ülkeye çekmek açısından önemlidir. Dünya küresel pazarlarını hedefleyen ve yeniden yapılanma sürecine giren ekonomilerdeki politikalar genel anlamda verimliliğe dayalı değişimden yanadır. Bankacılık sektörü de kaynak dağılımını belirleyen finansal aracılık görevini üstlendiği için, sektörün etkinlik ve verimlilik analizlerinin yapılması hem performans değerlendirmesi hem de ülke ekonomisi açısından büyük önem taşımaktadır.

Eleren ve Özgür (2006), yabancı sermayeli mevduat bankalarının bilançolarından ve gelir tablolarından bazı kalemler kullanarak ikişer girdi-çıkıtı seti oluşturmuş ve doğrusal programlama modeli şeklinde ifade edilebilen veri zarflama analizini kullanmışlardır. Girdi ve çıkıtı değişkenleri yabancı sermayeli mevduat bankalarının mevcut yapıları içerisinde aracılık fonksiyonunu yerine getirirken, etkinlik ölçülmesi yönünden uygun olanlar dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Çalışmalarında girdi seti olarak mevduat ve faiz giderleri, çıkıtı seti olarak da kredi ve faiz gelirlerini kullanmışlardır. 2004 yılından itibaren faiz oranlarındaki düşme ile araç, konut ve tüketim kredileri gibi bireysel kredi hacmindeki artışla beraber etkinlik düzeylerinin yükseliş eğilimine girdiği görülmektedir. Makroekonomik ortamdaki olumlu gelişmelere bağlı olarak ekonomik beklentilerin iyileşmesi, faiz oranlarında yaşanan hızlı gerilemeyle beraber bankaların aracılık işlevini daha etkili şekilde yerine getirmeleri ve sektörde artan rekabet, etkinlik derecelerinin artması sonucunu doğurmuştur.

Eller, Haiss ve Steiner (2006), 11 Orta ve Doğu Avrupa ülkesinin 1996'dan 2003 yılına kadarki büyüklüklerini araştırmış ve finansal sektör direkt yabancı yatırımlarının ekonomik büyümeye olan katkısını incelemeye çalışmışlardır. Çalışmalarında finansal sektör doğrudan yabancı yatırımlarının ekonomik büyümeye olan etkisinin, ilk

zamanlarda en önemli katkıyı yaptığını belirtmektedirler. Yani orta seviye yoğunluktaki finansal sektör doğrudan yabancı yatırımları şayet işgücü sermayesi yeterliyse büyümeyi desteklemektedir. Belirli bir eşğin üstünde ise, yerel fiziksel sermayenin dışlanma etkisiyle beraber yabancı banka girişi büyümeyi yavaşlatmaktadır. Bunun sonucunda, finansal sektör doğrudan yabancı yatırımlarının düşük gelişim seviyelerinde ekonomiyeye daha güçlü katkı sağladığı, fakat Avrupa Birliği ekonomi standartları yakalanmaya başladığı zaman giderek düşen bir etki yaptığı ortaya koyulmaktadır.

Sensarma (2006), 1986-2000 arası Hindistan bankacılık sektörünün etkinlik ve verimliliğini araştırmıştır. Sonuçlar göstermektedir ki, Hindistan bankacılık sektöründe maliyet etkinsizliği söz konusu olsa da, zaman içerisinde etkinsizlik azalmıştır. Maliyet etkinlik sonuçlarına paralel olarak toplam faktör verimliliği de inceleme döneminde bütün banka gruplarında artmıştır. Dolayısıyla liberalizasyon sürecinin aracılık maliyetlerini azaltma ve verimliliği artırma amaçlarını rahatlıkla yerine getirdiği söylenebilir. İlginç şekilde kamu bankaları liberalizasyon sürecinden sonra, hem maliyet etkinliği hem de toplam faktör verimliliği açısından en az özel bankalar kadar iyidir. Bu sonuç Hindistan bankacılık sektöründe banka sahiplik şeklinden ziyade rekabetin, liberalizasyon sürecinde daha etkili olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, inceleme süresinde yabancı bankaların verimlilik açısından sıkıntılı oldukları gözlenmiştir. Bunun nedeninin ise yabancı bankaların maliyeti yüksek bankacılık faaliyetlerinde bulunmalarının olabileceği belirtilmiştir. Yeni özel bankalar ise sektörde en yüksek verimlilik düzeylerine ulaşmışlardır. Bu özel bankalar sektöre yeni adım attıklarından dolayı, sektördeki eski bankaların maruz kaldıkları zarar eden şubeler veya gereğinden fazla personel çalıştırma gibi maliyet yüklerine katlanmamışlardır.

Haselmann (2006), 1994-2002 arası Orta ve Doğu Avrupa bankaları ve bu pazara giren Batı Avrupa bankalarının bilançolarından derlenerek oluşturduğu analizinde, yabancı bankaların kredi arz fonksiyonundaki stratejilerini incelemiştir. Yazarın edindiği sonuçlara göre, yerel ve yabancı bankaların kredi arzı fonksiyonları farklılık gösterse de, Doğu Avrupa bankacılık sektörü oldukça bütünleşmiştir. Yabancı bankalar müşterilerini takip etme stratejisinden ziyade, perakende ve toptan pazarlarda yerel bankalarla rekabet etmektedir. Yabancı bankaların Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine yatırım yapma isteklerinin uzun vadeli stratejiler doğrultusunda olduğu saptanmış, ana ülkelerindeki makroekonomik şartlardan bağımsız olarak kredi arzlarını belirledikleri gözlenmiştir.

Ayrıca yabancı bankaların misafir ülkelerdeki kredi arzı kararları, makroekonomik şartlara yerel bankalara oranla daha az duyarlıdır. Önceki çalışmalarla paralel olarak ana kuruluşların karlılık durumlarının yabancı bankaların davranışlarına etki edebileceği belirlenmiştir. Bu sonuçlarla birlikte yabancı bankaların genel olarak kredi pazarına pozitif etki yaptığı, kredi piyasalarında istikrar sağlayıcı rol oynadıkları ve finansal kırılganlık zamanlarında kredilerini çekmedikleri gözlenmiştir. Bu bankaların yerel bankalarla rekabet etmeleri neticesinde de müşterilere fayda sağlayacak biçimde, borç verme fiyatları aşağıya çekilmektedir ve verimlilik artmaktadır.

Yeyati ve Micco (2007), 8 Latin Amerika ülkesinin bankacılık sektörlerinden derledikleri bilanço ve gelir tablosu verilerini kullanarak, her ülke ve yıl için Panzar ve Rosse'un (1987) rekabetçi davranışlar parametrelerini tahmin etmeye çalışmışlardır. Bu yöntemin kullanılmasının sebebi, rekabetin sektördeki yoğunlaşma değişikliğinden ve yabancı katılımından ne derece etkilendiğini araştırmaktır. Çalışmaların sonuçları göstermiştir ki, yoğunlaşma artışı sektördeki rekabeti önemli derecede düşürmemişken, yabancı girişleri daha az rekabetçi bir ortama sebebiyet vermiştir. Bu da esasında yabancı girişleriyle banka karları arasındaki pozitif ilişkiyi açıklamaktadır.

Van Horen (2007), son 10 yıl içerisinde yabancı bankaların gelişmekte olan ekonomilere olan yatırımlarında artış olduğunu gözlemlemiş, bu bankaların büyük çoğunluğunun yüksek gelirli gelişmiş ülke ekonomilerinden olmasına rağmen, giderek gelişen ülke ekonomilerinin de bu süreçte yer aldığını saptamıştır. Gelişmekte olan ülkelerin bankaları, hem banka sayısı hem de varlık büyüklüğü olarak düşük gelirli ülkelerde çok daha büyük bir öneme sahiptir. Ayrıca gelişmekte olan ülkelerin bankaları, yüksek gelirli ülkelerin gitmeye çekindiği, zayıf kurumsal yapılanmanın olduğu ülkelere daha fazla yatırım yapma eğilimindedirler. Bu sonuç şunu göstermektedir ki, gelişmekte olan ülke bankaları zayıf kurumsal şartların olduğu ülkelerde rekabetçi bir avantaja sahip olabilirler. Van Horen çalışmasının sonucunda, hem yüksek gelirli ülkelerin bankalarının hem de düşük gelirli ülkelerin bankalarının yabancı yatırımlarının yüksek oranda ekonomik bütünleşmeye, ortak dile ve yakınlığa bağlı olduğuna dair destekleyici bulgular elde etmiştir.

Berger, Klapper, Peria ve Zaidi (2008), banka sahiplik şeklinin bankacılık sektöründeki önemini gelişen bir ülke olan Hindistan bankacılık sektörü verilerini

kullanarak araştırmışlardır. Hindistan bankacılık sektörünün araştırılmasının nedenlerinden biri, farklı sahiplik yapısındaki birçok bankanın faaliyet göstermesidir. Veri seti 2001 yılından alınmış olup, Hindistan'daki liberalizasyon sürecinin 10 yıllık etkileri gözlenmek istenmiştir. Yazarların uygulamalı çalışmaları göstermektedir ki, yabancı bankalar ilk etapta görece şeffaf olan firmalarla çalışma eğilimindedirler. Ayrıca yabancı bankalarla ilişkili olan firmaların yine birçok sayıda ve farklı türde sahiplik yapısında olan bankalarla çalışmaları ve diğer firmalara kıyasla daha fazla bankacılık işlemleri yapmaları yüksek olasılıktadır. Veriler kamu bankalarıyla ilişkili olan firmaların da, daha az sayıda ve farklı sahiplik yapısındaki bankalarla çalıştıklarını ortaya koymaktadır.

Lehner ve Schnitzer (2008), gelişmekte olan ülkelerdeki yabancı banka katılımlarını rekabet ve teknolojik yayılma etkileri açısından incelemişlerdir. Direkt yabancı yatırımlar dolayısıyla piyasada faaliyet gösteren banka sayısının artması, rekabet düzeyi fazlaysa refah seviyesini arttırıcı bir etkiye sahiptir. Yazarların edindiği bulgulara göre rekabet düzeyi düşük olduğunda, teknolojik yayılma etkileriyle beraber refah artmakta fakat banka sayısı arttığında refah azalmaktadır. Dolayısıyla rekabet düzeyi düşük bankacılık piyasalarında, banka sayısını arttırmayan birleşme ve deviralım şeklindeki yabancı yatırımlar en uygun giriş modu olmaktadır. Fakat tersi durumda yani rekabetçi baskı oldukça fazlayken, sektörde fazla sayıda yabancı banka yani doğrudan yeni yatırımların olması tercih edilmektedir.

Aysan ve Ceyhan (2008), 1990-2006 yılları arası Türk bankacılık sektörünün performansını kamu, kalkınma ve yatırım bankalarını örnekleme dâhil etmeyerek ölçmeye çalışmışlardır. Sonuçlar göstermektedir ki, şube sayıları etkinlik artışıyla negatif ilişkilidir. Yeni şubeler açmak maliyetleri arttırmaktadır. Banka aktifleştirmeleri ve kredilerin aktiflere oranı ise etkinlik artışıyla pozitif olarak ilişkilidir. Banka aktifleştirmesinin pozitif olmasının nedeni ek sermayenin bir nevi mevduat sigortası olarak görülmesidir. Kredilerin aktiflere oranının pozitif olmasının sebebi ise bankanın aktifinden ne kadar fazlasını kredi olarak ayırırsa, aktif karlılığının da o kadar yükseleceği beklentisidir. İlginç şekilde özsermaye karlılığı etkinlik ölçümlerini açıklamada istatistiksel olarak önemli konuma gelmemiştir. Yine yazarların çalışmasına göre yabancı sahipliğiyle etkinlik arasında güçlü bir ilişki bulunamamıştır. Son olarak

kriz döneminden sonraki yeniden yapılandırma çalışmaları, etkinlik skorlarının son yıllarda iyileşmesi yönünde önemli katkılar sağlamıştır.

Bertus, Jahera Jr. ve Yost (2008), 153 ülkenin merkez bankası verilerini kullanarak, yabancı bankacılık sahipliğiyle Basel II' nin üç yapısal bloğu olan sermaye yeterliliği, düzenleyici denetim süreci ve piyasa disiplini arasındaki ilişkiyi ölçmüşlerdir. Basel II kriterlerinin bir ülkedeki ekonomik şartları, bankacılığı ve denetim olgusunu geliştirdiğine inanılmaktadır. Yabancı banka yatırımları misafir ülkelerdeki rekabet düzeyi, sermaye kısıtlaması ve denetim çerçevesi gibi politikalarla yakın ilişkili olduğundan, Basel II prensiplerinin de yabancı banka yatırımlarına ne derece etki ettiğinin bilinmesi önem taşımaktadır. Çalışmada sermaye yeterliliği ve düzenleyici denetim sürecinin yabancı sahipliğiyle ilişkili olmadığı sonucuna varılmıştır. Fakat bir ülkedeki gözetim seviyesiyle ölçülebilen piyasa disiplini ile yabancı sahiplik arasında ters orantı olduğu gözlemlenmiştir. Bu bulgu da, yabancı bankacılık sahipliğinin yüksek bilgi asimetrisi olan ve rekabetçi olmayan piyasalarda daha yoğun olduğu sonucuna ulaştırmaktadır.

Filippaki, Margaritis ve Staikouras (2009), 1998-2003 dönemi için 10 Orta ve Doğu Avrupa ülkesinin bankacılık sektörlerinin etkinlik ve verimliliklerini incelemişlerdir. Çalışmalarında sahiplik durumunun banka performansını etkilediğini bulmuşlardır. Yabancı stratejik yatırımcılarla işbirliği içerisinde olan bankalar bütün kredi kuruluşları arasında en fazla verimliliğe ulaşanlar olarak gözlemlenmiştir. Araştırma periyodunun başlangıcında, yabancı bankaların yeni ekonomik çerçeveden, kültürel farklılıklardan ve belirli uzaklıklardan faaliyet gösterilip denetim yapıldığından dolayı oluşan organizasyonel verimsizliklerden etkilendikleri sonucu elde edilmiştir. Ancak 2000 yılından sonra önemli teknolojik ilerlemeler ve düzenleyici reformlarla beraber, genel verimlilikler ve etkinlikler artış göstermiştir. Ayrıca çalışma sonuçları göstermektedir ki, bütün bankacılık kurumları yabancı rekabetinin gelmesiyle beraber oluşan teknolojik yayılma ve yansılardan, verimliliklerini artırma anlamında pozitif yönde etkilenmiştir.

Lehner (2009), uluslararası bankaların ev sahibi ülkelere giriş modlarını ve bunların nedenlerini araştırmıştır. Yazarın çalışma bulguları göstermiştir ki, uluslararası bankalar ulusal piyasalara giriş şekillerini belirlerken, potansiyel müşterileri izleyebilme

etkinliklerine göre karar vermektedir. Eğer bir banka gözetimde etkinsizse yurtdışına açılmamaya karar verir. Artan gözetim etkinliği ile beraber sınır ötesi krediler artabilir. Pazar hakkında daha fazla bilgi sahibi olma, piyasaya yüksek giriş maliyetlerini telafi ediyorsa, bankalar doğrudan yeni yatırımlar yapmaya karar verir.

Çalışmada yabancı bankaların giriş şekillerinin ne derecede ev sahibi ülkenin finansal gelişmişlik düzeyine ve bankacılık sektörünün büyüklüğüne bağlı olduğu da araştırılmıştır. Görülmektedir ki, az gelişmiş ülkelere yatırım yolu olarak yabancı bankalar sınır ötesi kredi ve devralma yöntemini seçerlerken, doğrudan yeni yatırımı seçen yabancı bankalar azalış göstermektedir. Birçok yabancı banka, küçük bankacılık piyasalarına yatırımda devralmayı en uygun yöntem olarak görürken, büyük piyasalara yatırımda doğrudan yeni yatırımlar tercih edilmektedir. Yabancı banka girişlerini denetleme ve düzenleme açısından bakıldığında, sadece görece etkin şekilde müşterilerini izleyebilen bankaların ulusal piyasalara girişlerine izin verildiği görülmektedir.

BÖLÜM 2

TÜRKİYE'DE YABANCI BANKA YATIRIMLARI

Bu bölümde Türkiye'de yabancı bankacılık yatırımlarının tarihi gelişimi, özellikle Türk bankacılık sektörünün yapısını büyük ölçüde değiştiren 2000-2001 krizlerinin sonuçları paralelinde incelenecektir. Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri, bankacılık sektöründe birçok bankanın batmasına ve yabancı sermaye tarafından alınmasına zemin hazırlamıştır. Ayrıca krizlerden sonra gözetim ve denetim süreçlerinin iyileşmesi, gelişen ekonomik şartlar ve reform uygulamalarının da etkisiyle, yabancı bankaların Türkiye'deki bilanço büyüklüklerinde artış gerçekleşmiştir.

2.1. Yabancı Bankacılığın Tarihi Gelişimi

Cumhuriyet öncesi dönemde bankacılık sektörünün yabancı sermayenin kontrolünde olduğu görülmektedir. Merkez bankası şeklinde faaliyet gösteren Osmanlı Bankası önce İngiliz sermayesinin yardımlarıyla 1856 yılında kurulmuş, sonrasında 1863 yılında Fransız sermayesi, 1875'te de Avusturya sermayesi ortak edilmiştir. Osmanlı Bankasına 1863 yılında yapılan anlaşma ile para basma ayrıcalığı tanınmış ve bu anlaşma ile Osmanlı Devleti tüm gelirlerini Osmanlı Bankasına yatırmayı, ödemelerini bu banka üzerinden yapmayı, yine tahvillerini bu banka aracılığıyla çıkartmayı ve her yıl bütçesinin bir örneğini bankaya vermeyi kabul etmiştir (Akgüç,1989, 115). 1875 yılında devletin borçlarını ödeyemeyecek duruma gelmesinin ardından, 1881 yılında Düyun-u Umumiye faaliyete başlamış ve dış borçların denetimi bu kuruluşa devredilmiştir. Osmanlı gelir kaynaklarının uluslararası bir kuruluşun denetimine geçmesi ile yabancı bankalar için güven ortamı oluşmuş ve 1881'den sonra birçok yabancı banka kurulmuştur (Akgüç,1989, 11).

Osmanlı Devleti'nin bu son zamanlarında devletin finansman ihtiyacını karşılayan ve yüksek faiz kazançları elde yabancı bankalar, cumhuriyetin kurulması ve ardından 1929 yılında dünya genelinde yaşanan ekonomik buhranla beraber etkinliklerini kaybetmişler ve 1980 yılındaki finansal serbestleşme dönemine kadar kısıtlı bir çerçevede hareket etmişlerdir.

1980’li yıllara kadar yabancı bankaların sayısında önemli artışların olmamasının nedeni, ithal ikameci kalkınma stratejisiyle devletin finans sektörünün tamamını kontrol altında tutmak istemesidir. Bu dönemde yabancı banka varlığı ülkeler arasındaki tutucu politikalar ve engellerden dolayı pek istenmemiştir (TBB, 2008, 12).

1980 yılı ve sonrasında gerçekleştirilmeye başlanan finansal serbestleşme hareketleri ile birlikte Türkiye, yabancı yatırımcılar için karlı ve yeni bir piyasa olarak görülmeye başlanmıştır. Bankalar 24 Ocak 1980 kararlarına kadar sadece mevduat bankacılığı yaparlarken, yapılan düzenlemelerle birlikte kendilerini rekabet ortamının içerisinde bulmuşlardır. Yabancı bankalar, uluslararası piyasalara uyum sağlamaya çalışan Türk bankacılık piyasasından elde edebilecekleri yüksek kar marjlarından faydalanmak istemişlerdir. Bunların yanında batılı ülkeler tarafından Türkiye’de uygulanmaya başlanan ekonomik politikaların desteklenmesi, Ortadoğu piyasalarına yakınlık, yabancı bankaların ülkemizdeki uluslararası firmalarla çalışma istekleri ve Türkiye’nin dış ticaret potansiyeli gibi etkenlerle beraber yabancı banka ve şube sayılarında önemli artışlar gerçekleşmiştir. (Çakar, 2003, 44-45).

Yabancı bankaların kendi iç piyasalarındaki yüksek rekabet baskısı ve doyumluğa ulaşmaları neticesinde yeni pazarlara açılma istekleri de Türkiye’deki yabancı banka payı artışının nedenleri arasındadır. Aktifler, mevduatlar ve krediler açısından Avrupa ülkelerinin altında olan Türkiye’de büyük potansiyel gören yabancı bankalar, Türkiye’ye giriş yapma eğilimlerini devam ettirmişlerdir (Yücel,2007, 38).

Bu gelişmelerle birlikte 1980 yılında 4 olan yabancı banka sayısı yapılan hukuki düzenlemeler ve kısıtlayıcı engellerin kaldırılmasının da katkısıyla 1990 yılına gelindiğinde 23’e ulaşmıştır. Nisan 1994 krizi ve ardından Kasım 2000-Şubat 2001 krizleriyle beraber yabancı banka sayısında düşüşler gerçekleşmiş ve 2001 yılında bu sayı 15 olmuştur(TBB, Bankalarımız Kitapları).

Şube sayısı 1980 yılından itibaren gelişim gösterse de, zaman içerisinde değişkenlikler de göstermiştir. 1980 yılında 105 olan yabancı banka şube sayısı, 2001 yılına gelindiğinde 233 olmuştur. Yabancı bankaların personel sayıları incelendiğinde ise 1994 kriziyle beraber bir miktar azalış gözlemlense de, bu rakam da giderek artış

göstermiş ve yabancı banka personel sayısı 1980'deki 1842 düzeyinden 2001 yılında 5395'e yükselmiştir (TBB, Bankalarımız Kitapları).

Yabancı bankaların bankacılık sektörü içerisindeki paylarına bakıldığında, sayıları artmasına rağmen sahip oldukları piyasa payları açısından 2001 yılına kadar büyük bir değişim yaşanmadığı gözlemlenmektedir. 1980 yılında yüzde 2,9 olan yabancı sermayeli bankaların aktif payı, 1990 yılında yüzde 3,5 olmuş, ardından 1990'ların sonlarında hafif bir yükseliş eğilimiyle yüzde 5,4 olurken, gerçekleşen krizlerin ardından 2001 yılında tekrar yüzde 3'e düşmüştür (TBB, Bankalarımız Kitapları).

Yapılan iyileştirmeler ve düzenlemelere rağmen 1980-2001 yılları arasında yabancı bankaların paylarının çeşitli göstergeler açısından düşük kalması, Türk bankacılık sektörünün söz konusu dönemde bir kamu finansman aracı olarak işlemesi, tasarrufları mevduata dönüştürmenin zorluğu, finansal istikrarsızlık ve yüksek enflasyon gibi nedenlerle açıklanabilir (Çakar, 2003, 52-53).

Krediler açısından bakıldığında genel olarak yabancı bankaların paylarının artış eğiliminde olduğu görülmektedir. 1980 yılında yabancı bankaların toplam kredilerdeki payı yüzde 1,8 iken, bu oran 1990 yılında yüzde 3,5 olmuştur. Dalgalanmalar mevcut olmakla birlikte 1994 krizinden sonra düşme eğilimi gösteren kredi oranı 2001 yılında yüzde 3,3'tür. Mevduatlara bakıldığında oranlardaki küçük değişimler daha ziyade yabancı banka sayısındaki artış veya azalışlardan kaynaklanmaktadır. 1980'de yüzde 2,3 olan yabancı bankaların mevduat payları 1990 yılında yüzde 2,4, 2001 yılında ise yüzde 2,1 olmuştur (Çakar, 2003, 52-55).

1980 yılında yüzde 2,2 olan yabancı bankaların bankacılık sektörü özkaynakları içerisindeki payları, 1990 yılında yüzde 3,8'e yükselirken, sonrasında daha hızlı bir artış kaydetmiş ve 2001 yılı itibariyle yüzde 8,5 olarak gerçekleşmiştir (TBB, Bankalarımız Kitapları).

Türkiye'de gerçekleştirilen finansal liberalizasyon politikaları ile birlikte 1980'lerden sonra sektörde yavaş da olsa artış gösteren yabancı bankalar, gerçekleşen Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizleri sonrasında davranışlarını değiştirmemişler ve Türk

bankacılık sektörüyle yakından ilgilenmeye devam etmişlerdir. Bunun en önemli sebebi olarak da kriz döneminde değeri düşen bankaları satın almak istemeleri gösterilebilir.

Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinin ardından uygulamaya konulan reform programları kapsamında bankacılık sektöründe konsolidasyon ve tasfiye süreçleri yaşanmıştır. Ancak yabancı bankaların toplam bankacılık sektörü içerisindeki oranları diğer banka türlerine göre özellikle 2000’li yıllardan sonra artmıştır.

Çalışmanın bir sonraki kısmında Kasım 2000-Şubat 2001 krizleri sonrasında genel olarak Türk bankacılık sektörü incelenmeye çalışılacak, ardından yabancı bankaların krizlerden sonra sektördeki durumuna ve gelişimine bakılacaktır.

2.2. Kasım 2000-Şubat 2001 Krizleri Sonrası Türk Bankacılık Sektörü

Türkiye’de 2000’li yılların başında iki önemli kriz gerçekleşmiş ve bunların bankacılık sektörüne önemli etkileri olmuştur. Bu krizlerin sonuçları ve neticesinde alınmış olan önlemlere geçmeden önce, genel anlamda bankacılık krizlerinden, oluşumlarından ve sonuçlarından bahsetmek gerekmektedir.

Gelişmekte olan ülkelerdeki makroekonomik istikrarsızlık, faiz oranlarının yüksek seyretmesi, artan enflasyon oranları, yaşanan resesyonlar sonucu kredi risklerinin yükselmesi gibi faktörler krizlerin çıkmasında temel rol oynamaktadır. Yine uluslararası ticarete karşılaşılan dış talep değişimi, kurlardaki reel artışlar, ticaret hadlerindeki bozulmalar krizlere ortam hazırlamaktadır. Finansal piyasaların serbestleştirilmesi sürecinde hukuki altyapının yetersiz kalması, şeffaf bir ekonomik yapının oluşturulamaması, gözetim ve denetim uygulamalarının suiistimal edilmesi ile birlikte gelişmekte olan ülkelerde finansal krizler artış göstermiştir (Karaçor,2006, 383).

Bankacılık krizi ise, fiili veya potansiyel banka başarısızlıklarının bankaların yükümlülüklerini yerine getirmesine mani olması veya hükümetlerin bu başarısızlıkları önleyecek biçimde müdahale etmeye zorlanması durumunda ortaya çıkmaktadır (Işık, Duman, Korkmaz, 2004, 47).

Bankacılık krizi aynı zamanda, bankaların likidite yetersizliği dolayısıyla ödeme sıkıntısı içerisine girmeleri ve mevduat sahiplerinin bankalara mevduatlarını çekmek için hücum etmeleri neticesinde de ortaya çıkar. Böyle bir durumda banka yönetimi, panik sonucu varlıklarını zararına satmak durumunda kalabilir (Aktan, Şen,2002, 3).

Gelişmekte olan ülkelerin bankacılık sistemleri genellikle iki açıdan sıkıntı yaşamaktadır. Bunlar sistemin gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla getirilen mevduata tam güvencenin suiistimale açık olması ve kamu bankalarının görev zararlarının sisteme olan yüküdür. Böyle bir yapı sonucu merkez bankaları da sağlıklı şekilde çalışmamaktadır. Merkez bankalarının fiyat istikrarını sağlama fonksiyonundan uzaklaşması, spekülatif faaliyetlerin önünü açarak belirsizlik ve güvensizliğe sebep olmaktadır. Nihayetinde dövize olan talep artmakta, merkez bankası rezervleri azalarak faizler yükselmektedir. Dövizde yaşanan bu gelişme sonrasında devalüasyon beklentisi hakim olacağından, üretim sektöründe durgunluk baş gösterecek ve yeniden bir kriz ortamına girilebilecektir. Özellikle sabit kur sisteminin uygulandığı ülkelerde kriz daha şiddetli bir hale gelebilmektedir (Karaçor, 2006, 383).

Özellikle 1980 sonrasında Türkiye dâhil birçok gelişmekte olan ülkede finansal krizlerin baş göstermesinin çeşitli nedenleri vardır. Ülkelerin finansal serbestleşme dönemlerinde para ve kur politikalarını sağlıklı, hızlı ve şeffaf olmayan biçimde uygulamaları başlıca nedenler arasında gösterilebilir. Ayrıca yurtiçi piyasaların dış piyasalara aşırı bağımlı ve duyarlı hale gelmesi de dünyada gerçekleşen krizlerin nedenlerindedir. Bu kriz ortamını ciddi biçimde yaşayan ülkelere birisi de Türkiye'dir.

1990'lı yılların sonlarına doğru yaşanan makroekonomik istikrarsızlık, kamu bankalarının sistemin sağlığını bozucu şekilde faaliyet göstermeleri, yüksek kamu açıkları ve özkaynakların erimiş olması gibi sebeplerle Türkiye'deki bankalar, bankacılığın asli görevi olan aracılık fonksiyonunu yerine getirmekten oldukça uzaklaşmıştır (Gediz, 2002, 55).

1990'lı yılların sonlarında ve 2000'li yıllarla beraber bankaların açık pozisyon ile çalışma eğilimine girmeleri, devlet iç borçlanma senetlerine yönelmeleri, yeterli gözetim ve denetim uygulamalarının gerçekleştirilememiş olması gibi nedenlerle riskler artmış ve

Kasım 2000’de likidite, Şubat 2001’de de kur kaynaklı iki büyük kriz meydana gelmiştir. Türk finansal sistemindeki yabancı sermaye piyasadan çıkmaya başlamış ve bu durum faizleri tırmandırarak, bankaların karşılıklı limitlerini iptal etmelerine neden olmuştur. Esasında Kasım 2000 krizinden sonra IMF’den destek alınmış fakat özelleştirme sürecinin yetersiz kalması, Fon’daki bankaların sorunlarına bir türlü çözüm üretilmemesi, vergi ve emeklilik sisteminde uygulanmak istenen yapısal reformların gerçekleştirilememesi gibi nedenlerle sektörde kırılganlık ve güven sorunu baş göstermiştir. Gecelik faizler % 7500’lere yükselmiş, bu durumdan sonra ilk önlem olarak sabit kur uygulaması terk edilerek dalgalı kur sistemine geçilmiştir (Aysu, 2003).

Bu krizler sadece finansal sistemi değil reel sektörü de etkileyerek binlerce kişinin işsiz kalmasına ve birçok işyerinin kapanmasına neden olmuştur. Oldukça yükselen faiz oranları sonucunda aktif-pasif yapısında vade uyumsuzluğu olan bankalar fonlama zararlarına maruz kalmışlar, kredilerin geri dönüşlerinde de problemler yaşamışlardır. 2000 yılı sonunda 4 katrilyon olan takipteki alacaklar rakamı, Ağustos 2001’de 8,5 katrilyona çıkmıştır. Dalgalı kur sistemine geçilmesi neticesinde Türk Lirası aşırı değer kaybetmiş ve açık pozisyon ile çalışma eğiliminde olan bankalar oldukça yüksek kambiyo zararlarına katlanmışlardır. 2000 ve 2001 yıllarındaki bu iki kriz yıllardan beri süregelen bankacılık sektörü sorunlarını açıkça ortaya çıkarmış, gerekli reformlarla sektörün bir an önce yapılandırılmasını mecbur kılmıştır (Aysu, 2003).

Türkiye ekonomisini ve bankacılık sektörünü çok ciddi biçimde etkileyen bu krizler sonrasında, 2001 yılında bankacılık sektörü reform programı uygulanmaya konmuş ve sektörün açığa çıkan sorunları giderilmeye, aynı zamanda olası krizler karşısında da sağlamlığı arttırılmaya çalışılmıştır.

Kamu, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu ve özel sermayeli bankaları yeniden yapılandıran reform programının uygulanmasıyla birlikte sistem daha güvenli ve sağlıklı bir yapıya kavuşmuştur. Yeniden yapılandırma programıyla birlikte bankacılık sektöründe devir ve birleşmeler teşvik edilmiş olup konsolidasyon sürecine girilmiş, kamu ve Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu bankalarının sistemdeki payları azaltılarak, sektör üzerindeki bozucu etkileri sınırlandırılmıştır. Finansal riskler yönetilebilir seviyelere indirilerek, sektörün sermaye yeterlilik rasyosu uygulanan programlar ve alınan önlemlerle beraber güçlendirilmiştir. Program sonrasında bankaların karlılık

performansında iyileşme gerçekleşmiş olup, özel bankaların yanında kamu bankaları da kar etmeye başlamış, sistem tekrar büyüme sürecine girmiştir (Pazarbaşıoğlu, 2003, 17-18).

“İstanbul Yaklaşımı” olarak da ifade edilen Finansal Yeniden Yapılandırma Programı Haziran 2002’de uygulamaya konulmuş ve büyük ölçekli 221, küçük ölçekli 101 firma ile yeniden yapılandırma anlaşması yapılmıştır. Bu uygulamayla birlikte kredi borçlarını ödemekte sıkıntı çeken reel sektör firmalarının finansal açıdan rahatlatılması amaçlanmıştır. Yeniden yapılandırılan toplam borç tutarı 6,02 milyar dolar olmuştur (TBB, 2008, 42).

Uluslararası finans piyasalarında yaşanan rahatlama ve olumlu gelişmeler, dünyada borçlanma imkânlarının iyileşmesi, gelişmekte olan ülkelere sermaye girişinin hızlanması ve yurtdışı finansal kuruluşlarla ilişkilerin artması gibi dış etkenlerin yardımıyla beraber Türk bankacılık sektörü, bilanço büyüklüklerinde de istikrar yakalamaya başlamıştır. Ayrıyeten yurtiçinde uygulanan ekonomik programın prensiplerine bağlı kalınması, sektördeki insan kaynağının eğitim seviyesinin yükselmesi, enflasyonla mücadelede gösterilen başarı ve Avrupa Birliği üyelik sürecinde kaydedilen ilerlemeler gibi yurtiçi kaynaklı etkenler sayesinde de bankacılık sektörü önemli mesafeler katetmiştir (TBB, 2008, 36-40).

2000 ve 2001 krizlerinden sonra gerçekleşen bu gelişmelerle birlikte bankacılık sektörü 2008 yılının son çeyreğine kadar ciddi bir sarsıntı geçirmemiştir. Fakat özellikle 2008 yılının son çeyreğinde hissedilen küresel ekonomik krizle birlikte, Türk bankacılık sektörünün bazı göstergelerinde 2009 yılında bir duraklama evresi yaşanmış olduğu göze çarpmaktadır. Tablo 2.1’de görüldüğü gibi 2009 yılında esasında temel bankacılık büyüklükleri artış göstermiş olmasına rağmen, büyüme hızlarında düşüşler görülmüştür. Örneğin aktiflerin 2008’deki büyüme hızı % 25 civarlarında iken, bu oran 2009 yılında % 13’e gerilemiştir. Aynı şekilde Türk bankacılık sektörü mevduatları 2008 yılında % 27 büyümüşken, 2009 yılında % 12 büyüme hızı gerçekleşmiştir. En çarpıcı şekilde büyüme hızının düştüğü hissedilen gösterge ise krediler olmuştur. 2008 yılında bir önceki yıla göre % 31 büyüyen Türk bankacılık sektöründeki krediler, 2009 yılında sadece % 3’lük bir büyüme gerçekleştirmiştir. Öte yandan sektörün özkaynaklar ve net kar büyüme hızlarının 2009 yılında 2008’e oranla arttığı görülmektedir.

2000'li yıllarda yaşanan bütün bu gelişmeler neticesinde Türk bankacılık sektöründe, kriz dönemleri öncesi ve sonrası temel göstergelerdeki büyüklük değişimlerinin rakamsal ifadesi aşağıdaki gibi gösterilebilir:

Tablo 2.1. Türk Bankacılık Sektörü Büyüklükleri

Bin TL	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
AKTİFLER	166	213	250	306	397	485	561	706	799
ÖZKAYNAKLAR	12	26	36	46	54	58	73	83	106
KREDİLER	41	56	70	103	153	218	280	367	381
MEVDUATLAR	117	142	161	197	254	313	357	453	507
NET KARLAR	-5	2	6	6	6	11	14	13	19

Kaynak: TBB

* Kalkınma ve Yatırım Bankaları Dâhil

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, sektör için en önemli sayılan göstergeler neredeyse her dönem yükseliş kaydetmiştir. Bunun tek istisnası 2008 yılında karlılık rakamının biraz düşmesidir. Aktifler, mevduatlar ve kredilerdeki büyüme hızlarındaki düşüşe rağmen, 2008 küresel kriz kaynaklı net bir olumsuz durum göstergelere yansımamıştır.

Tablo 2.2. Türk Bankacılık Sektörü Rasyoları

%	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
KREDİLER/AKTİFLER	22	27	28	34	39	45	50	52	48
ÖZKAYNAKLAR/AKTİFLER	9	12	14	15	14	12	13	12	13
NET KARLAR/ÖZKAYNAKLAR	-76.5	9	16	14	11	19	20	15	18
TAKİPTEKİ KREDİLER(NET)/TOPLAM KREDİLER	20	7	1	1	1	0	0	1	1
NET KARLAR/AKTİFLER	-6.6	1	2	2	1	2	3	2	2
KREDİLER/MEVDUATLAR	32	40	44	52	60	70	79	81	75

Kaynak: TBB

* Kalkınma ve Yatırım Bankaları Dâhil

Sektör hakkında genel bir fikir verebilecek rasyolara bakıldığında ise, 2008 veya 2009 yıllarında küçük düşüşler gözlemlense de, sektör 2001 yılından bu yana ciddi biçimde gelişme göstermiştir. En ciddi biçimde kendisini gösteren gelişmeler ise mevduatın

krediye dönüşümü olarak adlandırılabilir krediler/mevduatlar rasyosunun yükselmesi, takipteki kredilerin kriz döneminde % 20'lerde iken % 1'lere düşmesi ve kredilerin aktiflere oranının 2001 krizinden bu yana iki katından fazla artmış olmasıdır.

2.3. Kasım 2000-Şubat 2001 Krizleri Sonrası Yabancı Bankalar

Türk bankacılık sektörünün temel büyüklüklerinde gözlenen olumlu gelişmeler yabancı bankaların durumuna da yansımış ve 2001 yılından itibaren yabancı bankaların göstergeleri de önemli artış kaydetmiştir.

Tablolardan görüleceği üzere, kriz sonrası yıllarda yabancı mevduat bankaları özel mevduat ve kamusal mevduat bankalarına oranla paylarını arttırmışlardır. Bunda özel mevduat bankalarının, özellikle 2005 yılından itibaren yabancı bir ortakla birleşmeleri veya satılmaları neticesinde yabancı banka statüsüne geçmeleri büyük bir etkidir.

Tablo 2.3. Türkiye'de Banka Grupları Bazında Aktif Payları (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Mevduat	95,3	95,6	95,9	96,3	96,8	96,8	96,6	97,6	96,5
Kamusal	32,0	31,9	33,3	34,9	31,4	29,6	29,2	29,4	31,3
Özel	56,8	56,2	57	57,4	59,7	54,8	52,3	53,3	51,7
TMSF	3,4	4,4	2,9	0,6	0,5	0,3	0,2	0,1	0,1
Yabancı	3,1	3,1	2,8	3,4	5,2	12,2	15	14,8	13,4
Kalkınma ve Yatırım	4,7	4,4	4,1	3,7	3,2	3,2	3,4	2,4	3,5

Kaynak: TBB

Tablo 2.4. Türkiye'de Banka Grupları Bazında Kredi Payları (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Mevduat	85,6	89,2	90,6	93,0	95,0	95,5	95,9	95,8	95,5
Kamusal	21,6	16,6	18,2	20,9	20,6	21,6	22,5	23,7	27,2
Özel	59,1	65,3	67,1	67,4	67,5	58,6	54,6	54,5	51,5
TMSF	1,2	3,4	1,3	0	0	0	0	0	0
Yabancı	3,6	4	4	4,6	6,8	15,3	18,8	17,6	16,8
Kalkınma ve Yatırım	14,4	10,8	9,4	7,0	5,0	4,5	4,1	4,2	4,5

Kaynak: TBB

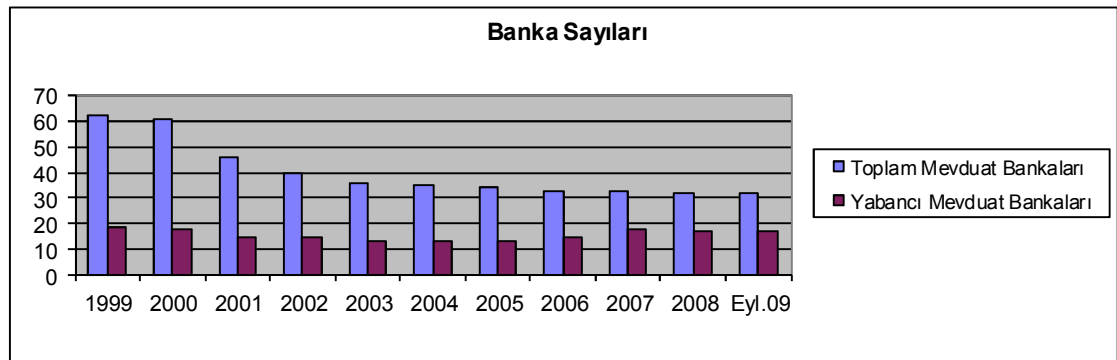
Tablo 2.5. Türkiye'de Banka Grupları Bazında Mevduat Payları (%)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Mevduat	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kamusal	32,5	34,3	37,5	41,8	37,7	35,7	35,8	35,5	36,8
Özel	61,2	58,5	57,3	55	57,4	52,3	49,7	51,2	50,3
TMSF	4,2	4,8	3	0,1	0	0	0	0	0
Yabancı	2,1	2,4	2,2	3,1	4,8	12	14,4	13,3	12,9
Kalkınma ve Yatırım	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak: TBB

Tablo 2.3, 2.4 ve 2.5'teki mevduat bankaları incelendiğinde, 2001'den 2009 yılına kadar her dönemde aktif, kredi ve mevduat bazında en yüksek paya sahip olan banka grubunun özel bankalar olduğu göze çarpmaktadır. Türk mevduat bankacılık sisteminde özel bankalardan sonra kamu bankaları gelmekte, onları ise yabancı bankalar izlemektedir. Özellikle 2005 yılından sonra özel sermayeli bankalar grubunun aktif, kredi ve mevduatlardaki oranları düşerken, bu oranların yabancı sermayeli bankalarda yükseldiği görülmektedir. Kamusal sermayeli bankaların aktif, kredi ve mevduat payları yıllar içerisinde küçük dalgalanmalar gösterse de özellikle son yıl göstergelerinde, yani küresel kriz sonrasında, sadece kamusal bankaların paylarının az da olsa artması dikkat çekicidir.

Yabancı bankaların sayıları bakımından da sektörde paylarını arttırdığı görülmektedir. Grafik 2.1'de görüldüğü gibi son 10 yıl içerisinde, yabancı mevduat bankalarının toplam mevduat bankalarının içerisindeki sayıca oranı oldukça artış göstermiştir.

Grafik 2.1. 1999 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Sayısı

Kaynak: TBB

2005 yılından 2006 yılına geçişte Dışbank, Denizbank, Finansbank, Adabank gibi yerli mevduat bankalarının çoğunluk hisseleri satılmış ve yabancı banka statüsüne geçmişlerdir (Bankalarımız 2006, I33-34).

Ayrıca 2007 yılında da banka sayısı olarak bir tek yabancı bankalar grubu artış göstermiştir. 2007 yılında, yerli sermayeli bankalar grubunda yer alan Tekfenbank hisselerinin % 70'inin EFG Eurobank tarafından satın alınması, MNG Bank hisselerinin % 91'inin Bank Med ve Arap Bank tarafından devralınması ve Oyakbank hisselerinin tamamının Hollandalı ING Bank'a satışı söz konusu olmuştur(Bankalarımız 2007, I31).

Aşağıdaki tabloda 2001-2007 yılları arası Türkiye'de yatırım yapan yabancı bankalar ve yatırım yaptıkları bankalar yer almaktadır. Tablodan görüleceği üzere, 2001 yılından bu yana yabancı bankaların Türk bankacılık piyasasına girişleri ya çoğunluk hisselerine sahip olarak ya da tamamen yerli bankayı satın alarak olmaktadır. Dolayısıyla zaten var olan bir kuruluşun sahiplik yapısı el değiştirmekte olup, yeni bir yatırım söz konusu değildir.

Tablo 2.6. Türkiye'de Yabancı Bankacılık Yatırımları

Yıl	Yatırım Yapan Banka	Yatırım Yapılan Banka	Oran %
2001	HSBC Bank	Demirbank A.Ş.	100
2003	NovaBank	Sitebank A.Ş.	100
2004	Unicredito Italiano SPA	Koçbank A.Ş.	50
2005	BNP	Türk Ekonomi Bankası A.Ş.	42
	Fortisbank NV-SA	Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.	89
	GE Capital Corporation	T.Garanti Bankası A.Ş.	26
2006	National Bank Of Greece SA	Finansbank A.Ş.	46
	Citibank Overseas Inv.	Akbank T.A.Ş.	20
	Dexia Participation Belgique SA	Denizbank A.Ş.	75
	Kazak Bank Turan Alem	Şekerbank A.Ş.	34
	Bank Hapoalim BM Bank	Bankpozitif Kredi ve Kalkınma Bankası A.Ş.	58
2007	Merrill Lynch European Asset Holdings Inc.	Tat Yatırım Bankası A.Ş.	99
	EFG Eurobank	Tekfenbank A.Ş.	70
	Bank Med ve Arap Bank	MNG Bank A.Ş.	91
	ING Bank	Oyak bank A.Ş.	100

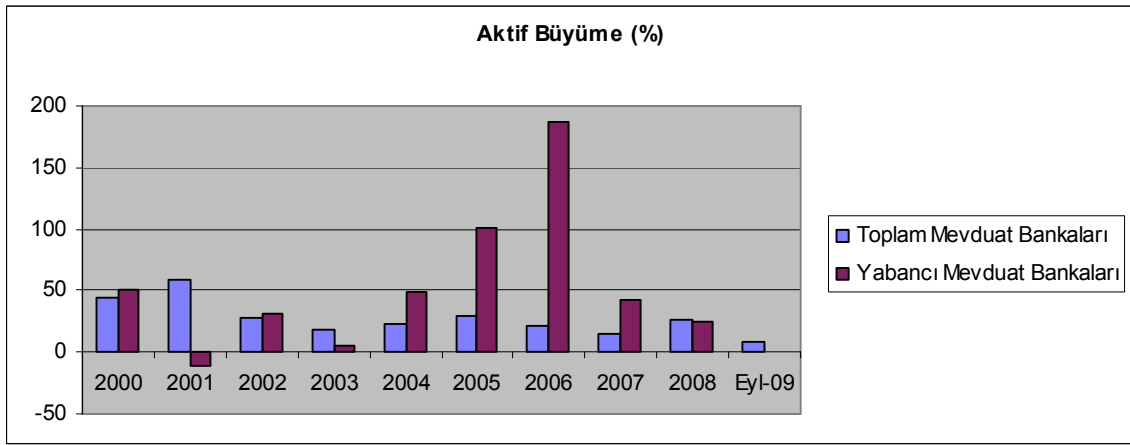
Kaynak TBB – Bankalarımız Kitapları

* Borsa'da satın alınan paylar dikkate alınmamıştır.

** Kalkınma ve Yatırım Bankaları Dâhil

Grafik 2.2’de Türkiye’deki mevduat bankalarının aktif büyüme hızlarına bakıldığında, yabancı bankaların aktiflerinin özellikle 2004 yılından 2008 yılına kadar diğer banka gruplarına göre çok daha fazla büyüme kaydettiği görülmektedir.

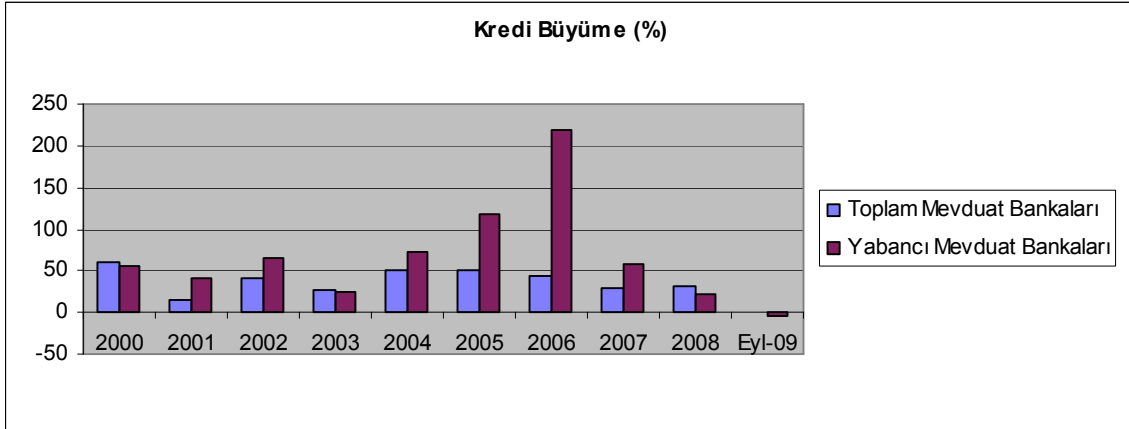
2008 yılı sonundan 2009 Eylül ayına kadar aktif büyüme hızlarına bakıldığında, yabancı bankaların diğer mevduat banka gruplarına nazaran daha yavaş büyüme gerçekleştirdiği görülmektedir. Bunda 2008 yılı son çeyreğinde yaşanan ve etkisi özellikle 2009 yılında hissedilen küresel krizin etkili olduğu söylenebilir.

Grafik 2.2. 2000 - Eylül 2009 Türkiye’deki Mevduat Bankaları Aktif Büyüme (%)

Kaynak: TBB

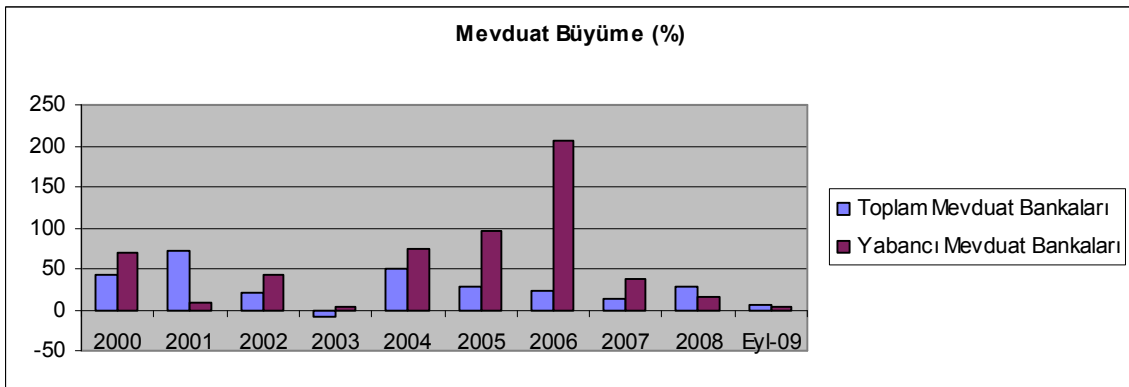
Grafik 2.3’de Türkiye’deki mevduat bankalarının kredi büyüme oranlarına bakıldığında, yine aktiflerle paralel olarak yabancı bankaların özellikle 2005 ve 2006 yıllarında büyük bir yükseliş yaşadığı göze çarpmaktadır. Fakat küresel kriz kendisini kredilerde de hissettirmiş ve büyüme oranları 2008 ve Eylül 2009 dönemlerinde ciddi biçimde düşmüştür. 2008 yılsonundan Eylül 2009 dönemine kadar toplam mevduat bankaları açısından kredi tutarlarında bir farklılık olmasa da, kamusal mevduat bankalarının verdikleri krediler artmış fakat özel sermayeli mevduat bankalarının kredi tutarları azalış göstermiştir. Bu süreçte yabancı mevduat bankalarının kredi tutarları da azalmıştır (bkz. Ek 1.1).

Grafik 2.3. 2000 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Kredi Büyüme (%)

Kaynak: TBB

Mevduatta da eğilim aktif ve kredilere benzerdir. 2005 yılıyla beraber yabancı bankaların sektörde ciddi şekilde artan yatırımları dolayısıyla mevduatta büyük artış yaşanmış, kriz sonrası dönemde ise büyüme oranları düşüşe geçmiştir. Fakat vurgulamak gerekir ki, diğer banka gruplarına göre artış daha az olsa da yabancı bankaların mevduatlarından küresel kriz sonrasında çıkış yaşanmamıştır. 2007 yılı sonunda 51.467 bin TL olan yabancı banka mevduatları, 2008 yılında 60.234 bin TL'ye, Eylül 2009 itibariyle de 62.002 bin TL'ye yükselmiştir (bkz. Ek 1.2).

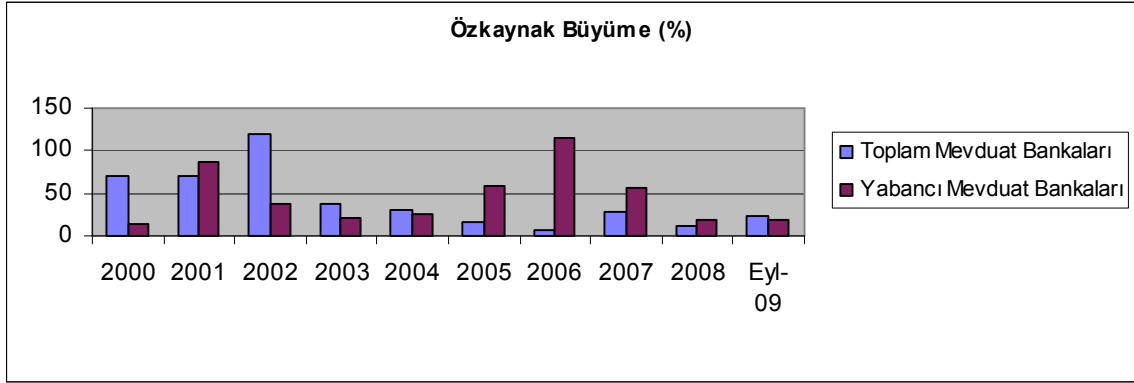

Grafik 2.4. 2000-Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Mevduat Büyüme(%)

Kaynak: TBB

Grafik 2.5'de Türkiye'deki mevduat bankalarının özkaynak büyüme oranlarına bakıldığında, 2000 ve 2001 kriz yılları da dâhil olmak üzere her dönemde artış gerçekleşmiştir. 2000'li yılların başında gerçekleştirilen düzenlemelerle kamusal ve özel sermayeli mevduat bankalarının özsermaye artışları, ilk etapta yabancı mevduat

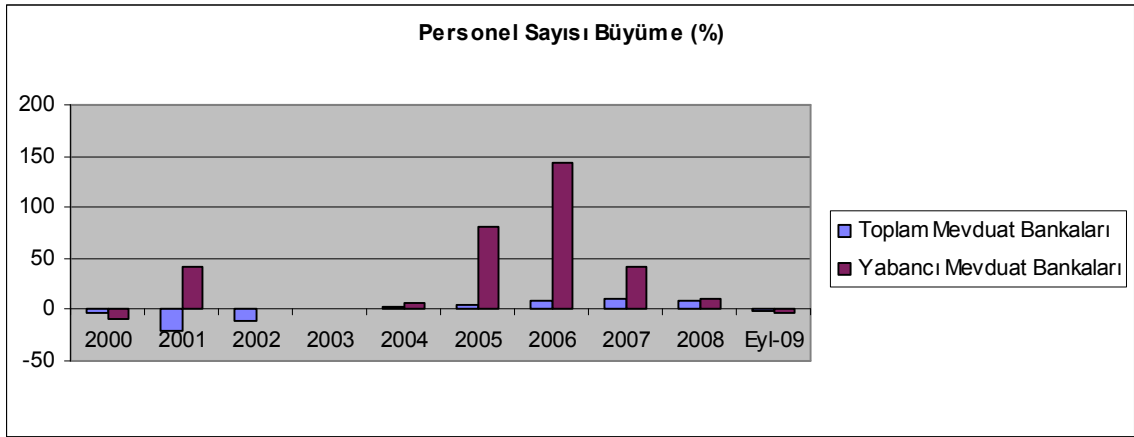
bankalarına nazaran daha fazla olmuştur. Sonrasında yoğun yabancı banka girişleriyle beraber özkaynaklar da yabancılar lehine artış göstermiştir. 2008 yılında gerçekleşen küresel kriz özkaynakların azalmasına yol açmamış, bilakis Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu hariç bütün mevduat banka gruplarında özkaynaklar artmıştır (bkz. Ek 1.3).

Grafik 2.5. 2000-Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Özkaynak Büyüme(%)

Kaynak: TBB

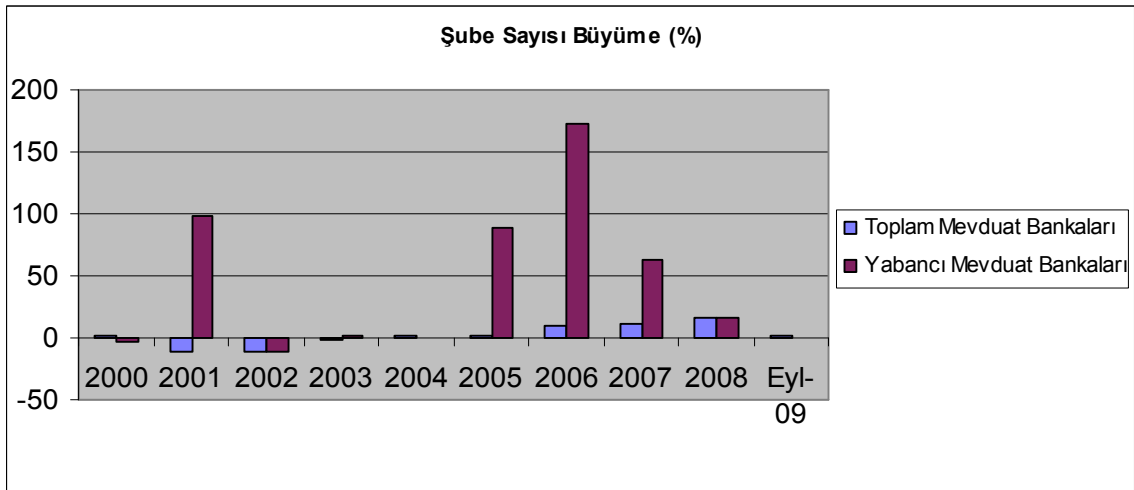
2000 ve 2001 yılında gerçekleşen krizlerden hemen sonra, yabancı mevduat bankalarının personel ve şube sayılarında azalış gerçekleşmezken, özel ve kamusal sermayeli mevduat bankalarının personel ve şube sayılarında azalışlar olmuştur. Bundaki temel etken kriz sonrasında problemlili olan birçok bankanın birleştirilmesi, tasfiye edilmesi veya Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu'na devredilmesidir. 2008 küresel krizi sonrasında ise personel sayıları açısından dikkat çekici bir gelişme vardır. 2008 yılı sonrasında kamusal sermayeli ve özel mevduat bankalarının personel sayılarında çok sınırlı da olsa artış yaşanmışken, yabancı mevduat bankalarının personel sayılarında yaklaşık 1000 kadar düşüş olmuştur (bkz. Ek 1.4).

Grafik 2.6. 2000 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Personel Sayısı Büyüme (%)

Kaynak: TBB

Şube sayısı olarak, Grafik 2.7'de görüldüğü gibi yine 2005 ve 2006 yıllarında patlama yaşanmıştır. 2005 yılında mevduat bankalarının şube sayısı % 2 büyürken, yabancı mevduat bankalarının şube sayısı % 88 büyümüştür. Aynı şekilde 2006 yılında da bu oranlar, toplam mevduat bankaları ve yabancı mevduat bankaları için sırasıyla % 9 ve % 173'tür. 2003 yılında yabancı mevduat bankalarının şube sayılarının toplam mevduat bankaları içerisindeki oranı yaklaşık yüzde 3 iken, bu oran 2006 yılında yüzde 15'e, 2007 ve 2008 yıllarında ise yüzde 23'e yükselmiştir (bkz. Ek 1.5).

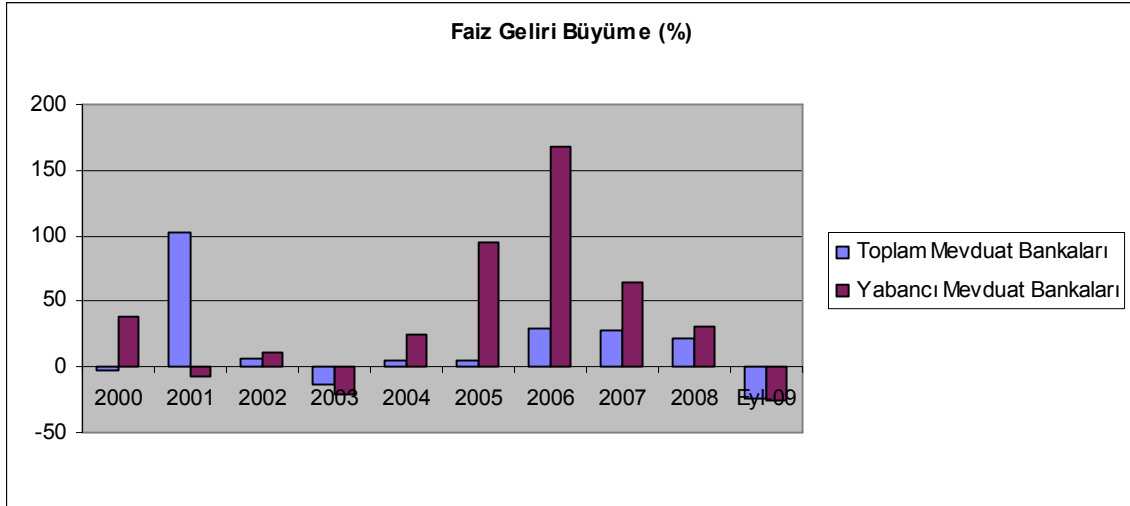

Grafik 2.7. 2000-Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Şube Sayısı Büyüme(%)

Kaynak: TBB

Nominal faiz oranları 2001 yılından bu yana düşüş içerisinde olmasına rağmen, faiz gelirleri özellikle 2005 yılından sonra büyük artışlar göstermiştir (bkz. Grafik 2.8).

Yabancı mevduat bankalarının faiz gelirleri içerisindeki payları 2000’li yılların başında yüzde 2 ila 6 arasında değişirken, 2006 yılıyla beraber yüzde 12’ye, 2007 yılında ise yüzde 16-17 düzeylerine çıkmıştır. Fakat görülmektedir ki, 2008 küresel krizinden sonra bütün banka gruplarında faiz gelirleri önemli yüzdesel düşüşler yaşamıştır. Buna rağmen yabancı bankaların bu dönemde yüzde 16 civarlarında olan payları devam etmiştir (bkz. Ek 1.6).

Grafik 2.8. 2000-Eylül 2009 Türkiye’deki Mevduat Bankaları Faiz Geliri Büyüme(%)

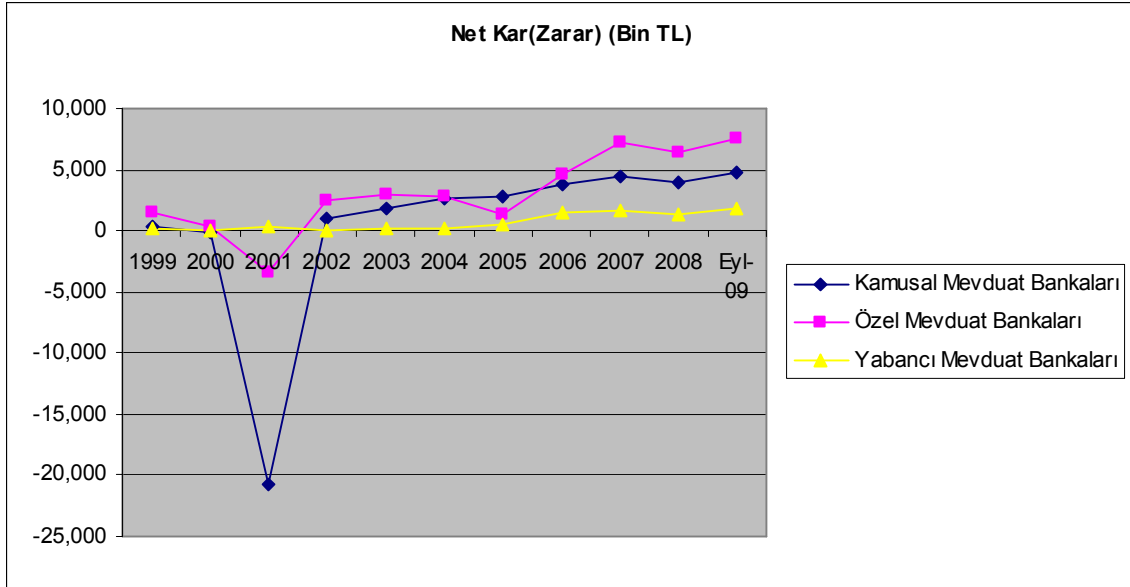
Kaynak: TBB

Yabancı mevduat bankalarının net faiz dışı gelirlerinde 2008 yılına kadar her yıl artış gerçekleşmiştir. 2008 yılında bir miktar gerileyen net faiz dışı gelir rakamları, Eylül 2009 döneminde tekrar artmıştır. Net faiz dışı gelirlerin yabancı bankalar açısından toplam mevduat bankaları içerisindeki paylarına bakıldığında da ilginç bir durum ortaya çıkmaktadır. 1999 yılında yüzde 15 düzeyinden 2003 yılına gelene kadar yüzde 4 civarlarına düşen yabancı mevduat bankalarının net faiz dışı gelir payları, 2004 yılından itibaren tekrar artış göstererek Eylül 2009 itibariyle yüzde 14 düzeyine yükselmiştir (bkz. Ek 1.7).

Karlılık durumuna bakıldığında, kamusal ve özel mevduat bankaları kriz öncesi ve kriz yıllarında zarar ile karşılaşırken, yabancı mevduat bankalarının bu dönem içerisinde hiç zarar etmedikleri görülmektedir (bkz. Grafik 2.9). 2001 yılında yabancı mevduat bankaları temelde faiz dışı gelirlere bağlı olarak karlılıklarını yüzde 1132 gibi bir oranla arttırmışlardır. Ancak bu oranda da yine diğer göstergelerde olduğu gibi 2005

ve 2006 yılları ön plana çıkmaktadır. Özellikle 2006 yılına bakıldığında toplam mevduat bankaları yüzde 104 oranında karlılıkta artış sağlarken, yabancı mevduat bankaları yüzde 185 karlılık artış oranına ulaşmışlardır. Kar hacminin bu denli artmasında ayrılan özel karşılıkların azalması, faiz dışı gelirlerdeki artış ile faiz dışı giderlerdeki düşüş ve faiz gelirlerinin büyümesi gibi faktörlerin yer aldığı söylenebilir (Bankalarımız 2006, 12).

Küresel krizin etkisinin hissedilmeye başlandığı 2008 yılına bakıldığında, bütün mevduat banka grupları kar elde etse de, bir önceki döneme göre tüm grupların karlılığında azalış olduğu gözlemlenmektedir. Eylül 2009 dönemine kadar karlılık konusunda toparlanan bankacılık sektöründe, yine bu 9 aylık dönemde oransal anlamda en yüksek karlılık artışını yabancı mevduat bankaları gerçekleştirmiştir (bkz. Ek 1.8).

Grafik 2.9. 1999 - Eylül 2009 Türkiye'deki Mevduat Bankaları Net Kar (Zarar) Durumu (Bin TL)

Kaynak: TBB

BÖLÜM 3

YABANCI SERMAYELİ BANKALARIN TÜRK BANKACILIK SEKTÖRÜNE ETKİLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. Araştırmanın Amacı

2001 krizinden sonra, düşen piyasa değerleriyle birlikte uluslararası bankalar için Türk bankacılık sektörü daha cazip hale gelmiş ve yatırımlarını arttırmaya başlamışlardır. Esasında 1980’li yıllardan beri sayı olarak çoğalan yabancı bankalar, aktif büyüklüğü bakımından 2000’li yılların ortalarına kadar dikkat çekici bir gelişme göstermemişlerdir. Fakat 2005 yılıyla beraber aktif büyüklüğü anlamında da paylarını ciddi şekilde arttıran yabancı bankaların, dolayısıyla kredi, mevduat, özkaynak ve karlılık gibi temel bankacılık büyüklüklerinde de varlıkları önemli derecede hissedilmeye başlanmıştır.

Bu tez çalışmasının amacı, yabancı sermayeli bankaların özellikle son yıllarda Türkiye’deki ulusal sermayeli bankaları satınalmalarının ve ülke bankacılık sektöründeki pay artışlarının, bankacılık sektörünün profiline finansal etkilerini araştırmaktır.

Çalışmada, sektörün reformlardan sonra istikrar kazanmaya başladığı yıl olan 2002 ile küresel krizin gerçekleştiği yıl olan 2008 arası, diğer bir deyişle herhangi bir ciddi krizin yaşanmadığı ve görece istikrarın söz konusu olduğu 2002-2008 dönemi araştırılmıştır.

Bankaların finansal durumlarının belirlenmesinde, göstergelerdeki farklılıklarının ölçülmesinde en temel ve yaygın olarak finansal oranlar ve oran grupları kullanılmaktadır. Gerek firmalar gerekse de bankalar üzerinde yapılan çalışmalar finansal oranların önemini ortaya koymaktadır (Karamustafa,1999, 2). Öte yandan finansal oranlar, daha ileri istatistiksel analizler için değişken olarak da kullanılabilir.

Çalışmada, payları 2005 sonrasında önemli derecede artan yabancı bankaların Türk bankacılık sektörünün finansal profiline olan etkileri, finansal oran göstergeleri yoluyla görülmek istenmiştir. Bu paralelde, Türkiye Bankalar Birliği’nin dönem

sonlarında yayımladığı raporlarda olduğu şekilde sermaye yeterliliği, bilanço yapısı, aktif kalitesi, likidite ve karlılık gibi göstergeler temel alınmıştır.

Çalışmada, yukarıda belirtildiği gibi yabancı bankaların sektördeki payının belirgin şekilde arttığı 2005 yılı ayırım kabul edilmiş ve 2002-2005 ile 2006-2008 olmak üzere iki dönem oluşturulmuştur. Yıl ayırımının doğruluğunu tespit etmek amacıyla, bu iki dönem arasında yabancı bankaların aktif paylarında anlamlı farklılık olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi ile belirlenmiş ve iki dönem arasında yabancı bankaların aktif paylarının istatistiksel olarak anlamlı derecede farklı olduğu saptanmıştır.

Çalışmada 2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri finansal rasyolar bazında karşılaştırılmıştır. Bu dönemde kamusal, özel ve yabancı mevduat bankaları için toplam 32 finansal oran hesaplanmış ve yabancı banka payının artmış olduğu 2005 dönemi sonrasında Türk bankacılık sektörünün finansal profilinde değişiklik olup olmadığı, bağımsız örneklem t-testi ile incelenmiştir.

Ayrıca 2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri için ayrı ayrı, yerli ve yabancı bankalar karşılaştırması yapılmış, bu iki dönemde yerli ve yabancı bankalar arasında anlamlı derecede farklılık gösteren finansal oranlar tespit edilmiştir. Daha sonra 2005 sonrası yerli ve yabancı bankalar arasında farklılık gösteren finansal oranlarda önceki döneme göre değişimler olup olmadığı saptanmaya çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Önemi

Bankaların bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin yıllar itibariyle ve banka grupları bazında incelenmesiyle birlikte, sektörün 2005 öncesinde ve sonrasında yaşadığı değişimi görmek ve bu değişiklikte yabancı bankaların Türk bankacılık sektörü profiline ne gibi etkilerde bulunduğunu saptamak önem arz etmektedir.

Türk bankacılık sektörünün reformlar sonrasında yaşadığı değişim sürecinde, yabancı sermayeli bankaların etkilerini belirlemek Türk bankalarının yapıları hakkında da daha net bilgiler verecek ve yapılması gerekenler konusunda önemli ipuçları ortaya çıkaracaktır.

Ayrıca yabancı bankaların olası etkilerinin hangi rasyolarda yoğunlaştığı konusunda araştırma yapmak suretiyle, Türk ekonomisi ile ilgili karar verici birimlerin teşvik veya önlemler almaları konusunda da adımlar atılabilecektir. Örneğin yabancı sermayeli bankaların likidite veya sermaye yeterliliği rasyolarında nasıl bir tutum sergiledikleri saptanarak, olumsuz bir ekonomik gelişme veya kriz olduğunda ne şekilde bir strateji izledikleri takip edilebilir. Ayrıca bilanço yapıları ve aktif kaliteleri de dikkate alınarak sektörde aracılık işlevlerini ne şekilde yerine getirdikleri belirlenebilir. Olumlu veya olumsuz gelişmelere göre ileride olabilecek krizler veya ani piyasa çıkışlarından etkilenmemek adına, yetkili kurumlar yerli sermayeli bankaların da konumunu güçlendirmeye gayret etmelidirler.

3.3. Araştırmanın Kapsamı ve Kısıtları

Araştırma kapsamına Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren kamu, özel ve Türkiye’de kurulmuş ve Türkiye’de şube açan yabancı mevduat bankaları alınmıştır. Kalkınma ve yatırım bankaları ile TMSF bankaları çalışma kapsamına alınmamıştır. Kalkınma ve yatırım bankalarının hariç tutulmasının nedeni, mevduat toplamadıklarından ötürü ticari faaliyetlerinin sınırlı kalmasıdır. Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu’na devredilen bankaların hariç tutulmalarının nedeni ise bazı rasyolarda uç değerlere sahip olmaları ve sadece bir veya iki bankayla faaliyet göstermelerine rağmen rasyo ortalamalarını ciddi biçimde etkilemeleridir. Aynı sebepten ötürü özel mevduat bankaları statüsünde yer alan Adabank da çalışma kapsamından çıkarılmıştır.

Çalışmada bankaların 2002-2008 dönemine ilişkin verileri kullanılmıştır. Bu dönemin seçilmiş olmasının amacı, 2001 krizi ile 2008 küresel krizi arasındaki dönemde krizin yaşanmadığı ve reform sürecinin etkili olduğu yılların baz alınmak istenmesidir. Böylelikle, sektörde istikrar ve büyüme sürecinin etkili olduğu yıllarda yabancı bankaların etkilerinin daha net görüleceği düşünülmektedir. 2002 ve 2008 yılları arası dönemde kümülatif olarak toplam 227 mevduat bankası çalışmaya dahil edilmiştir. Bunlardan 21 tanesi kamusal, 103 tanesi özel ve 103 tanesi ise yabancı mevduat bankalarıdır. Tüm dönemler boyunca çalışmada kullanılan bankalar, grup bazında Ek 2’de görülebilir.

3.4. Araştırma Verileri

Araştırmada kullanılan veriler, 2002-2008 dönemine ilişkin banka bilanço ve gelir tablolarından hesaplanan 32 finansal orandır. Araştırmada kullanılan veri seti Türkiye Bankalar Birliği'nin "Bankalarımız Kitapları"ndan derlenmiştir. Araştırma dönemi içinde bankalardaki isim ve sermaye yapısı değişiklikleri veri seti oluşturulurken dikkate alınmıştır. Bunun için de yine yıllar itibariyle "Bankalarımız Kitapları" kullanılmıştır. Türkiye Bankalar Birliği'nin yaptığı ayrıma göre bütün yıllarda sermayesinin % 50'si veya fazlasına yurtdışı yerleşik yatırımcıların sahip olduğu bankalar yabancı bankalar olarak dikkate alınmıştır. Yerli sermayeli ve sermayesinin % 50'sinden azı yurtdışında yerleşik yatırımcı tarafından sahip olunan bankalar ise özel sermayeli banka olarak sınıflandırılmıştır.

Çalışmada kullanılan finansal göstergeleri Türkiye Bankalar Birliği Bankalarımız Kitapları'na göre değişik açılardan gruplandırmak mümkündür. Bunlar;

- **Sermaye Yeterliliği**
  - Özkaynaklar/(Kredi+Piyasa+Operasyonel Riske Esas Tutar)
  - Özkaynaklar/Toplam Aktifler
  - (Özkaynaklar-Duran Aktifler)/Toplam Aktifler
- **Bilanço Yapısı**
  - Toplam Mevduat/Toplam Aktifler
  - Alınan Krediler/Toplam Aktifler
- **Aktif Kalitesi**
  - Finansal Varlıklar(net)/Toplam Aktifler
  - Toplam Krediler/Toplam Aktifler
  - Toplam Krediler/Toplam Mevduat
  - Takipteki Krediler(net)/Toplam Krediler
  - Özel Karşılıklar/Takipteki Krediler
  - Duran Aktifler/Toplam Aktifler
- **Likidite**
  - Likit Aktifler/Toplam Aktifler
  - Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler

- **Karlılık**
  - Net Dönem Karı(Zararı)/Toplam Aktifler
  - Net Dönem Karı(Zararı)/Özkaynaklar
- **Gelir-Gider Yapısı**
  - Özel Karşılıklar Sonrası Net Faiz Geliri/Toplam Aktifler
  - Faiz Dışı Gelirler(net)/Toplam Aktifler
  - Faiz Geliri(net)/Toplam Faaliyet Geliri
  - Faiz Geliri/Faiz Gideri

Ayrıca bilanço yapısı göstergelerinden biri olarak nitelendirilebilecek olan Bilanço Dışı Yükümlülükler/Toplam Aktifler rasyosu da analize dâhil edilmiştir.

Yine yaşanan değişimi daha net görebilmek ve karşılaştırma yapılmasına imkân sağlamak amacıyla çeşitli göstergelerin büyüme oranları ve toplam bankacılık sektörü içerisindeki payları da çalışmada hesaplanarak sonuçlar çıkarılmaya çalışılmıştır. Bilanço ve gelir tablosu kalemlerindeki temel finansal göstergelerin ne şekilde değiştiğini görebilmek amacıyla;

- Aktif
- Kredi
- Mevduat
- Faiz Geliri
- Faiz Gideri
- Bilanço Dışı Yükümlülükler
- Net Kar (Zarar)

büyüme oranları bankalar bazında yıllar itibariyle incelenmiştir. Bankaların aktif, kredi, mevduat, özkaynak ve net karlarının(zarar) tüm bankalar içerisindeki payları da hesaplamalara dâhil edilmiştir.

3.5. Araştırmada Uygulanan Analiz Yöntemi: Bağımsız Örneklem T - Testi

Bağımsız örneklem t-testi, iki örneklem grubu arasında ortalamalar açısından fark olup olmadığını incelemek için kullanılır. Bağımsız örneklem t-testi iki farklı ortalamayı

ya da değeri mukayese etmektedir (Kalaycı, 2006, 74). İstatistiksel olarak “t” değeri 2’den büyük olan değerlerin, iki dönem arasında anlamlı olarak farklı olduğunu söylemek mümkündür.

Çalışmada yabancı bankaların Türk bankacılık sektörüne girişlerinin olası etkilerini daha net görebilmek amacıyla iki farklı bağımsız örneklem t-testi yapılmıştır. İlk t-testinde sektör, yerli bankalar ve yabancı bankalar şeklinde üç grup oluşturulmuş olup, her bir banka grubu için 32 finansal rasyo kullanmak suretiyle, sırasıyla bu üç grubun 2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri arasındaki anlamlı rasyo farklılıkları belirlenmiştir. Çalışmadaki sektörden kasıt, kamusal ve özel olan yerli mevduat bankaları ile yabancı mevduat bankalarının toplamıdır. Sektör, yerli bankalar ve yabancı bankalar olarak üç ayırım yapılmasındaki amaç banka gruplarının finansal rasyolarının 2002-2005 dönemi ile 2006-2008 dönemi arasında ne şekilde değiştiğini görebilmek ve sektörün, yabancı bankaların piyasaya girişlerinden ve davranışlarından ne şekilde etkilendiğini ölçebilmektir.

Sonraki aşamada gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi yardımıyla da, 32 finansal rasyoda yerli ve yabancı bankalar kıyaslamaları direkt olarak yapılmıştır. Ancak bu t-testinde yerli-yabancı bankalar karşılaştırmasının dönemler bazında yapıldığını belirtmek gerekmektedir. Dolayısıyla 2002-2005 dönemindeki yerli-yabancı bankaların rasyo karşılaştırması ile 2006-2008 dönemindeki yerli-yabancı bankaların rasyo karşılaştırması ayrı ayrı yapılmıştır.

Özetlemek gerekirse, ilk olarak yapılan bağımsız örneklem t-testiyle beraber, banka grupları bazında hangi rasyoların 2006-2008 döneminde 2002-2005 dönemine oranla anlamlı şekilde farklılaştığı belirlenmiştir. İkinci aşamada gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testi yardımıyla da hem 2002-2005 dönemindeki hem de 2006-2008 dönemindeki yerli-yabancı bankalar karşılaştırması yapılarak, bu iki banka grubunun finansal rasyolardaki durumları dönemler itibariyle mukayese edilmiştir. İlk yapılan bağımsız örneklem t-testinde banka grupları bazında dönemlerin karşılaştırıldığı, sonrasında yapılan bağımsız örneklem t-testinde ise dönemler bazında banka gruplarının karşılaştırıldığı söylenebilir. Buradan yola çıkarak Türk bankacılık sektöründe 2002 - 2008 dönemindeki yabancı banka girişlerinin genel olarak sektöre etkisi ve konumu yorumlanmaya çalışılmıştır.

3.6. Bağımsız Örneklem T-Testi İle 2002-2005 ve 2006-2008 Dönemlerinin Banka Grupları Bazında Karşılaştırması

İlk olarak gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testinde banka grupları bazında 2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri karşılaştırması yapılmış olup, % 95 güven aralığı düzeyinde istatistiksel olarak iki dönem arasında hangi rasyolarda anlamlı farklılık olduğu test edilmeye çalışılmıştır.

Öncelikle iki dönem arasında anlamlı çıkan rasyolar, banka grupları bazında özet tablo halinde verilecek olup, sonrasında ayrı ayrı rasyolar bazında analiz derinleştirilmeye çalışılacaktır.

3.6.1. Sektör

Sektörün, yani kamusal ve özel yerli bankalar ile Türkiye’de kurulmuş ve Türkiye’de şube açan yabancı bankaların toplamının gerçekleştirildiği bağımsız örneklem t-testinin özet tablosu aşağıda verilmiştir. T-testinin varsayımlarından olan varyansların eşit olup olmamasına göre belirlenen önem düzeyi (Sig-2 tailed) ve ortalamaları temsil eden t değerlerine göre, 2002-2005 ile 2006-2008 dönemleri karşılaştırılmıştır. 2002-2005 dönemi için kümülatif olarak 135 banka, 2006-2008 dönemi için de kümülatif 92 banka hesaplamalarda kullanılmıştır. Bu karşılaştırma neticesinde sektör geneli için Tablo 3.1’de verilen finansal rasyoların iki dönem arasında anlamlı derecede farklılaştığı görülmüştür.

Tablo 3.1. Sektör Geneli 2002-2005 Dönemi ile 2006-2008 Dönemi Karşılaştırması.

Sektör Geneli 2002 - 2005 Dönemi ile 2006 - 2008 Dönemi Karşılaştırması	Sig(2 tailed)	t değeri	Değişim Yönü
Sermaye Yeterlilik Oranı	0,016	2,422	(-)
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	0,000	-5,575	(+)
Duran Aktifler/Toplam Aktifler	0,000	4,881	(-)
Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler	0,016	2,419	(-)
Net Faiz Geliri/Toplam Aktifler	0,005	2,866	(-)
Faiz Dışı Gelirler(net)/Toplam Aktifler	0,000	3,646	(-)
Bilanço Dışı Yükümlülükler/T.Aktifler	0,004	-2,884	(+)
Faiz Geliri Büyüme	0,000	-6,723	(+)
Faiz Gideri Büyüme	0,011	-2,577	(+)
Takipteki Krediler(net)/T.Krediler	0,003	3,067	(-)

Bu tablodan hareketle sektör genelinde, analize dâhil edilen 32 finansal rasyonun 10 tanesinin iki dönem arasında farklılaştığı görülebilmektedir. Sermaye yeterlilik oranı, duran aktifler/toplam aktifler, likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler, net faiz geliri/toplam aktifler, net faiz dışı gelirler/toplam aktifler ve net takipteki krediler/toplam krediler rasyoları 2006-2008 döneminde 2002-2005 dönemine göre anlamlı derecede düşmüştür. Öte yandan toplam krediler/toplam aktifler, bilanço dışı yükümlülüklerin toplam aktiflere oranı, faiz geliri büyüme ve faiz gideri büyüme oranları 2006-2008 döneminde 2002-2005 dönemine oranla artış göstermiştir.

2002 ve 2003 Bankalarımız Kitapları'nda özkaynakların risk ağırlıklı varlıklara oranı bir sermaye yeterliliği rasyosu olarak hesaplanmışken, 2004 yılında risk ağırlıklı varlıklara piyasa riski eklenmiş, 2006 yılında ise risk ağırlıklı varlıklar ve piyasa riskine operasyonel riskler de dâhil edilmiştir. Karmaşıklık olmaması açısından ve her yıl bu oranlar analizde kullanıldığından, genel bir ad olarak bu oranlara çalışmada “Sermaye Yeterlilik Oranı” denmiştir. 2005 sonrasında sermaye yeterlilik oranlarının düşmesi risk algısının da düştüğünün işareti kabul edilebilir ve sektörde güvenin hâkim olmaya başladığı söylenebilir.

2006-2008 döneminde faiz gelirleri büyüme ve faiz dışı gelirler büyüme oranlarında artış kaydedilmesine rağmen, net faiz ve faiz dışı gelirlerin toplam aktifler içerisindeki paylarının azalış kaydettiği görülmektedir. Faiz ve faiz dışı gelirlerin toplam aktiflerdeki paylarının azalması sektördeki marjların daralmış olduğu şeklinde yorumlanabilir. Marjların düşmesiyle beraber rekabetin yükseldiği görülen Türk bankacılık sektöründe, bilanço dışı yükümlülüklerin toplam aktiflerdeki paylarının arttığı görülmektedir. Ayrıca sektörde 2005 sonrası dönemde likiditenin düştüğü söylenebilir.

Kredilerin aktiflerdeki payının artması ve duran aktiflerin payının azalması ile 2006-2008 döneminde sektör genelinde aktif kalitesinde bir iyileşme olduğu görülebilmektedir. Yine net takipteki kredilerin toplam krediler içerisindeki payının azalması dikkat çekici bir diğer durumdur. Buradan çıkarılabilecek sonuç, bankacılık sektörünün 2006-2008 yılları arası daha kaliteli ve geri dönüşü yüksek kredi vermekte olduğudur. Bunun düzelen ekonomik şartlar ve piyasa koşullarıyla ilişkisi olduğu söylenebilir. Sektör genelinde kredi riskinin ve dolayısıyla sermaye yeterlilik oranlarının düşmesi, takipteki kredilerin düşmesinin yansıması olarak da değerlendirilebilir.

3.6.2. Yerli Bankalar

Yerli bankaların, yani kamusal ve özel mevduat bankalarının 2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri karşılaştırması yapıldığında 2002-2005 döneminde 82 yerli bankanın, 2006-2008 döneminde ise 42 yerli bankanın t-testinde yer aldığı görülmektedir. Analize dâhil edilen 32 rasyonun 13 tanesinin değerlerinin, bu iki dönem arasında anlamlı derecede farklılaştığı sonucuna ulaşılmaktadır. Farklılaşan rasyolar Tablo 3.2'de gösterilmiştir;

Tablo 3.2. Yerli Bankalar 2002- 2005 Dönemi ile 2006- 2008 Dönemi Karşılaştırması

Yerli Bankalar 2002- 2005 Dönemi ile 2006- 2008 Dönemi Karşılaştırması	Sig(2 tailed)	t değeri	Değişim Yönü
Sermaye Yeterlilik Oranı	0,007	2,749	(-)
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	0,000	-5,905	(+)
Duran Aktifler/Toplam Aktifler	0,000	5,116	(-)
Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler	0,000	3,598	(-)
Net Faiz Geliri/Toplam Aktifler	0,000	3,875	(-)
Faiz Dışı Gelirler(net)/Toplam Aktifler	0,000	4,146	(-)
Bilanço Dışı Yükümlülükler/T.Aktifler	0,002	-3,201	(+)
Faiz Geliri Büyüme	0,000	-6,628	(+)
Faiz Gideri Büyüme	0,000	-4,366	(+)
Takipteki Krediler(net)/T.Krediler	0,000	3,662	(-)
Kredi/Mevduat	0,000	-5,050	(+)
Kredi Büyüme	0,000	3,817	(-)
Alınan Krediler/T.Aktifler	0,030	-2,190	(+)

Yerli bankaların 2002-2005 ile 2006-2008 dönemleri karşılaştırmasında, yine sektör genelinde olduğu gibi sermaye yeterlilik oranı, duran aktifler/toplam aktifler, likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler, net faiz geliri/toplam aktifler, net faiz dışı gelirler/toplam aktifler ve net takipteki krediler/toplam krediler rasyolarının düşüş gösterdiği görülmüştür. Toplam krediler/toplam aktifler, bilanço dışı yükümlülükler/toplam aktifler, faiz geliri büyüme ve faiz gideri büyüme oranları da yükselmiştir.

Sektör ile aynı paralelde farklılaşan bu 10 rasyoya ek olarak, 3 rasyo daha yerli bankalar açısından 2006-2008 döneminde anlamlı şekilde farklı çıkmıştır. Bunlar; kredi/mevduat rasyosu, kredi büyüme oranı ve alınan krediler/toplam aktiflerdir. En çok dikkat çeken rasyo kredi/mevduat rasyosudur. Toplanan mevduatın krediye dönüşüm oranı olarak da ifade edilebilecek bu rasyonun yerli bankalarda artması, kamusal ve özel yerli mevduat bankalarının 2006-2008 döneminde topladıkları mevduatı krediye dönüştürmekte daha başarılı olduğu sonucunu vermektedir. Üstelik kredi büyüme oranından da görüleceği üzere, bunu kredilerinin büyüme oranları düşerken gerçekleştirmişlerdir. Yerli mevduat bankalarının 2006-2008 döneminde 2002-2005 dönemine oranla, diğer finansal kurumlardan aldıkları kredileri anlamlı şekilde arttırdıkları da göze çarpmaktadır.

3.6.3. Yabancı Bankalar

2002-2005 döneminde 53, 2006-2008 döneminde 50 yabancı bankanın dâhil olduğu bağımsız örneklem t-testindeki yabancı bankaların farklılaşan rasyoları Tablo 3.3'de verilmektedir;

Tablo 3.3. Yabancı Bankalar 2002-2005 Dönemi ile 2006-2008 Dönemi Karşılaştırması

Yabancı Bankalar 2002-2005 Dönemi ile 2006-2008 Dönemi Karşılaştırması	Sig(2 tailed)	t değeri	Değişim Yönü
Sermaye Yeterlilik Oranı	0,013	2,564	(-)
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	0,000	-3,910	(+)
Duran Aktifler/Toplam Aktifler	0,016	2,444	(-)
Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler	0,036	2,133	(-)
Net Faiz Geliri/Toplam Aktifler	0,047	2,022	(-)
Faiz Dışı Gelirler(net)/Toplam Aktifler	0,002	3,262	(-)
Faiz Geliri Büyüme	0,000	-3,759	(+)
Aktif Payı	0,002	-3,206	(+)
Kredi Payı	0,008	-2,737	(+)
Mevduat Payı	0,001	-3,443	(+)
Özkaynak Payı	0,003	-3,123	(+)
Özel Karşılıklar/Takipteki Krediler	0,025	2,275	(-)
T.Mevduat/T.Pasifler	0,045	-2,035	(+)

Sektör geneli ve yerli bankalarda olduğu gibi yabancı bankalarda da sermaye yeterlilik oranı, duran aktifler/toplam aktifler, likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler, net faiz geliri/toplam aktifler, net faiz dışı gelirler/toplam aktifler 2006-2008 döneminde düşüş göstermiştir. Toplam krediler/toplam aktifler ve faiz geliri büyüme oranları da sektör geneli ve yerli bankalarla aynı paralelde artmıştır.

Yabancı bankaların sektör genelinden ve yerli bankalardan farklı olarak, tüm bankacılık sektörü içerisindeki aktif, kredi, mevduat ve özkaynak paylarının ilk döneme kıyasla önemli derecede artış gösterdiği görülmektedir. Bu oranlarda artış olmasının en önemli açıklaması yabancı bankaların 2. dönemde yani 2006-2008 döneminde önemli şekilde Türk bankacılık sektörüne girişlerini, dolayısıyla da paylarını arttırdığıdır. Aynı şekilde toplam mevduat/toplam pasifler oranının artması da yabancı bankalar açısından 2006-2008 dönemindeki diğer bir farklı unsurdur. Ayrıca özel karşılıklar/takipteki krediler rasyosu yabancı bankalarda düşüş göstermektedir. Yabancı bankaların duran aktiflerinin toplam aktifler içerisindeki oranı azalırken, kredilerinin aktifler içerisindeki oranının artması, yerli bankalarda olduğu gibi aktiflerinde daha fazla krediye pay ayırmaya çalıştıklarının bir göstergesidir.

3.7. 2002-2005 Döneminde ve 2006-2008 Döneminde Yerli-Yabancı Bankalar Karşılaştırması

Banka grupları bazında yukarıda gerçekleştirilen bağımsız örneklem t-testleriyle beraber, 2006-2008 döneminin 2002-2005 döneminden hangi rasyolar için anlamlı şekilde farklılaştığı saptanmıştır. Bu bölümdeki bağımsız örneklem t-testiyle birlikte, ayrı ayrı 2002-2005 dönemindeki ve 2006-2008 dönemindeki yerli-yabancı bankalar karşılaştırması yapılacaktır. Bu sayede bir anlamda yabancı bankalarla yerli bankaların farklılık ve benzerlikleri, birbirlerine çeşitli göstergelerdeki üstünlükleri dönemler bazında belirlenmeye çalışılacaktır.

2002-2005 döneminde 82 yerli banka ile 53 yabancı banka karşılaştırılmıştır. Bu dönemde toplam 17 finansal rasyo açısından yerli ve yabancı bankaların birbirlerine üstünlükleri söz konusudur. Tablo 3.4’de görüldüğü gibi 2002-2005 döneminde sermaye yeterlilik oranı, özkaynaklar/toplam aktifler, (özkaynaklar-duran aktifler)/toplam aktifler, likit aktifler/toplam aktifler, likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler, faiz gelirleri/faiz

giderleri, alınan krediler/toplam aktifler, net faiz dışı gelirler/toplam aktifler, kredi/mevduat ve özel karşılıklar/takipteki krediler rasyolarında yabancı bankaların yerli bankalara göre üstünlükleri söz konusudur. Ancak toplam krediler/toplam aktifler, aktif payı, kredi payı, net kar(zarar) payı, mevduat payı, özkaynak payı ve toplam mevduat/toplam pasifler göstergelerinde ise yerli mevduat bankalarının üstünlükleri göze çarpmaktadır.

Tablo 3.4. Yerli ve Yabancı Bankalar Arasında Anlamlı Derecede Farklılık Gösteren Finansal Oranlar

2002 - 2005	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
Sermaye Yeterlilik Oranı	0,001	-3,661	Yabancı
Özkaynaklar/T.Aktifler	0,000	-5,006	Yabancı
(Özkaynaklar-Duran Aktifler)/T.Aktifler	0,000	-5,442	Yabancı
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	0,000	3,893	Yerli
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	0,000	-4,745	Yabancı
Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler	0,001	-3,486	Yabancı
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	0,000	-4,845	Yabancı
Aktif Payı	0,000	7,373	Yerli
Kredi Payı	0,000	7,913	Yerli
Net Kar (Zarar) Payı	0,001	3,398	Yerli
Mevduat Payı	0,001	7,150	Yerli
Özkaynak Payı	0,000	6,461	Yerli
Toplam Mevduat/Toplam Pasifler	0,000	7,587	Yerli
Alınan Krediler/Toplam Aktifler	0,000	-4,670	Yabancı
Faiz Dışı Gelirler(net)/Toplam Aktifler	0,001	-3,397	Yabancı
Kredi/Mevduat	0,007	-2,784	Yabancı
Özel Karşılıklar/Takipteki Krediler	0,001	-3,400	Yabancı

2006-2008 dönemindeki yerli ve yabancı bankalar arasında anlamlı derecede farklılık gösteren finansal oranlar ise Tablo 3.5’de verilmiştir. Bu dönemde kümülatif olarak 42 yerli banka ile 50 yabancı banka birbirleriyle mukayese edilmiştir. 2006-2008 döneminde toplam 16 finansal rasyo açısından yerli ve yabancı bankaların birbirlerine üstünlükleri vardır. 2002-2005 döneminde olduğu gibi 2006-2008 döneminde de sermaye yeterlilik oranı, özkaynaklar/toplam aktifler, (özkaynaklar-duran aktifler)/toplam aktifler, likit aktifler/toplam aktifler, likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler, faiz gelirleri/faiz giderleri ve alınan krediler/toplam aktifler yabancı bankalarda yerli bankalara göre daha fazladır. Buna karşılık yine 2002-2005 döneminde olduğu gibi toplam krediler/toplam aktifler, aktif payı, kredi payı, net kar(zarar) payı, mevduat payı, özkaynak payı ve toplam mevduat/toplam pasifler göstergelerinde yerli bankaların üstünlükleri vardır.

Belirtmek gerekmektedir ki, net faiz dışı gelirler/toplam aktifler, kredi/mevduat ve özel karşılıklar/takipteki krediler rasyoları 2002-2005 döneminde yabancı bankalar lehinde olmasına rağmen, 2006-2008 döneminde bu rasyolarda herhangi bir banka grubunun üstünlüğü yoktur. Ancak 2006-2008 döneminde 2002-2005 döneminden anlamlı şekilde farklılaşan iki ayrı finansal rasyo vardır. Bunlar dönem net karı(zararı)/toplam özkaynaklar ile bilanço dışı yükümlülükler/toplam aktifler rasyolarıdır. Dönem net karı(zararı)/toplam özkaynaklar rasyosunda yerli bankaların üstünlükleri varken, bilanço dışı yükümlülükler/toplam aktifler rasyosunda yabancı bankaların üstünlükleri vardır.

Tablo 3.5. Yerli ve Yabancı Bankalar Arasında Anlamlı Derecede Farklılık Gösteren Finansal Oranlar

2006 - 2008	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
Sermaye Yeterlilik Oranı	0,001	-3,549	Yabancı
Özkaynaklar/T.Aktifler	0,000	-4,053	Yabancı
(Özkaynaklar-Duran Aktifler)/T.Aktifler	0,000	-4,200	Yabancı
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	0,015	2,477	Yerli
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	0,001	-3,608	Yabancı
Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler	0,000	-4,387	Yabancı
Faiz Gelirleri/Faiz Giderleri	0,005	-2,927	Yabancı
Aktif Payı	0,000	5,736	Yerli
Kredi Payı	0,000	5,565	Yerli
Net Kar (Zarar) Payı	0,000	5,210	Yerli
Mevduat Payı	0,000	5,688	Yerli
Özkaynak Payı	0,000	5,311	Yerli
Toplam Mevduat/Toplam Pasifler	0,000	4,290	Yerli
Alınan Krediler/Toplam Aktifler	0,031	-2,201	Yabancı
Dönem Net Karı(Zararı)/T.Özkaynaklar	0,001	3,370	Yerli
Bilanço Dışı Yükümlülükler/T.Aktifler	0,046	-2,033	Yabancı

Bağımsız örneklem t-testi yardımıyla, banka grupları bazında gerçekleştirilen 2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri karşılaştırması ve 2002-2005 ile 2006-2008 dönemleri bazında gerçekleştirilen yerli-yabancı bankalar karşılaştırması sonrasında çeşitli bulgular elde edilmiştir. Bu bulgular, dönemler ve banka grupları bazında istatistiksel şekilde anlamlı farklılık gösteren finansal rasyoların birbirleriyle ilişkilerini dikkate alarak yorumlanmaya çalışılmıştır. Bunlar genel olarak sermaye yeterliliği rasyoları, kredi rasyoları, likidite rasyoları, kaynak rasyoları, gelir-gider rasyoları, bilanço dışı yükümlülükler ve özkaynak karlılığı rasyolarıdır.

3.7.1. Sermaye Yeterliliği Rasyoları

Sermaye yeterliliği rasyolarına bakıldığında görülmektedir ki, sermaye yeterliliği rasyosu hem sektör genelinde, hem de yerli ve yabancı bankalarda 2006-2008 döneminde anlamlı şekilde düşmüş iken, 2006-2008 dönemindeki yerli-yabancı banka ayrımında yabancı bankaların üstünlükleri söz konusudur. Aynı şekilde özkaynaklar/toplam aktifler ve (özkaynaklar-duran aktifler)/toplam aktiflerde de yabancı bankaların üstünlükleri vardır. Özetlemek gerekirse, sermaye yeterliliği ile ilgili olarak yabancı bankaların daha ihtiyatlı olduğu, yerli bankalara oranla daha fazla özsermaye ile çalıştıkları söylenebilir (bkz. Ek 3.1 ve 3.2).

3.7.2. Kredi Rasyoları

Kredi/toplam aktifler oranı, 2006-2008 döneminde 2002-2005 dönemine oranla bütün banka grupları açısından anlamlı derecede yükselmiştir. Fakat 2006-2008 dönemindeki yerli-yabancı ayrımına bakıldığında görülmektedir ki yerli bankalar, tıpkı 2002-2005 döneminde olduğu gibi kredilerin aktiflere oranı bakımından daha üstünlerdir. (bkz. Ek 3.3 ve 3.4). Bu bulgulardan hareketle, yerli bankaların bilanço yapılarını yabancı bankalara oranla daha fazla aracılık fonksiyonuna göre belirledikleri söylenebilir.

Kredilerin banka grubu bazında tüm sektör kredileri içerisindeki paylarına bakıldığında, iki dönem arasında anlamlı derecede farklı çıkan banka grubu yabancı bankalardır (bkz. Ek 3.5). Bunun anlamı yabancı bankalar 2006-2008 döneminde yerli bankalara oranla daha fazla derecede kredilerini arttırmışlardır. Ancak bakıldığında görülmektedir ki, büyüme hızı daha yavaş olmasına rağmen kredi payı olarak halen yerli bankalar yabancı bankaların önündedir (bkz. Ek 3.6).

Kredi/mevduat rasyosu ise, 2006-2008 döneminde sadece yerli bankalarda anlamlı çıkacak şekilde artış göstermiştir (bkz. Ek 3.7). Dikkat çekici diğer bir gelişme de, 2002-2005 döneminde kredi/mevduat rasyosu açısından yabancı bankalar lehinde olan anlamlı farklılık (bkz. Ek 3.8), 2006-2008 döneminde kalmamıştır. Buradan çıkarılabilecek sonuç, 2002-2005 döneminde yabancı bankalar lehinde olan kredi/mevduat rasyosunun 2006-2008 döneminde kapanmaya başlaması ve yerli bankalarla yabancı bankaların birbirlerine yaklaşmasıdır. Bankacılığın temel

fonksiyonlarından biri olan aracılık fonksiyonunun belki de en önemli kalemi olan mevduatların kredilere dönüşüm oranında yerli ve yabancı bankaların birbirlerine yakınlaşması yerli bankaların aracılık fonksiyonunda yol katettiği anlamına gelmektedir.

Net takipteki krediler/toplam krediler rasyosuna bakıldığında görülmektedir ki, hem yerli bankalarda hem de yabancı bankalarda 2005 yılından sonraki dönemde düşüşler vardır fakat yerli bankaların düşüşü istatistiksel olarak anlamlıdır. Aynı şekilde sektör genelindeki takipteki kredilerin 2006-2008 döneminde ilk döneme oranla anlamlı şekilde düşmüş olması, yerli bankalardaki düşüşün sektör geneline yansıdığı fikrini vermektedir (bkz. Ek 3.24).

3.7.3. Likidite Rasyoları

Likidite rasyolarından likit aktiflerin kısa vadeli yükümlülüklerle oranına bakıldığında, 2006-2008 döneminde hem yerli hem de yabancı bankaların kısa vadeli yükümlülüklerini likit aktiflerle karşılamada 2002-2005 dönemine oranla daha isteksiz veya başarısız oldukları görülmektedir. 2006-2008 döneminde bu oranlar tüm banka gruplarında düşmektedir(bkz. Ek 3.9). Fakat 2006-2008 dönemindeki yerli-yabancı ayırımında görülmektedir ki, yabancı bankalar bu rasyoda daha ön plandadır. Aynı şekilde likit aktiflerin toplam aktifler içerisindeki payının yabancı bankalar lehinde olması, yabancı bankaların yerli bankalara oranla daha likit kalmayı tercih ettiklerini göstermektedir(bkz. Ek 3.10 ve 3.11). Bu da nihayetinde sermaye yeterliliği rasyolarında olduğu gibi, yabancı bankaların herhangi bir kriz veya kötü gidiş neticesinde kendilerini güvende hissetme adına bu rasyoyu yüksek tuttıkları sonucuna götürmektedir.

3.7.4. Kaynak Rasyoları

Bankalar için en önemli finansman kaynaklarından olan mevduatların ve özkaynakların bankacılık sektöründeki payları incelendiğinde, sadece yabancı bankaların 2006-2008 döneminde ilk döneme oranla anlamlı şekilde mevduat ve özkaynaklarını arttırdığı sonucuna ulaşılmaktadır (bkz. Ek 3.12 ve 3.13).

Ancak mevduat ve özkaynakların pay olarak yerli-yabancı bankalar ayırımında, hem 2002-2005 hem de 2006-2008 dönemlerinde yerli bankaların üstünlüğü söz konusudur. Buradan çıkarabilecek anlam ise, bankacılık sektörüne bir bütün olarak

bakıldığında yabancı bankalar mevduat ve özkaynaklarını daha çok arttırmış olsalar da, bu göstergelerde mutlak pay olarak yerli bankalar yabancı bankaların önündedir (bkz. Ek 3.14 ve 3.15).

Mevduatların toplam pasifler içerisindeki oranlarına bakıldığında ise her ne kadar sadece yabancı bankalar 2006-2008 döneminde istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermiş olsa da, yerli bankalar yine üstün konumdadır (bkz. Ek 3.16 ve 3.17).

Bankalar kaynak belirlemede sadece mevduatlara başvurmamakta, aynı zamanda diğer finansal kurumlardan alınan kredilere de yönelebilmektedir. Alınan kredilerin toplam pasiflere oranında da esasında mevduatların tam tersi bir durum söz konusudur. Bu rasyoda yerli bankaların 2006-2008 döneminde bir değişim ve artış gösterdiği görülmekte, fakat direkt karşılaştırmada yabancı bankaların her iki dönemde de üstün olduğu yargısına varılmaktadır (bkz. Ek 3.18 ve 3.19). Yabancı bankaların mevduat dışında, diğer finansal kurumlardan almış oldukları kredilerinin kaynakları içindeki önemi yerli bankalara göre daha fazladır. Yabancı bankalar uluslararası piyasalardan kredi alma konusunda daha avantajlı olabilir.

Kaynak rasyolarıyla ilgili çıkarılabilecek en genel sonuç, yabancı bankalar ile yerli bankalar arasındaki mevduat payı ve toplam mevduat/toplam pasifler göstergelerinin birbirlerine yaklaşması ve farkın kapanmasıdır. Yabancı bankalarda alınan krediler/toplam pasifler rasyosu daha fazla olsa da, 2006-2008 döneminde yabancı bankaların kaynak sağlamada dış kredilerden mevduatlara yönelmeye başladıkları söylenebilir.

3.7.5. Gelir - Gider Rasyoları

Net faiz gelirlerinin ve net faiz dışı gelirlerin toplam aktiflere oranının, hem yerli hem de yabancı banka gruplarında iki dönem arasında anlamlı şekilde düşüş gösterdiği görülmektedir (bkz. Ek 3.20 ve 3.21). Faiz ve faiz dışı gelirlerin tutar olarak söz konusu dönemde artış göstermiş olmasına rağmen, bu rasyoların düşmüş olmasının en önemli sebebi olarak, birçok yabancı girişinden kaynaklanan rekabet gösterilebilir. Özellikle 2005 yılıyla beraber yabancı bankaların ağırlık kazanması ve bu rasyoların düşmesiyle birlikte faiz marjı ve faiz dışı marjın daraldığı yargısına varılabilir.

3.7.6. Bilanço Dışı Yükümlülükler

Türk bankacılık sektöründe artan rekabetten dolayı alternatif gelir elde etme yolları aranarak, bilanço dışı yükümlülüklerin 2006-2008 döneminde anlamlı şekilde arttığı gözlemlenmiştir. Garanti, kefalet, akreditif ve türev ürünler gibi kalemlerden oluşan bilanço dışı yükümlülükler özellikle yerli bankalar açısından 2006-2008 döneminde anlamlı artış göstermesine rağmen, yine de yabancı bankaların bilanço dışı yükümlülükler/toplam aktifler oranının daha yüksek olduğu görülmektedir(bkz. Ek 3.22 ve 3.23). Bunda kurumsal bankacılığa yerli bankalardan daha çok yönelmelerinin etkisi olabilir. Sonuç olarak yerli bankaların artan rekabet baskısı dolayısıyla faiz dışı gelir yaratma amacıyla bilanço dışı işlemlere yöneldikleri söylenebilir.

3.7.7. Özkaynak Karlılığı

Özkaynak karlılığı 2006 öncesi dönemde yerli ve yabancı bankalar arasında anlamlı farklılık göstermiyor iken, 2006-2008 döneminde yerli bankalar lehine anlamlı bir farklılık söz konusudur(bkz. Ek 3.25). Böyle bir değişim olmasındaki en önemli sebep olarak yabancı bankaların özkaynaklarını fazla tutma, kontrolü elden bırakmama isteği olabilir. Özkaynaklar/toplam aktifler rasyosu her iki dönemde de yabancı bankalarda daha yüksektir. Dolayısıyla yerli bankaların özkaynak karlılıklarının daha yüksek olması, yabancı bankalara göre daha az özkaynak oranlarını tercih ettiklerini göstermektedir. Burada da sermaye yeterliliği rasyolarında olduğu gibi özkaynakların yabancı bankalar tarafından daha fazla ön planda tutulduğu ortaya çıkmaktadır.

SONUÇ

Birçok gelişmekte olan ülkede olduğu gibi Türkiye’de de kriz yıllarından sonra yabancı bankaların sayısı ve payları önemli derecede artmıştır. Kasım 2000 ve Şubat 2001 krizlerinden sonra bankacılık sektöründe önemli düzenlemelere gidilmiş, yabancı bankaların sektördeki payları yükselmiştir. Özellikle 2005 yılı sonrasında Türk bankacılık sektöründe yabancı bankaların aktif, kredi ve mevduat paylarında önemli artışlar olmuş ve bu kalemlerdeki büyüme oranları da yerli bankaların oldukça üzerinde seyretmiştir.

Çalışmaya 2002-2008 yılları dâhil edilmiş, yabancı bankaların sektördeki payının belirgin şekilde arttığı 2005 yılı ayırım kabul edilmiştir. 2005 öncesi ve sonrası dönemler için yabancı bankaların aktif paylarında anlamlı farklılık olup olmadığı, bağımsız örneklem t-testi ile belirlenmiş ve iki dönem arasında yabancı bankaların aktif paylarının anlamlı derecede farklı olduğu saptanmıştır.

Çalışmada 2002-2005 ve 2006-2008 olmak üzere iki dönem oluşturulmuş olup, bu dönemler finansal rasyolar bazında karşılaştırılmıştır. Çalışmaya dahil edilen kümülatif olarak 227 mevduat bankası için 32 finansal oran hesaplanmıştır. Türk bankacılık sektörünün, yabancı banka payının artmış olduğu 2005 dönemi sonrasında finansal profilinde değişiklik olup olmadığı bağımsız örneklem t-testi ile araştırılmıştır.

Bu analiz sonucunda, sektör genelinde 2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri arasında anlamlı derecede farklı olan finansal oranlar ve değişim yönleri şu şekildedir. 2006-2008 döneminde, sermaye yeterlilik oranı, duran aktifler/toplam aktifler, likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler, net faiz geliri/toplam aktifler, net faiz dışı gelirler/toplam aktifler ve net takipteki krediler/toplam krediler oranları 2002-2005 dönemine göre anlamlı derecede düşmüştür. Toplam krediler/toplam aktifler, bilanço dışı yükümlülükler/toplam aktifler, faiz geliri büyüme ve faiz gideri büyüme oranları ise 2005 sonrası dönemde anlamlı derecede artmıştır. 2005 sonrasında sektörün genelinde, aktif kalitesinde bir iyileşme olduğu, sermaye yeterliliğinin düştüğü söylenebilir. Faiz gelir ve giderler büyüme oranları artmakla beraber, net faiz marjı ve net faiz dışı marjda daralma olduğu görülmektedir.

Ayrıca çalışmada 2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri yerli bankalar açısından ve yabancı bankalar açısından karşılaştırılmıştır. Diğer yandan 2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri için ayrı ayrı yerli ve yabancı bankalar karşılaştırması yapılmış, anlamlı derecede farklılık gösteren finansal oranlar tespit edilmiştir.

Analizde, sermaye yeterlilik rasyolarının hem sektör genelinde, hem de yabancı ve yerli bankalarda 2006-2008 döneminde 2002-2005 dönemine oranla düşmüş olduğu görülmektedir. Sermaye yeterlilik rasyosunun yanında, özkaynaklar/toplam aktifler ve (özkaynaklar – duran aktifler)/toplam aktifler rasyoları da bütün banka gruplarında düşüş göstermiştir. Fakat her iki dönemde de, yukarıda belirtilen sermaye yeterlilik oranlarının yabancı bankalarda daha yüksek olduğu göze çarpmaktadır. Bu bağlamda yabancı bankaların yerli bankalara göre daha fazla özkaynak kullanarak, riski düşük tutmaya özen gösterdikleri ve yeni girdikleri piyasalarda temkinli davranmak amacıyla yüksek sermaye yeterlilik oranlarıyla çalıştıkları söylenebilir.

Likit aktifler/kısa vadeli yükümlülükler oranı da, sektör genelinde ve hem yerli hem de yabancı bankalarda 2005 sonrasında düşüş göstermiştir. Fakat her iki dönemde de bu oranın ortalamasının yabancı bankalarda yerli bankalardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum yabancı bankaların temkinli hareket etmeleriyle ilgili olarak bir diğer gösterge olarak kabul edilebilir. Aynı şekilde likit aktifler/toplam aktifler rasyosunda da yabancı bankaların üstünlüğü söz konusudur. Bu çerçevede, yabancı bankaların yerli bankalara göre daha likit olma eğiliminde olduğu söylenebilir.

2002-2005 dönemi ile 2006-2008 dönemi karşılaştırmasında sektör genelinde mevduat büyüme oranında anlamlı bir farklılık yokken ve de yerli bankaların mevduat payında anlamlı bir artış gözlemlenmezken, yabancı bankaların mevduat payının anlamlı derecede arttığı görülmektedir. Yerli ve yabancı bankaların mevduat payları arasındaki fark azalmaktadır. Öte yandan mevduat/toplam aktif(pasif) oranı 2005 sonrasında sadece yabancı bankalarda anlamlı artış kaydetmiştir.

Bankaların kaynak sağlamada, mevduat yanında diğer finansal kurumlardan aldıkları krediler de önemli yer tutmaktadır. 2002-2005 ve 2006-2008 dönemlerinin her ikisinde de alınan krediler/toplam pasifler oranı yabancı bankalarda daha yüksektir. Fakat 2005 sonrasında bu oran yerli bankalar açısından anlamlı artış göstermiştir.

2002-2005 dönemi ile 2006-2008 dönemi arasında anlamlı derecede farklılık gösteren diğer bir oran da, kredi/toplam aktifler oranıdır. Bu finansal oran, sektör genelinde, yerli bankalarda ve yabancı bankalarda 2006-2008 döneminde artış göstermiştir. Fakat her iki dönemde de yerli bankaların kredi/toplam aktif oranı ortalaması yabancı bankalardan yüksektir. Yabancı banka katılımlarının artmaya başladığı 2005 yılından sonra dahi, yabancı bankaların kredi/toplam aktif oranının yerli bankaların altında kalması dikkat çekicidir. Mevduat/toplam pasif oranının da yerli bankalar için her iki dönemde de daha yüksek olduğu göz önüne alınırsa, yerli bankaların, yabancı bankalarla karşılaştırıldığında bilanço yapısını daha çok aracılık fonksiyonuna dayalı olarak yapılandığı söylenebilir.

2006-2008 döneminde yabancı bankaların sektördeki kredi payı 2002-2005 dönemine göre anlamlı derecede artmıştır. Yerli bankaların kredi payında ise anlamlı bir değişim gözlenmemiştir. Öte yandan kredi/mevduat oranı, 2002-2005 döneminde yabancı bankalarda anlamlı olarak yüksek iken, 2006-2008 döneminde yerli ve yabancı bankalar arasında kredi/mevduat oranı açısından anlamlı bir fark yoktur. Yerli bankaların, 2005 sonrası dönemde mevduatı krediye dönüştürmedeki verimliliğinin arttığı söylenebilir.

Faiz geliri/faiz gideri oranı ise, 2005 öncesinde de sonrasında da yabancı bankalarda daha yüksektir. Fakat yabancı bankaların girişi sonrası 2006-2008 döneminde bu oran ne sektör genelinde ne de yerli veya yabancı bankalar grupları bazında anlamlı bir değişim göstermemiştir.

Türk bankacılık sektörü genelinde, yerli banka ve yabancı banka grupları bazında net faiz geliri/toplam aktifler ve net faiz dışı gelirler/toplam aktifler oranları, 2002-2005 dönemi ile 2006-2008 dönemi arasında anlamlı derecede düşüş göstermektedir. Faiz marjı ve faiz dışı marjlardaki daralmanın temel nedenlerinden birisinin, 2005 sonrası yabancı bankaların sektördeki payının artmasıyla birlikte rekabetin de artması olduğu söylenebilir.

2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri arasında dikkat çeken değişimlerden biri de, bilanço dışı yükümlülükler/toplam aktifler oranının sektör genelinde ve yerli bankalarda anlamlı derecede artış göstermesidir. Yabancı bankalar açısından ise bu oran iki dönem

arasında anlamlı bir değişim sergilememiştir. Bu durum yerli bankaların rekabet baskısı ile bilanço dışı işlemlere yönelmesi ve dolayısıyla faiz dışı gelir yaratma çabası içinde olduğu şeklinde yorumlanabilir. Fakat 2006-2008 döneminde yine de yabancı bankaların bilanço dışı yükümlülükler/toplam aktifler oranının yerli bankalardan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Takipteki krediler (net)/toplam krediler oranı sektör genelinde ve yerli bankalar bazında 2006-2008 döneminde 2002-2005 dönemine göre anlamlı derecede azalmıştır. Yabancı bankalar açısından bu oranda anlamlı bir değişim gözlemlenmezken, yerli bankaların toplam krediler içindeki takipteki krediler payının anlamlı derecede azalması, yerli bankaların aktif kalitelerini artırma yönündeki çabalarının bir göstergesi kabul edilebilir. Dolayısıyla yerli banka grubunda gerçekleşen takipteki krediler(net)/toplam krediler oranındaki düşüşün sektör geneline yansıdığı söylenebilir.

Karlılık açısından bakıldığında ise, ne aktif karlılığının ne de özkaynak karlılığının 2002-2005 ve 2006-2008 dönemleri arasında sektör genelinde de, yerli ve yabancı bankalar grup bazında da anlamlı derecede değişim göstermediği görülmektedir. Ancak, yabancı bankaların sektör paylarının arttığı 2006-2008 döneminde, yerli bankaların özkaynak karlılığının, yabancı bankalardan anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir. Fakat yabancı bankaların her iki dönemde de özkaynak/toplam aktif oranının yerli bankalardan anlamlı derecede yüksek olduğu dikkate alınırsa, yerli bankaların özkaynak karlılığının yüksek olması yabancı bankalara göre daha az oranda özkaynakla çalışmalarına bağlanabilir.

Sonuç olarak, yabancı bankaların Türk bankacılık sektöründe paylarının önemli düzeyde arttığı 2006-2008 döneminde sektör genelinde, kredi/toplam aktif payının artması, ayrıca aktifler içinde duran aktiflerin ve krediler içinde takipteki kredilerin payının azalmasıyla beraber aktif kalitesinin anlamlı derecede yükseldiği görülmektedir. Ayrıca bu dönemde sermaye yeterlilik oranlarının ve likiditenin düştüğü söylenebilir. Aracılık açısından bakıldığında faiz gelir ve giderlerinin anlamlı derecede arttığı fakat net faiz marjının ise anlamlı derecede azaldığı görülmektedir. Öte yandan bilanço dışı yükümlülükler/toplam aktif oranı da anlamlı derecede artmış fakat net faiz dışı marj anlamlı derecede düşmüştür. Bu bulgular hem aracılık faaliyetleri açısından, hem de

diğer bankacılık faaliyetleri açısından, 2005 sonrasında rekabetin arttığıının göstergesi olarak kabul edilebilir.

2002-2005 ve 2006-2008 döneminde sermaye yeterliliği oranları, likidite oranları, kredi/toplam aktif, faiz geliri/faiz gideri ve pasif yapısı (mevduat/toplam pasif ve alınan krediler/toplam pasif) oranları yerli ve yabancı banka grupları arasında anlamlı derecede farklılık göstermektedir. Her iki dönemde de sermaye yeterliliği ve likidite oranları, faiz geliri/faiz gideri ve alınan krediler/toplam pasifler oranları yabancı bankalarda anlamlı derecede daha yüksektir. Krediler/toplam aktifler ve mevduat/toplam pasif oranları ise her iki dönemde de yerli bankalarda anlamlı derecede daha yüksektir. Ayrıca 2002-2005 döneminde net faiz dışı gelirler/toplam aktifler, kredi/mevduat ve özel karşılıklar/takipteki krediler oranları yerli ve yabancı banka grupları arasında, yabancı bankalar lehine anlamlı derecede farklılık göstermiştir. 2006-2008 döneminde ise bu oranlar iki grup arasında anlamlı farklılık göstermemiştir. 2006-2008 döneminde özkaynak karlılığı ve bilanço dışı yükümlülükler/toplam aktif oranları iki grup arasında anlamlı farklılık göstermiştir. Bu dönemde yerli bankaların özkaynak karlılığının yabancı bankalardan daha yüksek, bilanço dışı yükümlülükler/toplam aktifler oranının da yabancı bankalardan daha düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Belirtmekte fayda vardır ki, 2002 yılı ile 2008 yılı arası yabancı bankaların artan yatırımlarının Türk bankacılık sektörüne etkilerinin incelendiği bu çalışma, 2008 küresel krizinden sonra yabancı bankaların sektördeki davranışlarını ve etkilerini incelemek için de bir altyapı oluşturacaktır. 2008 küresel krizinden sonra yabancı bankaların Türk bankacılık sektöründeki tutumları, 2002-2008 dönemi ile 2008 sonrası dönemlerin bağımsız örneklem t-testi ile karşılaştırılması sonucu elde edilebilir.

KAYNAKÇA

- Akçaoğlu, E., (2005), “Türk Bankacılığına Yabancı Sermayeli Girişler”, http://www.eminakcaoglu.com/2008/07/trk-bankaclna-yabanc-sermayeli-giriler_13.html, Erişim Tarihi 19.12.2009
- Akçaoğlu, E., (2006), “Yabancı Sermayeli Banka Girişleri Sınırlanabilir mi?”, <http://www.eminakcaoglu.com/2008/07/yabanc-sermayeli-banka-girileri.html>, Erişim Tarihi 19.12.2009
- Akgüç, Ö., (1989), *Yüz Soruda Türkiye’de Bankacılık*, 2.Baskı, İstanbul: Gerçek Yayınevi
- Aksoy, T., (1998), *Çağdaş Bankacılıktaki Son Eğilimler ve Türkiye’de Uluslararası Bankacılık (Sistemik ve Analitik Bir Yaklaşım)*, Yayın No: 109, Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu
- Aktan, C.C. ve Şen, H., (2002), “Ekonomik Kriz: Nedenler ve Çözüm Önerileri”, *Yeni Türkiye Dergisi*, 2002/1
- Aysan, A.F. ve Ceyhan, Ş.P., (2008), “What determines the banking sector performance in globalized financial markets? The case of Turkey”, *Physica A*, 387, ss. 1593-1602
- Aysu, G., (2003), “Türkiye’de Bankacılık Krizi”, *Boğaziçi Üniversitesi İşletme ve Ekonomi Kulübü*, <http://www.buik.net/subcommittee/ekonomik/showarticle.asp?Aid=192>, Erişim Tarihi 19.12.2009
- BDDK, (Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu) (2005), “Bankacılık Sektörüne Yabancı Girişi: Küresel Gelişmeler ve Türkiye”, *ARD Çalışma Raporları*, 2005/6, Ankara
- Berger, Allen N., (2007), “Obstacles to a global banking system: “Old Europe” versus “New Europe””, *Journal of Banking and Finance*, 31, ss. 1955-1973
- Berger, Allen N., L.F. Klapper, M.S.M. Peria, R. Zaidi (2008), “Bank ownership type and banking relationships”, *Journal of Financial Intermediation*, 17, ss. 37-62
- Bertus, M., J.S. Jahera Jr., K. Yost (2008) “A note on foreign bank ownership and monitoring: An international comparison”, *Journal of Banking and Finance*, 32, ss. 338-345

- Beşinci, M., (2005), “Bankacılıkta Yabancı Sermaye Neden Artıyor?”, *Üniversite ve Toplum Dergisi*, Cilt 5, Sayı 3
- BIS, (Bank For International Settlements) (2005), “International banking and financial market developments”, *BIS Quarterly Review*, December
- Buch, Claudia M., (2000), “Is Foreign Control a Panacea? - On Governance and Restructuring of Commercial Banks in Transition Economies”, *Kiel Institute of World Economics*.
- Clarke, G.R.G., R. Cull, M.M. Shirley (2005), “Bank privatization in developing countries: A summary of lessons and findings”, *Journal of Banking and Finance*, 29, ss. 1905-1930
- Claessens, S. ve Glaessner, T., (1998), “Internationalization of Financial Services in Asia”, *World Bank Policy Research Working Paper*, No: 1911
- Çakar, V., (2003), “Yabancı Sermayeli Banka Girişleri ve Ulusal Bankacılık Sektörleri Üzerindeki Etkileri”, *Uzmanlık Yeterlilik Tezi*, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara
- De Haas, R. ve Van Lelyveld, I., (2006), “Foreign banks and credit stability in Central and Eastern Europe. A panel data analysis”, *Journal of Banking and Finance*, 30, ss. 1927-1952
- Di Patti, E.B. ve Hardy, D.C., (2005), “Financial sector liberalization, bank privatization, and efficiency: Evidence from Pakistan”, *Journal of Banking and Finance*, 29, ss. 2381-2406
- Dopico, L.G. ve Wilcox, J.A., (2001), “Openness, profit opportunities and foreign banking”, *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money* 000, ss.1-22
- Dura, C., (2007), “Bankaların Yabancıların Eline Geçmesi Neden Tehlikelidir?-II”, 21.Yüzyıl Türkiye Enstitüsü,
<http://www.21yyte.org/tr/yazi.aspx?ID=942&kat=16>, Erişim Tarihi 21.03.2010
- Eleren, A. ve Özgür, E., (2006), “Türkiye’de Yabancı Sermayeli Mevduat Bankalarının Veri Zarflama Yöntemi ile Etkinlik Analizlerinin Yapılması”, *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi*, C.VIII, S.2, ss. 53-76

- Eller, M., P. Haiss, K. Steiner (2006), “Foreign direct investment in the financial sector and economic growth in Central and Eastern Europe: The crucial role of the efficiency channel”, *Emerging Markets Review*, 7, ss. 300-319
- Filippaki, A.K., D. Margaritis, C. Staikouras (2009), “Efficiency and productivity growth in the banking industry of Central and Eastern Europe”, *Journal of Banking and Finance*, 33, ss. 557-567
- Gediz, B., (2002), “Türk Bankacılık Sektörünün Yeniden Yapılandırılması ve Çözüm Önerileri”, *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt 9, Sayı:1-2, ss. 53-73
- Goldberg, L., (2003), “Financial FDI and Host Countries: New and Old Lessons”, *Working Paper*, Federal Reserve Bank of New York
- Haselmann, R., (2006), “Strategies of foreign banks in transition economies”, *Emerging Markets Review*, 7, ss. 283-299
- Işık, S., K. Duman, A. Korkmaz (2004), “Türkiye Ekonomisinde Finansal Krizler: Bir Faktör Analizi Uygulaması”, *D.E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi*, Cilt:19, Sayı:1, ss.45-69
- Kalaycı, Ş., (2006), *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*, 2.Baskı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım Ltd. Şti.
- Karaçor, Z., (2006), “Öğrenen Ekonomi ve Türkiye: Kasım 2000-Şubat 2001 Krizinin Öğrettikleri”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, ss.380-391
- Karamustafa, O., (1999), “Bankalarda Temel Karakteristikler: 1990-1997 Sektör Üzerinde Ampirik Bir Çalışma”, *İstanbul Menkul Kıymetler Borsası (İMKB) Dergisi*, Yıl:3, Sayı:9
- Kraft, E., (2004), “Foreign Banks in Croatia: Reasons for Entry, Performance and Impacts”, *Journal of Emerging Market Finance*, Sage Publications
- Lehner, M. ve Schnitzer, M., (2008), “Entry of foreign banks and their impact on host countries”, *Journal of Comparative Economics*, 36, ss. 430-452
- Lehner, M., (2009), “Entry mode choice of multinational banks”, *Journal of Banking and Finance*, ss. 1-12
- Lensink, R. ve Hermes, N., (2004), “The short-term effects of foreign bank entry on domestic bank behaviour: Does economic development matter?”, *Journal of Banking and Finance*, 28, ss. 553-568

- Levine, R., (2003), “Denying Foreign Bank Entry: Implications for Bank Interest Margins”, *Central Bank of Chile Working Papers*, N.222
- Mathieson, D.J. ve Roldos, J., (2001), “Foreign banks in emerging markets”, E.R. Litan, P.Masson and M.Pomerleano (eds.), *Open Doors: Foreign Participation in Financial Systems in Developing Countries*, Washington, D.C.: Brookings Institution Press, pp.15-58
- Moshirian, F., (2006), “Aspects of international financial services”, *Journal of Banking and Finance*, 30, ss. 1057-1064
- Pazarbaşıoğlu, C., (2003), “Yeniden Yapılandırma Programına Genel Bakış”, *BDDK Toplantıları – IV. Krizden İstikrara Doğru Bankacılık Sektörü*, İstanbul, Türkiye
- Sabah Gazetesi Arşiv (2007), “AB’nin İlgi Artıyor, Asyalılar İzlemede”, <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/02/20/eko132.html> , Erişim Tarihi 22.04.2010
- Sensarma, R., (2006), “Are foreign banks always the best? Comparison of state-owned, private and foreign banks in India”, *Economic Modelling*, 23, ss. 717-735
- Song, I., (2004), “Foreign Bank Supervision and Challenges to Emerging Market Supervisors”, *IMF Working Paper*, No: WP/04/82
- Şahin, K., (2005), “Krizlerden Sonra Hızlanıyorlar...”, *Milliyet Gazetesi*, <http://www.milliyet.com/2005/04/19/business/axbus01.html>, Erişim Tarihi 22.04.2010
- Şanlı, U., (2006), “Türkiye’de Banka Alan Yabancılar Nereye Koşuyor?”, *Aksiyon Dergisi*, Sayı 624, <http://www.aksiyon.com.tr/aksiyon/haber-19672-26-turkiyede-banka-alan-yabancilar-nereye-kosuyor.html> , Erişim Tarihi 10.04.2010
- TBB, (Türkiye Bankalar Birliği), 2001-2009 Bankalarımız Kitapları
- TBB, (Türkiye Bankalar Birliği) (2005), “Türkiye’de Yabancı Bankalar”, *Bankacılar Dergisi*, Sayı 52, İstanbul
- TBB, (Türkiye Bankalar Birliği) (2008), *50. Yılında Türkiye Bankalar Birliği ve Türkiye’de Bankacılık Sistemi “1958-2007”*, Yayın No: 262
- Uiboupin, J., (2004), “Effects of Foreign Banks Entry on Bank Performance in the CEE Countries”, *University of Tartu-Faculty of Economics and Business Administration Working Paper Series*, N.33, Tartu

- UNCTAD, (United Nations Conference on Trade and Development) (2003), FDI And Development: The Case Of Privatization-Related Services FDI: Trends”, Impact And Policy Issues”, *Commission on Investment, Technology and Related Financial Issues Expert Meeting on FDI and Development*, Trade and Development Board.
- UNCTAD, (United Nations Conference on Trade and Development) (2009), *World Investment Report, Transnational Corporations, Agricultural Production and Development*, United Nations Publications, Switzerland.
- Van Horen, N., (2007), “Foreign banking in developing countries; origin matters”, *Emerging Markets Review*, 8, ss. 81-105
- YASED, (Uluslararası Yatırımcılar Derneği) (2009), “UNCTAD Dünya Yatırım Raporu”, *2009 PowerPoint Sunumu*, 17 Eylül 2009, İstanbul
- Yeyati, E.L. ve Micco, A., (2007), “Concentration and foreign penetration in Latin American banking sectors: Impact on competition and risk”, *Journal of Banking and Finance*, 31, ss. 1633-1647
- Yücel, T., (2007), *Türk Bankacılık Sektöründe Yabancı Bankaların Yeri-Yerli ve Yabancı Bankaların Karşılaştırmalı Analizi*, İzmir:Dokuz Eylül Üniversitesi Matbaası.

EKLER

EK 1: 1999 – EYLÜL 2009 DÖNEMİ BANKACILIK GÖSTERGELERİ
BÜYÜKLÜKLERİEk 1.1. Toplam Krediler (Bin
TL)

	Mevduat	Kamu	Özel	TMSF	Yabancı
1999	19.458	6.125	11.963	750	620
2000	31.047	9.221	18.636	2.224	966
2001	35.654	8.804	24.989	506	1.355
2002	50.305	9.359	36.800	1.898	2.248
2003	63.384	12.732	46.963	917	2.772
2004	95.977	21.538	69.622	27	4.790
2005	145.345	31.549	103.305	18	10.473
2006	208.175	47.060	127.701	20	33.394
2007	269.029	63.195	153.041	18	52.775
2008	351.928	87.175	200.006	16	64.731
Eyl.09	351.297	97.492	191.931	12	61.862

Ek 1.2. Toplam Mevduatlar (Bin
TL)

	Mevduat	Kamu	Özel	TMSF	Yabancı
1999	48.264	19.204	22.386	5.363	1.311
2000	68.442	27.606	29.792	8.827	2.217
2001	117.122	37.905	71.421	5.389	2.407
2002	142.387	48.878	83.268	6.784	3.457
2003	130.813	30.372	92.087	4.809	3.545
2004	197.394	82.420	108.617	155	6.202
2005	254.580	95.622	146.660	55	12.243
2006	312.832	111.683	163.679	50	37.420
2007	356.983	127.953	177.527	36	51.467
2008	453.485	161.275	231.940	36	60.234
Eyl.09	483.156	178.085	243.037	32	62.002

Ek 1.3. Toplam Özkaynaklar (Bin TL)

	Mevduat	Kamu	Özel	TMSF	Yabancı
1999	3.582	1.031	4.618	-2.540	473
2000	6.070	1.093	6.786	-2.353	544
2001	10.356	4.549	5.244	-447	1.010
2002	22.703	6.747	15.194	-626	1.388
2003	31.350	9.574	20.958	-848	1.666
2004	40.823	10.068	27.399	1.273	2.083
2005	47.482	13.254	29.396	1.532	3.300
2006	50.409	14.847	27.586	862	7.114
2007	64.533	16.827	35.896	665	11.145
2008	72.060	17.321	40.900	659	13.180
Eyl.09	89.162	21.948	50.996	633	15.585

Ek 1.4. Personel Sayısı

	Mevduat	Kamu	Özel	TMSF	Yabancı
1999	168.558	72.007	76.386	15.980	4.185
2000	164.845	70.191	70.954	19.895	3.805
2001	132.274	56.108	64.380	6.391	5.395
2002	118.329	40.158	66.869	5.886	5.416
2003	118.607	37.994	70.614	4.518	5.481
2004	122.630	39.467	76.880	403	5.880
2005	127.857	38.046	78.806	395	10.610
2006	138.570	39.223	73.220	333	25.794
2007	153.212	41.056	75.124	325	36.707
2008	166.325	43.333	82.158	267	40.567
Eyl.09	165.483	43.428	82.281	265	39.509

Ek 1.5. Şube Sayısı

	Mevduat	Kamu	Özel	TMSF	Yabancı
1999	7.660	2.865	3.960	714	121
2000	7.807	2.834	3.783	1.073	117
2001	6.889	2.725	3.523	408	233
2002	6.087	2.019	3.659	203	206
2003	5.949	1.971	3.594	175	209
2004	6.088	2.149	3.729	1	209
2005	6.228	2.035	3.799	1	393
2006	6.804	2.149	3.582	1	1.072
2007	7.570	2.203	3.625	1	1.741
2008	8.741	2.416	4.290	1	2.034
Eyl.09	8.848	2.482	4.328	1	2.037

Ek 1.6. Faiz Gelirleri (Bin TL)

	Mevduat	Kamu	Özel	TMSF	Yabancı
1999	20.477	9.550	8.683	1.346	898
2000	19.995	9.101	8.593	1.064	1.237
2001	40.493	21.379	17.232	731	1.151
2002	42.782	20.402	19.358	1.749	1.273
2003	37.348	17.758	17.103	1.478	1.009
2004	39.213	16.189	21.340	419	1.265
2005	41.233	15.232	23.385	158	2.458
2006	53.119	18.409	27.909	206	6.595
2007	67.627	22.226	34.446	134	10.821
2008	82.222	26.574	41.409	119	14.120
Eyl.09	62.866	21.039	31.277	31	10.519

Ek 1.7. Net Faiz Dışı Gelirler (Bin TL)

	Mevduat	Kamu	Özel	TMSF	Yabancı
1999	1.000	673	574	-394	147
2000	1.234	420	1.039	-346	121
2001	-3.556	-1.354	-2.587	16	369
2002	6.614	2.051	4.187	-56	432
2003	11.839	2.607	7.878	778	576
2004	8.280	1.880	5.443	232	725
2005	9.894	2.504	6.206	174	1.010
2006	11.408	2.354	6.561	228	2.265
2007	13.765	2.742	9.011	48	1.964
2008	13.098	2.356	9.070	33	1.639
Eyl.09	12.086	1.975	8.269	72	1.770

Ek 1.8. Net Kar (Zarar) (Bin TL)

	Mevduat	Kamu	Özel	TMSF	Yabancı
1999	-410	284	1.541	-2.456	221
2000	-3.364	-185	398	-3.611	34
2001	-26.126	-20.791	-3.344	-2.410	419
2002	1.892	1.056	2.430	-1.676	82
2003	5.167	1.790	2.917	274	186
2004	6.139	2.682	2.825	386	246
2005	5.031	2.869	1.390	259	513
2006	10.241	3.733	4.657	391	1.460
2007	13.466	4.512	7.154	104	1.696
2008	11.849	3.905	6.480	80	1.384
Eyl.09	14.344	4.817	7.609	55	1.863

EK 2. ÇALIŞMAYA DÂHİL EDİLEN BANKALAR (2002-2008)**Ek 2.1. 2002 Yılı Bankaları****YERLİ MEVDUAT BANKALARI****Kamusal Bankalar**

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Özel Bankalar

Akbank T.A.Ş.
Alternatif Bank A.Ş.
Anadolu Bank A.Ş.
Denizbank A.Ş.
Fiba Bank A.Ş.
Finans Bank A.Ş.
Koçbank A.Ş.
MNG Bank A.Ş.
Oyak Bank A.Ş.
Şekerbank T.A.Ş.
Tekfenbank A.Ş.
Tekstil Bankası A.Ş.
Turkish Bank A.Ş.
Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Türkiye İmar Bankası T.A.Ş.
Türkiye İş Bankası A.Ş.
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

YABANCI MEVDUAT BANKALARI

ABN AMRO Bank N.V.
Arap Türk Bankası A.Ş.
Banca di Roma S.P.A.
Bank Europa Bankası A.Ş.
Bank Mellat
Bnp-Ak Dresdner Bank A.Ş.
Citibank N.A.
Credit Lyonnais Turkey
Credit Suisse First Boston
Habib Bank Limited
HSBC Bank A.Ş.
ING Bank N.V.
JP Morgan Chase Bank
Societe Generale (SA)
WestLB AG

Ek 2.2. 2003 Yılı Bankaları**YERLİ MEVDUAT BANKALARI****Kamusal Bankalar**

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Özel Bankalar

Akbank T.A.Ş.
Alternatif Bank A.Ş.
Anadolu Bank A.Ş.
Denizbank A.Ş.
Finans Bank A.Ş.
Koçbank A.Ş.
MNG Bank A.Ş.
Oyak Bank A.Ş.
Şekerbank T.A.Ş.
Tekfenbank A.Ş.
Tekstil Bankası A.Ş.
Turkish Bank A.Ş.
Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Türkiye İş Bankası A.Ş.
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

YABANCI MEVDUAT BANKALARI

ABN AMRO Bank N.V.
Arap Türk Bankası A.Ş.
Banca di Roma S.P.A.
Bank Europa Bankası A.Ş.
Bank Mellat
Bnp-Ak Dresdner Bank A.Ş.
Citibank A.Ş.
Credit Lyonnais Turkey
Habib Bank Limited
HSBC Bank A.Ş.
JP Morgan Chase Bank
Societe Generale (SA)
WestLB AG

Ek 2.3. 2004 Yılı Bankaları**YERLİ MEVDUAT BANKALARI****Kamusal Bankalar**

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Özel Bankalar

Akbank T.A.Ş.
Alternatif Bank A.Ş.
Anadolu Bank A.Ş.
Denizbank A.Ş.
Finans Bank A.Ş.
Koçbank A.Ş.
MNG Bank A.Ş.
Oyak Bank A.Ş.
Şekerbank T.A.Ş.
Tekfenbank A.Ş.
Tekstil Bankası A.Ş.
Turkish Bank A.Ş.
Türk Dış Ticaret Bankası A.Ş.
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Türkiye İş Bankası A.Ş.
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

YABANCI MEVDUAT BANKALARI

ABN AMRO Bank N.V.
Ak Uluslararası Bankası A.Ş.
Arap Türk Bankası A.Ş.
Banca di Roma S.P.A.
Bank Europa Bankası A.Ş.
Bank Mellat
Citibank A.Ş.
Deutsche Bank A.Ş.
Habib Bank Limited
HSBC Bank A.Ş.
JP Morgan Chase Bank
Societe Generale (SA)
WestLB AG

Ek 2.4. 2005 Yılı Bankaları**YERLİ MEVDUAT BANKALARI****Kamusal Bankalar**

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Özel Bankalar

Akbank T.A.Ş.
Alternatif Bank A.Ş.
Anadolu Bank A.Ş.
Denizbank A.Ş.
Finans Bank A.Ş.
Koçbank A.Ş.
MNG Bank A.Ş.
Oyak Bank A.Ş.
Şekerbank T.A.Ş.
Tekfenbank A.Ş.
Tekstil Bankası A.Ş.
Turkish Bank A.Ş.
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Türkiye İş Bankası A.Ş.
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

YABANCI MEVDUAT BANKALARI

ABN AMRO Bank N.V.
Arap Türk Bankası A.Ş.
Banca di Roma S.P.A.
Bank Europa Bankası A.Ş.
Bank Mellat
Citibank A.Ş.
Deutsche Bank A.Ş.
Fortis Bank A.Ş.
Habib Bank Limited
HSBC Bank A.Ş.
JP Morgan Chase Bank
Societe Generale (SA)
WestLB AG

Ek 2.5. 2006 Yılı Bankaları**YERLİ MEVDUAT BANKALARI****Kamusal Bankalar**

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Özel Bankalar

Akbank T.A.Ş.
Alternatif Bank A.Ş.
Anadolu Bank A.Ş.
Oyak Bank A.Ş.
Şekerbank T.A.Ş.
Tekfenbank A.Ş.
Tekstil Bankası A.Ş.
Turkish Bank A.Ş.
Turkland Bank A.Ş.
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Türkiye İş Bankası A.Ş.
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

YABANCI MEVDUAT BANKALARI

ABN AMRO Bank N.V.
Arap Türk Bankası A.Ş.
Banca di Roma S.P.A.
Bank Mellat
Citibank A.Ş.
Denizbank A.Ş.
Deutsche Bank A.Ş.
Finans Bank A.Ş.
Fortis Bank A.Ş.
Habib Bank Limited
HSBC Bank A.Ş.
JP Morgan Chase Bank
Millennium Bank A.Ş.
Societe Generale (SA)
WestLB AG

Ek 2.6. 2007 Yılı Bankaları**YERLİ MEVDUAT BANKALARI****Kamusal Bankalar**

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Özel Bankalar

Akbank T.A.Ş.
Alternatif Bank A.Ş.
Anadolu Bank A.Ş.
Şekerbank T.A.Ş.
Tekstil Bankası A.Ş.
Turkish Bank A.Ş.
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Türkiye İş Bankası A.Ş.
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

YABANCI MEVDUAT BANKALARI

ABN AMRO Bank N.V.
Arap Türk Bankası A.Ş.
Bank Mellat
Citibank A.Ş.
Denizbank A.Ş.
Deutsche Bank A.Ş.
Eurobank Tekfen A.Ş.
Finans Bank A.Ş.
Fortis Bank A.Ş.
Habib Bank Limited
HSBC Bank A.Ş.
JP Morgan Chase Bank
Millennium Bank A.Ş.
Oyak Bank A.Ş.
Societe Generale (SA)
Turkland Bank A.Ş.
Unicredit Banca di Roma S.p.A.
WestLB AG

Ek 2.7. 2008 Yılı Bankaları**YERLİ MEVDUAT BANKALARI****Kamusal Bankalar**

Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası A.Ş.
Türkiye Halk Bankası A.Ş.
Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.

Özel Bankalar

Akbank T.A.Ş.
Alternatif Bank A.Ş.
Anadolu Bank A.Ş.
Şekerbank T.A.Ş.
Tekstil Bankası A.Ş.
Turkish Bank A.Ş.
Türk Ekonomi Bankası A.Ş.
Türkiye Garanti Bankası A.Ş.
Türkiye İş Bankası A.Ş.
Yapı ve Kredi Bankası A.Ş.

YABANCI MEVDUAT BANKALARI

ABN AMRO Bank N.V.
Arap Türk Bankası A.Ş.
Bank Mellat
Citibank A.Ş.
Denizbank A.Ş.
Deutsche Bank A.Ş.
Eurobank Tekfen A.Ş.
Finans Bank A.Ş.
Fortis Bank A.Ş.
Habib Bank Limited
HSBC Bank A.Ş.
ING Bank A.Ş.
JP Morgan Chase Bank
Millennium Bank A.Ş.
Societe Generale (SA)
Turkland Bank A.Ş.
WestLB AG

EK 3: DÖNEMLER VE BANKA GRUPLARI ARASI ANLAMLI FARKLILAŞAN RASYOLAR

Ek 3.1.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Sermaye Yeterlilik Oranı	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,016	2,422	(-)
Yerli Bankalar	0,007	2,749	(-)
Yabancı Bankalar	0,013	2,564	(-)

Ek 3.2.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması			
Sermaye Yeterlilik Oranı	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
Sermaye Yeterlilik Oranı	0,001	-3,549	Yabancı
Özkaynaklar/Toplam Aktifler	0,000	-4,053	Yabancı
(Özkaynaklar-Duran Aktifler)/Toplam Aktifler	0,000	-4,200	Yabancı

Ek 3.3.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,000	-5,575	(+)
Yerli Bankalar	0,000	-5,905	(+)
Yabancı Bankalar	0,000	-3,910	(+)

Ek 3.4.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması			
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
Toplam Krediler/Toplam Aktifler	0,015	2,477	Yerli

Ek 3.5.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Kredi Payı	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,589	-0,541	(+)
Yerli Bankalar	0,256	-1,145	(+)
Yabancı Bankalar	0,008	-2,737	(+)

Ek 3.6.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması			
Kredi Payı	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
Kredi Payı	0,000	5,565	Yerli

Ek 3.7.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Kredi/Mevduat	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,051	-1,961	(+)
Yerli Bankalar	0,000	-5,050	(+)
Yabancı Bankalar	0,213	-1,253	(+)

Ek 3.8.

2002 - 2005 Yerli - Yabancı Karşılaştırması	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
Kredi/Mevduat	0,007	-2,784	Yabancı

Ek 3.9.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,016	2,419	(-)
Yerli Bankalar	0,000	3,598	(-)
Yabancı Bankalar	0,036	2,133	(-)

Ek 3.10.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler	0,000	-4,387	Yabancı

Ek 3.11.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
Likit Aktifler/Toplam Aktifler	0,001	-3,608	Yabancı

Ek 3.12.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Mevduat Payı	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,625	-0,490	(+)
Yerli Bankalar	0,217	-1,242	(+)
Yabancı Bankalar	0,001	-3,443	(+)

Ek 3.13.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Özkaynak Payı	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,584	-0,548	(+)
Yerli Bankalar	0,254	-1,145	(+)
Yabancı Bankalar	0,003	-3,123	(+)

Ek 3.14.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması			
Mevduat Payı	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
	0,000	5,688	Yerli

Ek 3.15.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması			
Özkaynak Payı	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
	0,000	5,311	Yerli

Ek 3.16.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Toplam Mevduat/Toplam Pasifler	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,825	-0,222	(+)
Yerli Bankalar	0,256	1,142	(-)
Yabancı Bankalar	0,045	-2,035	(+)

Ek 3.17.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması			
Toplam Mevduat/Toplam Pasifler	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
	0,000	4,290	Yerli

Ek 3.18.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Alınan Krediler/Toplam Pasifler	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,858	-0,179	(+)
Yerli Bankalar	0,030	-2,190	(+)
Yabancı Bankalar	0,174	1,371	(-)

Ek 3.19.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması			
Alınan Krediler/Toplam Pasifler	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
	0,031	-2,201	Yabancı

Ek 3.20.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Net Faiz Geliri/Toplam Aktifler	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,005	2,866	(-)
Yerli Bankalar	0,000	3,875	(-)
Yabancı Bankalar	0,047	2,022	(-)

Ek 3.21.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Net Faiz Dışı Gelirler/Toplam Aktifler	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,000	3,646	(-)
Yerli Bankalar	0,000	4,146	(-)
Yabancı Bankalar	0,002	3,262	(-)

Ek 3.22.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Bilanço Dışı Yükümlülükler/Toplam Aktifler	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,004	-2,884	(+)
Yerli Bankalar	0,002	-3,201	(+)
Yabancı Bankalar	0,150	-1,451	(+)

Ek 3.23.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması			
Bilanço Dışı Yükümlülükler/Toplam Aktifler	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
	0,046	-2,033	Yabancı

Ek 3.24.

2002-2005 ile 2006-2008 Karşılaştırma			
Net Takipteki Krediler/Toplam Krediler	Sig(2 tailed)	t değeri	Yön(2.dönem)
Sektör Geneli	0,003	3,067	(-)
Yerli Bankalar	0,000	3,662	(-)
Yabancı Bankalar	0,148	1,466	(-)

Ek 3.25.

2006-2008 Yerli - Yabancı Karşılaştırması	Sig(2 tailed)	t değeri	Üstünlük
Dön.Net Karı(Zararı)/T.Özkaynaklar	0,001	3,370	Yerli +

**EK 4: SEKTÖR GENELİ İÇİN 2002 – 2005 ile 2006 – 2008 DÖNEMLERİ
KARŞILAŞTIRMASININ SPSS ÇIKTILARI**

Tablo 1.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özk. / Risk Ağırlıklı varlıklar	Equal variances assumed	6.901	.009	2.117	223	.035	18.92221	8.93710	1.31024	36.53418
	Equal variances not assumed			2.422	192.515	.016	18.92221	7.81258	3.51296	34.33146

Tablo 2.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
T. Krediler / T. Aktifler	Equal variances assumed	4.903	.028	-5.755	223	.000	-14.71552	2.55705	-19.75460	-9.67645
	Equal variances not assumed			-5.575	171.386	.000	-14.71552	2.63962	-19.92588	-9.50517

Tablo 3.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Duran Aktifler / T. Aktifler	Equal variances assumed	12.955	.000	4.461	223	.000	2.92103	.65483	1.63057	4.21148
	Equal variances not assumed			4.881	220.148	.000	2.92103	.59840	1.74170	4.10036

Tablo 4.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Likit Aktifler / K.V. Yükümlülükler	Equal variances assumed	4.092	.044	2.191	223	.030	26.21529	11.96736	2.63171	49.79887
	Equal variances not assumed			2.419	216.742	.016	26.21529	10.83724	4.85543	47.57516

Tablo 5.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Net Faiz Geliri / T.Aktifler	Equal variances assumed	11.632	.001	2.564	223	.011	1.77386	.69183	.41049	3.13722
	Equal variances not assumed			2.866	210.112	.005	1.77386	.61884	.55393	2.99378

Tablo 6.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Disi Gelirler / T.Aktifler	Equal variances assumed	10.517	.001	3.200	223	.002	2.79331	.87283	1.07327	4.51335
	Equal variances not assumed			3.646	196.061	.000	2.79331	.76613	1.28240	4.30422

Tablo 7.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Bilanço Disi Yükümlülükler/T.Aktif	Equal variances assumed	2.965	.086	-2.915	223	.004	-113.37359	38.88758	-190.008	-36.73944
	Equal variances not assumed			-2.884	185.953	.004	-113.37359	39.31314	-190.931	-35.81650

Tablo 8.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Geliri Büyüme	Equal variances assumed	4.369	.038	-6.404	219	.000	-35.68940	5.57337	-46.67370	-24.70510
	Equal variances not assumed			-6.723	216.404	.000	-35.68940	5.30832	-46.15202	-25.22678

Tablo 9.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Gideri Büyüme	Equal variances assumed	2.553	.112	-2.577	219	.011	-24.03980	9.32984	-42.42757	-5.65203
	Equal variances not assumed			-2.892	200.195	.004	-24.03980	8.31135	-40.42882	-7.65078

Tablo 10.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Takipteki Krediler (net) T. Krediler	Equal variances assumed	15.059	.000	2.534	222	.012	1.32459	.52277	.29437	2.35482
	Equal variances not assumed			3.067	141.689	.003	1.32459	.43193	.47074	2.17845

**EK 5: YEREL BANKALAR İÇİN 2002 – 2005 ile 2006 – 2008 DÖNEMLERİ
KARŞILAŞTIRMASININ SPSS ÇIKTILARI**

Tablo 1.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özk. / Risk Ağırlıklı varlıklar	Equal variances assumed	16.156	.000	2.153	120	.033	7.41036	3.44125	.59692	14.22380
	Equal variances not assumed			2.749	110.535	.007	7.41036	2.69536	2.06906	12.75165

Tablo 2.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
T. Krediler / T. Aktifler	Equal variances assumed	.128	.721	-5.905	120	.000	-15.23714	2.58017	-20.34570	-10.12859
	Equal variances not assumed			-5.922	84.055	.000	-15.23714	2.57315	-20.35408	-10.12020

Tablo 3.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Duran Aktifler / T. Aktifler	Equal variances assumed	13.380	.000	4.083	120	.000	3.07298	.75259	1.58290	4.56305
	Equal variances not assumed			5.116	115.304	.000	3.07298	.60061	1.88332	4.26263

Tablo 4.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Likit Aktifler / K.V. Yükümlülükler	Equal variances assumed	5.521	.020	2.902	120	.004	23.03798	7.93960	7.31811	38.75784
	Equal variances not assumed			3.598	117.275	.000	23.03798	6.40304	10.35740	35.71855

Tablo 5.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Net Faiz Geliri / T.Aktifler	Equal variances assumed	8.265	.005	3.011	120	.003	1.33095	.44208	.45567	2.20624
	Equal variances not assumed			3.875	108.060	.000	1.33095	.34350	.65007	2.01183

Tablo 6.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Disi Gelirler / T.Aktifler	Equal variances assumed	9.219	.003	3.401	120	.001	1.23125	.36200	.51451	1.94799
	Equal variances not assumed			4.146	119.342	.000	1.23125	.29697	.64324	1.81926

Tablo 7.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Bilanço Disi Yükümlülükler/T.Aktif	Equal variances assumed	10.088	.002	-3.581	120	.000	-86.80869	24.24150	-134.805	-38.81220
	Equal variances not assumed			-3.201	62.039	.002	-86.80869	27.11675	-141.014	-32.60375

Tablo 8.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Geliri Büyüme	Equal variances assumed	4.757	.031	-5.866	120	.000	-32.74619	5.58211	-43.79838	-21.69400
	Equal variances not assumed			-6.628	113.302	.000	-32.74619	4.94065	-42.53423	-22.95815

Tablo 9.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Gideri Büyüme	Equal variances assumed	.220	.640	-4.366	120	.000	-37.83000	8.66441	-54.98492	-20.67508
	Equal variances not assumed			-5.316	119.431	.000	-37.83000	7.11608	-51.92004	-23.73996

Tablo 10.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Takipteki Krediler(net)/T. Krediler	Equal variances assumed	16.224	.000	2.724	120	.007	1.31577	.48301	.35944	2.27210
	Equal variances not assumed			3.662	91.242	.000	1.31577	.35928	.60214	2.02941

Tablo 11.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Kredi/Mevduat	Equal variances assumed	.112	.739	-5.050	120	.000	-24.73310	4.89800	-34.43080	-15.03539
	Equal variances not assumed			-5.081	84.875	.000	-24.73310	4.86772	-34.41162	-15.05457

Tablo 12.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Kredi Büyüme	Equal variances assumed	7.336	.008	3.031	120	.003	28.65018	9.45153	9.93681	47.36355
	Equal variances not assumed			3.817	114.175	.000	28.65018	7.50502	13.78305	43.51731

Tablo 13.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Low er	Upper
Alinan Krediler/T.Aktifler	Equal variances assumed	.045	.833	-2.190	120	.030	-3.19119	1.45746	-6.07686	-.30552
	Equal variances not assumed			-2.112	75.487	.038	-3.19119	1.51110	-6.20113	-.18125

EK 6: YABANCI BANKALAR İÇİN 2002–2005 ile 2006–2008 DÖNEMLERİ KARŞILAŞTIRMASININ SPSS ÇIKTILARI

Tablo 1.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özk. / Risk Ağırlıklı varlıklar	Equal variances assumed	8.266	.005	2.471	101	.015	43.50831	17.60840	8.57799	78.43863
	Equal variances not assumed			2.564	68.760	.013	43.50831	16.96844	9.65509	77.36154

Tablo 2.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
T. Krediler / T. Aktifler	Equal variances assumed	6.092	.015	-3.948	101	.000	-17.32619	4.38841	-26.03162	-8.62076
	Equal variances not assumed			-3.910	93.074	.000	-17.32619	4.43072	-26.12464	-8.52774

Tablo 3.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Duran Aktifler / T. Aktifler	Equal variances assumed	4.595	.034	2.392	101	.019	2.70060	1.12886	.46125	4.93996
	Equal variances not assumed			2.444	90.142	.016	2.70060	1.10497	.50543	4.89577

Tablo 4.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Likit Aktifler / K.V. Yükümlülükler	Equal variances assumed	4.341	.040	2.070	101	.041	46.59974	22.50839	1.94915	91.25032
	Equal variances not assumed			2.133	79.239	.036	46.59974	21.85099	3.10847	90.09100

Tablo 5.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Net Faiz Geliri / T.Aktifler	Equal variances assumed	11.188	.001	1.960	101	.053	2.71073	1.38329	-.03334	5.45480
	Equal variances not assumed			2.022	77.029	.047	2.71073	1.34079	.04089	5.38057

Tablo 6.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Disi Gelirler / T.Aktifler	Equal variances assumed	13.793	.000	3.148	101	.002	5.47041	1.73780	2.02307	8.91774
	Equal variances not assumed			3.262	70.928	.002	5.47041	1.67722	2.12607	8.81474

Tablo 7.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Geliri Büyüme	Equal variances assumed	2.951	.089	-3.722	97	.000	-38.71360	10.40005	-59.35482	-18.07238
	Equal variances not assumed			-3.759	90.639	.000	-38.71360	10.29768	-59.16978	-18.25743

Tablo 8.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Aktif Payı	Equal variances assumed	33.938	.000	-3.305	101	.001	-.60404	.18279	-.96666	-.24143
	Equal variances not assumed			-3.206	67.920	.002	-.60404	.18842	-.98004	-.22804

Tablo 9.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Kredi Payı	Equal variances assumed	25.007	.000	-2.808	101	.006	-.73390	.26135	-1.25234	-.21546
	Equal variances not assumed			-2.737	73.811	.008	-.73390	.26813	-1.26818	-.19962

Tablo 10.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Mevduat Payı	Equal variances assumed	43.175	.000	-3.563	101	.001	-.58556	.16432	-.91154	-.25959
	Equal variances not assumed			-3.443	63.101	.001	-.58556	.17007	-.92541	-.24572

Tablo 11.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özkaynak Payı	Equal variances assumed	19.836	.000	-3.191	101	.002	-.66247	.20758	-1.07425	-.25069
	Equal variances not assumed			-3.123	78.653	.003	-.66247	.21216	-1.08479	-.24016

Tablo 12.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özel Karşılıklar/Takipteki Krediler	Equal variances assumed	6.620	.012	2.301	101	.023	11.50404	4.99987	1.58564	21.42244
	Equal variances not assumed			2.275	91.106	.025	11.50404	5.05764	1.45783	21.55026

Tablo 13.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
T.Mevduat/T.Aktifler	Equal variances assumed	1.952	.165	-2.035	101	.045	-10.10971	4.96875	-19.96638	-.25304
	Equal variances not assumed			-2.043	100.987	.044	-10.10971	4.94770	-19.92463	-.29479

EK 7: 2002–2005 DÖNEMİ YERLİ-YABANCI BANKA GRUPLARI KARŞILAŞTIRMASI SPSS ÇIKTILARI

Tablo 1.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özk. / Risk Ağırlıklı varlıklar	Equal variances assumed	26.745	.000	-4.404	132	.000	-58.50102	13.28277	-84.77565	-32.22639
	Equal variances not assumed			-3.661	55.468	.001	-58.50102	15.97938	-90.51833	-26.48370

Tablo 2.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özk. / T.Aktifler	Equal variances assumed	23.452	.000	-5.760	132	.000	-11.54037	2.00344	-15.50338	-7.57736
	Equal variances not assumed			-5.006	65.117	.000	-11.54037	2.30546	-16.14453	-6.93621

Tablo 3.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
(Özk. - Duran Aktifler) / T. Aktifler	Equal variances assumed	17.877	.000	-6.141	132	.000	-11.89264	1.93667	-15.72357	-8.06171
	Equal variances not assumed			-5.442	70.247	.000	-11.89264	2.18532	-16.25086	-7.53442

Tablo 4.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
T. Krediler / T. Aktifler	Equal variances assumed	13.487	.000	4.186	132	.000	12.15333	2.90310	6.41072	17.89594
	Equal variances not assumed			3.893	85.429	.000	12.15333	3.12187	5.94666	18.36001

Tablo 5.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Likit Aktifler / T. Aktifler	Equal variances assumed	17.653	.000	-5.092	132	.000	-17.76940	3.48991	-24.67278	-10.86602
	Equal variances not assumed			-4.745	86.203	.000	-17.76940	3.74476	-25.21349	-10.32531

Tablo 6.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Likit Aktifler / K.V. Yükümlülükler	Equal variances assumed	14.074	.000	-4.073	132	.000	-70.19509	17.23448	-104.287	-36.10358
	Equal variances not assumed			-3.486	61.530	.001	-70.19509	20.13600	-110.453	-29.93768

Tablo 7.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri	Equal variances assumed	55.607	.000	-5.748	132	.000	-106.05569	18.45202	-142.556	-69.55577
	Equal variances not assumed			-4.845	58.246	.000	-106.05569	21.88892	-149.867	-62.24421

Tablo 8.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Aktif Payı	Equal variances assumed	112.599	.000	6.078	132	.000	4.51787	.74330	3.04756	5.98818
	Equal variances not assumed			7.373	81.666	.000	4.51787	.61273	3.29888	5.73686

Tablo 9.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Kredi Payı	Equal variances assumed	91.685	.000	6.588	132	.000	4.36278	.66221	3.05286	5.67270
	Equal variances not assumed			7.913	87.583	.000	4.36278	.55136	3.26700	5.45856

Tablo 10.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Net Kar (Zarar)	Equal variances assumed	23.831	.000	2.795	132	.006	4.34824	1.55571	1.27089	7.42560
	Equal variances not assumed			3.398	80.345	.001	4.34824	1.27954	1.80204	6.89444

Tablo 11.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Mevduat Payı	Equal variances assumed	100.663	.000	5.883	132	.000	4.59523	.78116	3.05003	6.14043
	Equal variances not assumed			7.150	80.535	.000	4.59523	.64269	3.31636	5.87410

Tablo 12.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özkaynak Payı	Equal variances assumed	87.774	.000	5.340	132	.000	4.29278	.80388	2.70263	5.88293
	Equal variances not assumed			6.461	83.245	.000	4.29278	.66445	2.97127	5.61429

Tablo 13.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
T.Mevduat/T.Aktifler	Equal variances assumed	105.228	.000	8.824	132	.000	28.22981	3.19938	21.90113	34.55850
	Equal variances not assumed			7.587	62.578	.000	28.22981	3.72095	20.79311	35.66652

Tablo 14.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
A linan Krediler/T.Aktifler	Equal variances assumed	178.955	.000	-5.507	132	.000	-15.98352	2.90220	-21.72435	-10.24269
	Equal variances not assumed			-4.670	59.497	.000	-15.98352	3.42232	-22.83038	-9.13666

Tablo 15.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Disi Gelirler / T.Aktifler	Equal variances assumed	38.479	.000	-4.081	132	.000	-5.31875	1.30338	-7.89696	-2.74054
	Equal variances not assumed			-3.397	55.722	.001	-5.31875	1.56590	-8.45597	-2.18153

Tablo 16.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Kredi/Mevduat	Equal variances assumed	45.492	.000	-3.311	132	.001	-39.28759	11.86430	-62.75635	-15.81883
	Equal variances not assumed			-2.784	57.677	.007	-39.28759	14.11334	-67.54189	-11.03330

Tablo 17.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özel Karsılıklar/Takipteki Krediler	Equal variances assumed	5.434	.021	-3.359	132	.001	-13.71162	4.08195	-21.78613	-5.63712
	Equal variances not assumed			-3.400	118.554	.001	-13.71162	4.03244	-21.69655	-5.72669

EK 8: 2006–2008 DÖNEMİ YERLİ-YABANCI BANKA GRUPLARI KARŞILAŞTIRMASI SPSS ÇIKTILARI

Tablo 1.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özk. / Risk Ağırlıklı varlıklar	Equal variances assumed	24.471	.000	-3.299	89	.001	-22.40306	6.79027	-35.89518	-8.91094
	Equal variances not assumed			-3.549	51.669	.001	-22.40306	6.31288	-35.07271	-9.73341

Tablo 2.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özk. / T.Aktifler	Equal variances assumed	29.241	.000	-3.763	89	.000	-9.37347	2.49094	-14.32292	-4.42402
	Equal variances not assumed			-4.053	50.757	.000	-9.37347	2.31301	-14.01757	-4.72937

Tablo 3.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
(Özk. - Duran Aktifler) / T. Aktifler	Equal variances assumed	21.399	.000	-3.906	89	.000	-9.35952	2.39625	-14.12083	-4.59822
	Equal variances not assumed			-4.200	51.921	.000	-9.35952	2.22853	-13.83155	-4.88750

Tablo 4.

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
T. Krediler / T. Aktifler	Equal variances assumed	33.683	.000	2.376	89	.020	10.06429	4.23526	1.64891	18.47966
	Equal variances not assumed			2.477	76.742	.015	10.06429	4.06279	1.97379	18.15478

Tablo 5.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Likit Aktifler / T. Aktifler	Equal variances assumed	24.922	.000	-3.474	89	.001	-16.15170	4.64882	-25.38881	-6.91459
	Equal variances not assumed			-3.608	79.388	.001	-16.15170	4.47616	-25.06060	-7.24280

Tablo 6.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Likit Aktifler / K.V. Yükümlülükler	Equal variances assumed	11.253	.001	-4.112	89	.000	-46.63333	11.33998	-69.16564	-24.10103
	Equal variances not assumed			-4.387	58.162	.000	-46.63333	10.63043	-67.91118	-25.35548

Tablo 7.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Faiz Gelirleri / Faiz Giderleri	Equal variances assumed	16.341	.000	-2.713	89	.008	-58.40850	21.53116	-101.190	-15.62655
	Equal variances not assumed			-2.927	49.369	.005	-58.40850	19.95567	-98.50334	-18.31366

Tablo 8.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Aktif Payı	Equal variances assumed	167.871	.000	6.161	89	.000	5.21633	.84660	3.53414	6.89851
	Equal variances not assumed			5.736	44.011	.000	5.21633	.90943	3.38350	7.04915

Tablo 9.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Kredi Payı	Equal variances assumed	117.307	.000	5.933	89	.000	4.75102	.80074	3.15997	6.34207
	Equal variances not assumed			5.565	47.819	.000	4.75102	.85380	3.03417	6.46787

Tablo 10.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Net Kar (Zarar)	Equal variances assumed	106.070	.000	5.594	89	.000	5.41156	.96739	3.48938	7.33375
	Equal variances not assumed			5.210	44.234	.000	5.41156	1.03871	3.31849	7.50463

Tablo 11.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Mevduat Payı	Equal variances assumed	140.086	.000	6.119	89	.000	5.39116	.88110	3.64042	7.14189
	Equal variances not assumed			5.688	43.345	.000	5.39116	.94779	3.48019	7.30212

Tablo 12.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Özkaynak Payı	Equal variances assumed	108.307	.000	5.701	89	.000	4.91054	.86128	3.19919	6.62190
	Equal variances not assumed			5.311	44.336	.000	4.91054	.92459	3.04756	6.77353

Tablo 13.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
T.Mevduat/T.Aktifler	Equal variances assumed	30.919	.000	4.055	89	.000	16.03844	3.95483	8.18028	23.89659
	Equal variances not assumed			4.290	64.982	.000	16.03844	3.73830	8.57250	23.50437

Tablo 14.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Alinan Krediler/T.Aktifler	Equal variances assumed	13.648	.000	-2.084	89	.040	-6.81565	3.27077	-13.31459	-.31670
	Equal variances not assumed			-2.201	66.197	.031	-6.81565	3.09624	-12.99714	-.63416

Tablo 15.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Dön.Net Kari (Zarari) / T.Özk	Equal variances assumed	5.057	.027	3.200	89	.002	9.66701	3.02108	3.66418	15.66984
	Equal variances not assumed			3.370	68.759	.001	9.66701	2.86878	3.94358	15.39043

Tablo 16.**Independent Samples Test**

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Bilanço Disi Yükümlülükler/T.Aktif	Equal variances assumed	7.273	.008	-1.926	89	.057	-118.09422	61.30675	-239.909	3.72099
	Equal variances not assumed			-2.033	66.921	.046	-118.09422	58.08621	-234.037	-2.15113

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı ve Soyadı : Mehmet Kaan UYANIK
Doğum Yeri ve Tarihi : Adana – 06.12.1982
E – Posta : mehmetkaanuyanik@yahoo.com

EĞİTİM DURUMU

2007 – 2010 : Yüksek Lisans, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Adana.
2001 – 2006 : Lisans, Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Adana.
1994 – 2001 : Lise, İsmail Safa Özler Anadolu Lisesi, Adana.
1989 – 1994 : İlköğretim, Cebesoy İlkokulu, Adana.

İŞ TECRÜBESİ

09.04.2007 - : ADVANSA SASA; Mali İşler Bölümü

PROFESYONEL BECERİLER

Yabancı Diller : İngilizce
Bilgisayar : Windows Uygulamaları; Word, Excel, Powerpoint ve Internet uygulamaları

DİĞER BİLGİLER

İlgi Alanları : Finans, spor, edebiyat
Hobiler : Sinema, festival, yüzme